

=====

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgment in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/ her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgment shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.

=====

ગુજરાત હાઈકોર્ટ, અમદાવાદ
આર/ક્રિમિનલ અપીલ નં. ૨૬૦૮/૨૦૦૫

મંજૂરી અને સહી માટે:

માનનીય ન્યાયમૂર્તિ સુશ્રી ગીતા ગોપી

=====

રિપોર્ટિંગ માટે મંજૂર	હા	ના
	√	

=====

શારદાબેન તે ઈશ્વરલાલ ભોગીલાલ ની પુત્રી અને અન્ય
વિરુદ્ધ
ગુજરાત રાજ્ય

ઉપસ્થિતિ:

અપીલકર્તા(ઓ) નં. ૧, ૨, ૩ તરફે શ્રી મેહુલ શરદ શાહ (૭૭૩)
સામાવાળા(ઓ)/પ્રતિવાદી(ઓ) નં. ૧ તરફે એ.પી.પી. સુશ્રી મોનાલી ભટ્ટ

=====

કોરમ: માનનીય ન્યાયમૂર્તિ સુશ્રી ગીતા ગોપી

તારીખ: ૧૫/૦૭/૨૦૨૫

મૌખિક ચુકાદો

૧. તારીખ ૨૬.૧૨.૨૦૦૫ ના ચુકાદા દ્વારા, એડિશનલ સેશન્સ જજ, બનાસકાંઠા મુકામે ડીસાએ સેશન્સ કેસ નં. ૩૦/૨૦૦૪ અને ૬૯/૨૦૦૪ માં હાલના ત્રણ અપીલકર્તાઓને ઇન્ડિયન પીનલ કોડ (ટૂંકમાં “આઈ.પી.સી.”) ની કલમ ૧૧૪ સાથે વાંચતા કલમ ૪૯૮એ અને ૩૦૬ હેઠળ દોષિત ઠેરવ્યા હતા અને કલમ ૪૯૮એ હેઠળના ગુના માટે તેમને એક વર્ષની સખત કેદ તથા પ્રત્યેકને રૂ. ૫૦૦/- નો દંડ અને દંડ ન ભરે તો વધુ એક માસની સાદી કેદની સજા કરી હતી, અને આઈ.પી.સી. ની કલમ ૩૦૬ હેઠળના ગુના માટે, અપીલકર્તાઓને પાંચ વર્ષની સખત કેદ તથા પ્રત્યેકને રૂ. ૧,૦૦૦/- નો દંડ અને તેમાં કસૂર થયે, વધુ ત્રણ માસની સાદી કેદ ભોગવવાની સજા ફટકારી હતી.

૨. આઈ.પી.સી. ની કલમ ૧૧૪ સાથે વાંચતા કલમ ૪૯૮એ, ૩૦૬ હેઠળની ટ્રાયલ પાંચ આરોપીઓ સામે હતી. ગોદાવરીબેન (એ૩) – માતા/સાસુ અને કૈલાશબેન (એ૪) – બહેન/નણંદ નિર્દોષ છૂટ્યા હતા, જ્યારે શારદાબેન (એ૧), જસીબેન (એ૨) અને કોકિલાબેન (એ૫), બહેનો અને નણંદ તરીકે હાલના અપીલકર્તાઓને દોષિત ઠેરવવામાં આવ્યા હતા.

૨.૧ ફરિયાદી - હીરાલાલ નારણલાલ ઠક્કર, રહેવાસી ગામ શિહોરીએ આઈ.પી.સી. ની કલમ ૧૧૪ સાથે વાંચતા કલમ ૪૯૮એ અને ૩૦૬ હેઠળ

શિક્ષાપાત્ર ગુનાના કથિત આચરણ બદલ તારીખ ૦૬.૧૧.૨૦૦૩ ના રોજ દિયોદર પોલીસ સ્ટેશન સમક્ષ એફ.આઈ.આર. નોંધાવી હતી.

૨.૧.૧ સેશન્સ કેસ નં. ૩૦/૨૦૦૪ માટે અને પૂરક આરોપનામું દાખલ થવા પર, સેશન્સ કેસ નં. ૬૯/૨૦૦૪ માટે સંયુક્ત આરોપ, એડિશનલ સેશન્સ જજ, બનાસકાંઠા મુકામે ડીસા દ્વારા તારીખ ૦૯.૦૯.૨૦૦૪ ના રોજ ઘડવામાં આવ્યો હતો.

૨.૧.૨ તેમની સામે મૂકવામાં આવેલો આરોપ એ હકીકત સાથેનો હતો કે ગુજરનાર પ્રફુલ્લકુમાર અને ગુજરનાર મીનાબેનના લગ્ન બે વર્ષ પહેલાં થયા હતા અને લગ્નની શરૂઆતથી જ તમામ આરોપીઓએ ગુજરનાર મીનાબેન ઉર્ફે ટીનાબેનને માનસિક અને શારીરિક રીતે ત્રાસ આપવાનું શરૂ કર્યું હતું અને તેથી, બંને ગુજરનાર દિયોદર ખાતે ઠક્કરભાઈ કનુભાઈની માલિકીના ભાડાના મકાનમાં રહેવા લાગ્યા હતા અને ત્યાં પણ, મકાને જઈને, તમામ આરોપીઓએ બંને ગુજરનારને માનસિક ત્રાસ આપ્યો હતો અને રસ્તા પર પ્રફુલ્લકુમારને તમાચો માર્યો હતો. તમામ આરોપીઓએ વારંવાર બંને ગુજરનારને માનસિક અને શારીરિક ત્રાસ આપ્યો હતો અને તેથી, આઈ.પી.સી. ની કલમ ૧૧૪ સાથે વાંચતા કલમ ૪૯૮એ હેઠળનો ગુનો કર્યો હતો.

૨.૧.૩ વધુમાં, દર્શાવેલ સ્થળે અને સમયે, આરોપીઓની સતત શારીરિક અને માનસિક ક્ષૂરતાના કારણે બંને ગુજરનારે અન્ય કોઈ વિકલ્પ ન જણાતાં, તારીખ ૦૫.૧૦.૨૦૦૩ ના રોજ આશરે ૧૧.૦૦ વાગ્યે પોતાના શરીર પર કેરોસીન

છાંટીને, પોતાની જાતને સળગાવીને આત્મહત્યા કરી લીધી હતી, આમ, આરોપીઓ સામે આઈ.પી.સી. ની કલમ ૧૧૪ સાથે વાંચતા કલમ ૩૦૬ હેઠળ આત્મહત્યાના દુષ્ક્રિયાનો આરોપ મૂકવામાં આવ્યો હતો.

૨.૨ ફરિયાદી એ ગુજરનાર ટીનાબેન ઉર્ફે મીનાબેનના પિતા છે, જેમના લગ્ન તારીખ ૦૯.૧૨.૨૦૦૧ ના રોજ ગુજરનાર પ્રફુલ્લકુમાર ઈશ્વરભાઈ ઠક્કર સાથે થયા હતા, જેઓ હાલના અપીલકર્તાઓના એકમાત્ર ભાઈ હતા. એવું જણાવવામાં આવ્યું છે કે ટીનાબેન અને તેમના પતિ પ્રફુલ્લકુમાર બંનેએ તારીખ ૦૫.૧૦.૨૦૦૩ ના રોજ રાત્રે ૧૧.૦૦ વાગ્યે ભાડાના મકાનમાં આત્મહત્યા કરી હતી, અને આ બનાવ અંગે તેમના સંબંધી કિશોરભાઈ ઠક્કર દ્વારા તારીખ ૦૬.૧૦.૨૦૦૩ ના રોજ આશરે રાત્રે ૧.૩૦ વાગ્યે દિયોદર પોલીસ સ્ટેશનમાં જાણ કરવામાં આવી હતી, ત્યારબાદ કોડ ઓફ ક્રિમિનલ પ્રોસિજર, ૧૯૭૩ (ટૂંકમાં ‘સીઆર.પી.સી.’) ની કલમ ૧૭૪ હેઠળ અકસ્માત મોત રિપોર્ટ નં. ૮/૨૦૦૩ આપવામાં આવ્યો હતો. ફરિયાદી અને સાક્ષીઓ હોસ્પિટલમાં હાજર હતા, અને તપાસ અધિકારીએ નિવેદન નોંધવાનો પ્રયાસ કર્યો હોવા છતાં, કોઈએ પોતાનું નિવેદન નોંધાવ્યું ન હતું કે ન તો એફ.આઈ.આર. નોંધાવી હતી. ત્યારબાદ કથિત ઘટનાના ૩૧ દિવસના વિલંબ પછી ફરિયાદી દ્વારા એફ.આઈ.આર. નોંધાવવામાં આવી હતી.

૨.૩ તપાસ પૂર્ણ થયા બાદ, આરોપનામું દાખલ કરવામાં આવ્યું હતું અને ત્યારબાદ પૂરક આરોપનામું પણ દાખલ કરવામાં આવ્યું હતું અને તેથી, બે

સેશન્સ કેસ નં. ૩૦/૨૦૦૪ અને ૬૯/૨૦૦૪ નોંધાયા હતા. આંક ૭ નીચે આરોપ ઘડ્યા પછી ફરિયાદપક્ષે ૧૬ સાક્ષીઓની તપાસણી કરી હતી અને બચાવપક્ષે પણ ૫ સાક્ષીઓની તપાસણી કરી હતી.

૩. વિદ્વાન વકીલ શ્રી મેહુલ શરદ શાહે રજૂઆત કરી છે કે ફરિયાદપક્ષનો સમગ્ર કેસ પક્ષપાતી સાક્ષીઓ એટલે કે ગુજરનાર ટીનાબેનના પિતા, માતા, ભાઈ, ભાભી અને બહેનની જુબાનીઓ પર આધારિત છે, તેઓને ગુજરનાર પ્રફુલકુમાર અને ટીનાબેનના લગ્નજીવન અંગે કોઈ અંગત માહિતી ન હતી અને માત્ર ધારણા અને અનુમાનના આધારે અસ્પષ્ટ અને સામાન્ય આક્ષેપો કરવામાં આવ્યા હતા.

૩.૧

વિદ્વાન વકીલ શ્રી શાહે રજૂઆત કરી હતી કે જાણ થવા પર, પોલીસ દ્વારા ‘જાણવાજોગ’ નોંધ કરવામાં આવી હતી અને જ્યારે તે ૪ દિવસે પોલીસે હોસ્પિટલની મુલાકાત લીધી, ત્યારે ફરિયાદી અને તમામ સાક્ષીઓ હોસ્પિટલમાં હાજર હોવા છતાં, તેઓએ કોઈપણ આરોપી સામે કોઈ ફરિયાદ ઉઠાવી ન હતી. શ્રી શાહે જણાવ્યું હતું કે ત્યારબાદ, ફરીથી તારીખ ૩૧.૧૦.૨૦૦૩ ના રોજ પોલીસે ફરિયાદીનું નિવેદન નોંધવાનો પ્રયાસ કર્યો હતો, પરંતુ તે વ્યર્થ ગયો હતો, કારણ કે બનાવના કારણે માનસિક અસ્વસ્થતાનું કારણ આગળ ધરવામાં આવ્યું હતું અને ત્યારબાદ બનાવના ૩૧ દિવસના સમયગાળા પછી એફ.આઈ.આર. દાખલ કરવામાં આવી હતી. વકીલ શ્રી શાહે જણાવ્યું હતું કે તપાસ અધિકારી બાલુભાઈ જેઠાભાઈ (ફરિયાદપક્ષના સાક્ષી ૫) એ આંક ૮૩ પર જુબાની આપી

હતી કે તપાસ દરમિયાન, તેમણે જાણવા જોગ નોંધ કર્યા પછી ફરિયાદીનું નિવેદન નોંધવાનો પ્રયાસ કર્યો હતો, પરંતુ કોઈએ પણ આરોપીઓ વિરુદ્ધ કોઈ પ્રતિકૂળ નિવેદન આપ્યું ન હતું.

૩.૨

વિદ્વાન વકીલ શ્રી શાહે રજૂઆત કરી હતી કે ફરિયાદપક્ષના સમગ્ર પુરાવાને જોતાં, એ રેકૉર્ડ પર આવ્યું છે કે પ્રફુલકુમારે એ કારણોસર આત્મહત્યા કરી હતી કે તેમની એક બહેને તેમને તમાચો માર્યો હતો અને ફરિયાદપક્ષના જણાવ્યા મુજબ, ગુજરનાર ટીનાબેને એ કારણથી આત્મહત્યા કરી હતી કે તેણીએ અને પ્રફુલકુમારે સાસરીના ઘરથી અલગ રહેવું પડ્યું હતું.

૩.૩

વિદ્વાન વકીલ શ્રી શાહે જણાવ્યું હતું કે જ્યાં સુધી પ્રફુલકુમાર દ્વારા કરવામાં આવેલી આત્મહત્યાનો સંબંધ છે ત્યાં સુધી પ્રથમદર્શી રીતે, કલમ ૪૯૮એ હેઠળનો ગુનો બનતો નથી. શ્રી શાહે જણાવ્યું હતું કે પ્રફુલકુમાર અપીલકર્તાઓના નાના ભાઈ હતા અને તેથી માત્ર તેમની એક બહેને ભાઈને તમાચો માર્યો હતો તે બાબત, આઈ.પી.સી. ની કલમ ૩૦૬ લાગુ કરવા માટે પૂરતી નથી. શ્રી શાહે જણાવ્યું હતું કે આઈ.પી.સી. ની કલમ ૪૯૮એ હેઠળનો ગુનો લાગુ કરવા માટેના ઘટકો એ છે કે (૧) સ્ત્રી પરિણીત હોવી જોઈએ, (૨) તેણી પર ફૂરતા અથવા ત્રાસ ગુજારવામાં આવ્યો હોવો જોઈએ, (૩) આવી ફૂરતા અને ત્રાસ કાં તો સ્ત્રીના પતિ દ્વારા અથવા પતિના સંબંધીઓ દ્વારા કરવામાં આવ્યો હોવો જોઈએ, તેથી

જણાવ્યું હતું કે, જ્યાં સુધી તેમના ભાઈ પ્રફુલ્લકુમાર દ્વારા આત્મહત્યા કરવાનો સંબંધ છે ત્યાં સુધી અપીલકર્તાઓ વિરુદ્ધ પ્રથમદર્શી રીતે આઈ.પી.સી. ની કલમ ૪૯૮એ હેઠળ કોઈ ગુનો બનતો નથી.

૩.૪

વિદ્વાન વકીલ શ્રી શાહે જણાવ્યું હતું કે ટીનાબેન દ્વારા કરાયેલી આત્મહત્યા માટે પ્રથમદર્શી રીતે કલમ ૪૯૮એ હેઠળનો કોઈ ગુનો બનતો નથી, કારણ કે અપીલકર્તાઓ દ્વારા તેણી પર કોઈપણ ફૂરતા કે ત્રાસ ગુજારવામાં આવ્યો હોવાનું ફરિયાદપક્ષે સાબિત કર્યું નથી. શ્રી શાહે રજૂઆત કરી હતી કે એ એક સ્વીકૃત હકીકત છે અને ખુદ ફરિયાદપક્ષનો પણ એવો કેસ છે કે તમામ અપીલકર્તાઓ બંને ગુજરનારથી અલગ રહેતા હતા. શ્રી શાહે જણાવ્યું હતું કે સાક્ષીઓના પુરાવા પરથી એ સ્પષ્ટ થાય છે કે ટીનાબેને આત્મહત્યા કરી હતી કારણ કે તેણી અલગ રહેવા માંગતી હતી, અને કોઈપણ દહેજની માંગણીનો કોઈ આક્ષેપ નથી કે ત્રાસ અથવા ફૂરતાનો કોઈ ચોક્કસ આક્ષેપ નથી અને તેથી આવા પુરાવાના અભાવે, કલમ ૪૯૮એ હેઠળનો ગુનો બનતો નથી.

૩.૫

વિદ્વાન વકીલ શ્રી શાહે રજૂઆત કરી હતી કે બંને ગુજરનાર દ્વારા કરવામાં આવેલી આત્મહત્યા બદલ અપીલકર્તાઓ વિરુદ્ધ પ્રથમદર્શી રીતે આઈ.પી.સી. ની કલમ ૩૦૬ હેઠળનો ગુનો પણ બનતો નથી. શ્રી શાહે જણાવ્યું હતું કે ફરિયાદપક્ષના કેસ મુજબ, કોઈ ચોક્કસ બનાવ, વિશેષ કરીને કોઈ નિકટવર્તી

બનાવનો આક્ષેપ કરવામાં આવ્યો નથી કે જેના આધારે એવું કહી શકાય કે પ્રફુલ્લકુમાર અને ટીનાબેન પાસે આત્મહત્યા કરવા સિવાય અન્ય કોઈ વિકલ્પ ન હતો અને સમગ્ર પુરાવામાં ફરિયાદપક્ષ દ્વારા કરવામાં આવેલો આક્ષેપ એ અસરનો છે કે તેમની એક બહેને પ્રફુલ્લકુમારને તમાચો માર્યો હતો, પરંતુ આવો તમાચો મારવા માટેની કોઈ ચોક્કસ તારીખ, સમય કે કારણ ફરિયાદપક્ષ દ્વારા સાબિત કરવામાં આવ્યું નથી.

૩.૬

વિદ્વાન વકીલ શ્રી શાહે વધુમાં એવી રજૂઆત કરી હતી કે આઈ.પી.સી. ની કલમ ૩૦૬ તેવા લોકોને દંડિત કરે છે, જેઓ આત્મહત્યાના કૃત્યનું દુષ્પ્રેરણ કરે છે અને કોઈપણ વ્યક્તિ સામે આઈ.પી.સી. ની કલમ ૩૦૬ હેઠળ આરોપ મૂકવા માટે, ફરિયાદપક્ષે એ સ્થાપિત કરવું આવશ્યક છે કે આરોપીએ ગુજરનાર દ્વારા આત્મહત્યાના કૃત્યમાં ફાળો આપ્યો હતો, અને આ સંડોવણી આઈ.પી.સી. ની કલમ ૧૦૭ માં દર્શાવેલ પૂર્વશરતને પૂર્ણ કરતી હોવી જોઈએ. આ શરતોમાં સમાવેશ થાય છે કે આરોપીએ તે વ્યક્તિને આત્મહત્યા કરવા માટે ઉશ્કેર્યા અથવા પ્રોત્સાહિત કર્યા, તે કૃત્ય કરવામાં આવે તે સુનિશ્ચિત કરવા માટે અન્ય લોકો સાથે ષડયંત્ર રચ્યું, અથવા એવા વર્તનમાં સામેલ થયા કે જે સીધી રીતે તે વ્યક્તિના પોતાનું જીવન ટૂંકાવવા તરફ દોરી ગયું.

૩.૭

વકીલ શ્રી શાહે રજૂઆત કરી હતી કે આઈ.પી.સી. ની કલમ ૩૦૬ લાગુ કરવા

માટે, એ સુસ્થાપિત સિદ્ધાંત છે કે સ્પષ્ટ મેન્સ રિયા ની હાજરી આવશ્યક છે. તેઓ રજૂઆત કરે છે કે માત્ર ત્રાસ આપવો તે પોતે આરોપીને આત્મહત્યાના દુષ્પ્રેરણા માટે દોષિત ઠેરવવા પૂરતો નથી. ફરિયાદપક્ષે આરોપીઓ દ્વારા સક્રિય અથવા પ્રત્યક્ષ કૃત્ય દર્શાવવું આવશ્યક છે, જે ગુજરનારને પોતાનું જીવન ટૂંકાવવા તરફ દોરી ગયું હોય. વકીલ શ્રી શાહે જણાવ્યું હતું કે મેન્સ રિયા ના તત્વની માત્ર ધારણા કે અનુમાન કરી શકાય નહીં, તે સ્પષ્ટ અને પ્રત્યક્ષ રીતે જણાઈ આવતું હોવું જોઈએ. જોકે, કાયદા હેઠળ દુષ્પ્રેરણા સ્થાપિત કરવા માટે તે પાયાની જરૂરિયાત છે, તેમ છતાં આ બાબતમાં તે સંતોષાતી નથી. આઈ.પી.સી. ની કલમ ૩૦૬ ની જોગવાઈઓ લાગુ કરવા માટે, ગુજરનારને આત્મહત્યા કરવા માટે ઉશ્કેરવા અથવા પ્રેરિત કરવા માટે સ્પષ્ટ મેન્સ રિયા સ્થાપિત કરવી જરૂરી છે, જેના માટે અમુક એવાં કૃત્યો, ક્ષતિઓ, સંજોગોનું નિર્માણ કે શબ્દો જરૂરી છે, જે અન્ય વ્યક્તિને આત્મહત્યા કરવા માટે ઉત્તેજિત અથવા ઉશ્કેરે અને

તેથી, ફરિયાદપક્ષના પુરાવાને જોતાં, આઈ.પી.સી. ની કલમ ૩૦૬ હેઠળના ગુનાને આકર્ષવા માટેના આવા કોઈ મૂળભૂત તત્વો બનતા નથી. આમ, શ્રી શાહે ભારપૂર્વક રજૂઆત કરી હતી કે આઈ.પી.સી. ની કલમો ૪૯૮એ અને ૩૦૬ હેઠળ શિક્ષાપાત્ર ગુનાઓ માટે અપીલકર્તાઓને નિર્દોષ છોડી મૂકવા માટેનો આ યોગ્ય કેસ છે.

૩.૮

જીઓ વર્ગીસ વિ. સ્ટેટ ઓફ રાજસ્થાન અને અન્ય, [૨૦૨૧] ૧૦ એસ.સી.આર.

૩૯૩ ના ચુકાદા પર આધાર રાખીને, વિદ્વાન વકીલ શ્રી શાહે રજૂઆત કરી હતી કે માનનીય સર્વોચ્ચ અદાલતે સદર ચુકાદામાં એવું અવલોકન કર્યું છે કે આત્મહત્યાનો ગુનો કરવા માટે પ્રત્યક્ષ કે પરોક્ષ ઉશ્કેરણીના કૃત્યનો આક્ષેપ હોવો જોઈએ અને અન્ય વ્યક્તિ દ્વારા મૃતકને માત્ર હેરાનગતિના આક્ષેપો આપમેળે પૂરતા રહેશે નહીં, સિવાય કે, આરોપી તરફથી એવાં કૃત્યોના આક્ષેપો હોય કે જેના કારણે આત્મહત્યા કરવાની ફરજ પડી હોય.

૩.૯

વિદ્વાન વકીલ શ્રી શાહે જયદીપસિંહ પ્રવીણસિંહ ચાવડા અને અન્ય વિ. સ્ટેટ ઓફ ગુજરાત, [૨૦૨૪ આઈ.એન.એસ.સી. ૯૬૦] ના ચુકાદા પર વધુ આધાર રાખીને એવી રજૂઆત કરી હતી કે આઈ.પી.સી. ની કલમ ૩૦૬ હેઠળ દોષસિદ્ધિ માટે, આત્મહત્યા કરવા માટે પ્રત્યક્ષ કે પરોક્ષ ઉશ્કેરણીના કૃત્યોના સ્પષ્ટ પુરાવા હોવા જોઈએ. શ્રી શાહે રજૂઆત કરી હતી કે આત્મહત્યાનું કારણ, ખાસ કરીને દુષ્પ્રેરણના સંદર્ભમાં, માનવ વર્તન અને પ્રતિક્રિયાઓના જટિલ લક્ષણો ધરાવે છે, જેના કારણે સદર અદાલતે આ કૃત્યને ઉશ્કેરવામાં આરોપીની ભૂમિકા અંગે સચોટ અને ખાતરીપૂર્વકના પુરાવા પર આધાર રાખવો જરૂરી બને છે અને માત્ર હેરાનગતિના આક્ષેપો પૂરતા નથી, સિવાય કે આરોપીનાં કૃત્યો એટલાં મજબૂર કરનારાં હોય કે ભોગ બનનારને પોતાનું જીવન ટૂંકાવી લેવા સિવાય અન્ય કોઈ વિકલ્પ ન જણાયો હોય. શ્રી શાહે જણાવ્યું હતું કે આવાં કૃત્યો આત્મહત્યાના સમયની નજીકના પણ હોવા જોઈએ, કે શું આરોપીના આચરણે, જેમાં ભોગ

બનનારને ઉશ્કેરવાનો, પ્રેરિત કરવાનો અથવા તેના આત્મસન્માનને કલંકિત કરવાનો સમાવેશ થાય છે, તેણે અસહ્ય પરિસ્થિતિ ઊભી કરી હતી. જો આરોપીનાં કૃત્યોનો હેતુ માત્ર હેરાન કરવાનો અથવા ગુસ્સો વ્યક્ત કરવાનો હતો, તો તે દુષ્પ્રેરણ અથવા તપાસ માટેના માપદંડને સંતોષી ન શકે અને આરોપીના આશય અને ભોગ બનનાર પર તેની અસરને ધ્યાનમાં રાખીને, દરેક કેસમાં હકીકતોના સાવચેતીપૂર્વકના મૂલ્યાંકનની જરૂર રહે છે.

૪.

તેથી વિરુદ્ધ, રાજ્ય તરફે ઉપસ્થિત વિદ્વાન એ.પી.પી. સુશ્રી મોનાલી ભટ્ટે રજૂઆત કરી હતી કે હાલના આરોપીઓને દોષિત ઠેરવતો સદર ટ્રાયલ કોર્ટનો ચુકાદો અને હુકમ વાજબી અને યોગ્ય છે અને તેમાં કોઈ દખલગીરીની જરૂર નથી, કારણ કે તે યોગ્ય રીતે પસાર કરવામાં આવ્યો છે. સુશ્રી ભટ્ટે સાક્ષીઓના પુરાવાનો સંદર્ભ આપતાં રજૂઆત કરી હતી કે ત્રણ નાનાંદોની દોષસિદ્ધિ રેકૉર્ડ પરના પુરાવા સાથે સુસંગત છે. પતિ અને પત્નીનું એક વર્ષના બાળકને પાછળ છોડીને આત્મહત્યાથી થયેલું મૃત્યુ પોતે જ એવિડન્સ એક્ટની કલમ ૧૧૩એ હેઠળ એવું અનુમાન તારવશે કે, પરણેલી સ્ત્રી પર ફૂરતા આચરવામાં આવી હતી, જેના કારણે તેણીએ આત્મહત્યા કરી હતી અને આત્મહત્યાના દુષ્પ્રેરકો સદર નાનાંદો અને સાસુ હતાં.

૪.૧

વિદ્વાન એ.પી.પી. સુશ્રી ભટ્ટે રજૂઆત કરી હતી કે અહીં પતિએ મૃત્યુનું કારણ

સમજાવવા માટે સુસાઈડ નોટ મૂકી છે. સદર સુસાઈડ નોટ પંચો દ્વારા સાબિત કરવામાં આવી છે, જેને ડીવાય.એસ.પી. દ્વારા કબજે કરવામાં આવી હતી. સુશ્રી ભટ્ટે એવી પણ રજૂઆત કરી હતી કે જમાઈ અને પુત્રીના મૃત્યુના કારણે ફરિયાદકર્તા અને પરિવારના સભ્યો આઘાતમાં હતા અને સદર હકીકત એફ.આઈ.આર. દાખલ કરવામાં થયેલા વિલંબને સ્પષ્ટ કરે છે. વિદ્વાન એ.પી.પી. સુશ્રી ભટ્ટે રજૂઆત કરી હતી કે સદર સુસાઈડ નોટ ફરિયાદકર્તા પિતા તેમજ મૃતક ટીનાના ભાઈ તેમજ મેનેજર દ્વારા સાબિત કરવામાં આવી હતી. આત્મહત્યાનું કારણ સાક્ષીઓ દ્વારા સાબિત કરવામાં આવ્યું હતું, જે આરોપીઓ તરફથી થતી સતત હેરાનગતિ દર્શાવે છે અને તેઓ આખરે અલગ રહેતા હતા, ત્યાં પણ, તેઓને હેરાન કરવામાં આવતા હતા.

૪.૨

વિદ્વાન એ.પી.પી. સુશ્રી ભટ્ટે વધુમાં જણાવ્યું હતું કે સાક્ષીઓએ રસ્તા પર બહેનો દ્વારા પ્રફુલ્લકુમારને થપ્પડ માર્યા હોવાનો પુરાવો આપ્યો છે, જે આત્મહત્યાનું કારણ બન્યું હતું, જે એક તાત્કાલિક કૃત્ય છે અને આમ, ચુકાદાને સમર્થન આપતાં રજૂઆત કરી હતી કે ઘડવામાં આવેલા આરોપ મુજબ સાક્ષીઓ દ્વારા કેસ સાબિત કરવામાં આવ્યો છે અને આમ, જણાવ્યું હતું કે અપીલ નામંજૂર કરવામાં આવે અને દોષસિદ્ધિ કાયમ રાખવામાં આવે.

૫.

રેકૉર્ડ પરની હકીકતો અને પુરાવાઓની મૂલવણી કરવા અને તેનું વિશ્લેષણ

કરવા માટે સરળ સંદર્ભ અર્થે આઈ.પી.સી. ની કલમો ૪૯૮એ અને ૩૦૬ અહીં નીચે પુનઃ રજૂ કરવામાં આવે છે:

“૪૯૮એ. સ્ત્રીના પતિ અથવા પતિના સગા દ્વારા તેણી પર ફૂરતા આચરવી.— જે કોઈ, સ્ત્રીનો પતિ અથવા સ્ત્રીના પતિનો સગો હોઈ, તેવી સ્ત્રી પર ફૂરતા આચરે તેને ત્રણ વર્ષ સુધી લંબાવી શકાય તેવી મુદત માટેની કેદની સજા કરવામાં આવશે અને તે દંડને પાત્ર પણ થશે.

સ્પષ્ટીકરણ.— આ કલમના હેતુ માટે, “ફૂરતા” એટલે—

(એ)

કોઈપણ એવું ઈરાદાપૂર્વકનું વર્તન કે જે એવા પ્રકારનું હોય કે જેનાથી સ્ત્રીને આત્મહત્યા કરવા માટે પ્રેરાવાની સંભાવના હોય અથવા સ્ત્રીના જીવન, અંગ અથવા આરોગ્યને (ભલે માનસિક હોય કે શારીરિક) ગંભીર ઈજા અથવા જોખમ ઊભું થવાની સંભાવના હોય; અથવા

(બી) સ્ત્રીની એવી હેરાનગતિ જ્યાં આવી હેરાનગતિ તેણીને અથવા તેણી સાથે સંબંધી કોઈપણ વ્યક્તિને કોઈપણ મિલકત અથવા કિંમતી જામીનગીરી માટેની કોઈપણ ગેરકાયદેસર માંગણી પૂરી કરવા માટે મજબૂર કરવાના હેતુથી કરવામાં

આવતી હોય અથવા તેણી અથવા તેણી સાથે સંબંધી કોઈપણ
વ્યક્તિ આવી માંગણી પૂરી કરવામાં નિષ્ફળ જવાના કારણે
કરવામાં આવતી હોય.

૩૦૬. આત્મહત્યાનું દુષ્પ્રેરણ.— જો કોઈ વ્યક્તિ આત્મહત્યા
કરે, તો જે કોઈ આવી આત્મહત્યા કરવામાં દુષ્પ્રેરણ કરે, તેને
બંનેમાંથી કોઈપણ વર્ણનની કેદ, જેની મુદત દસ વર્ષ સુધી
લંબાવી શકાય, તેની સજા કરવામાં આવશે અને તે દંડને પાત્ર
પણ થશે.”

૫.૧

તારીખ ૨૫.૧૨.૧૯૮૩ થી આઈ.પી.સી. ના પ્રકરણ ૨૦(એ) હેઠળ કલમ ૪૮૮એ
સમાવિષ્ટ કરવામાં આવી હતી. આ જોગવાઈ એવી સ્ત્રીઓને કાનૂની આશરો
આપવા માટે કરવામાં આવી હતી, જેમના પર સ્ત્રીના પતિ દ્વારા અથવા પતિના
સગા દ્વારા ફૂરતા આચરવામાં આવી હતી. આમ, આ રીતે ઘડવામાં આવેલી
જોગવાઈઓને ધ્યાને લેતાં, કલમ ૪૮૮એ ના તત્વો હાલના કેસમાં પુત્ર વિરુદ્ધ
લાગુ પડશે નહીં. કલમ ૪૮૮એ નું સ્પષ્ટીકરણ ફૂરતાનો અર્થ આપે છે, કેસને
કલમ ૪૮૮એ હેઠળ લાવવા માટે, સ્ત્રી પરિણીત હોવી જોઈએ, તેણી પર ફૂરતા
અથવા હેરાનગતિ આચરવામાં આવી હોવી જોઈએ અને આવી ફૂરતા અથવા
હેરાનગતિ કાં તો સ્ત્રીના પતિ દ્વારા અથવા તેણીના પતિના સગા દ્વારા થયેલી
હોવી જોઈએ. અહીં, હાલના કેસમાં, પતિ અને પત્ની બંનેએ એક જ દિવસે સાથે

મળીને આત્મહત્યા કરી લીધી છે.

૬.

કલમ ૪૯૮એ એવી ફૂરતા સમજાવે છે, જે પરિણીત સ્ત્રી દ્વારા સહન કરવામાં આવી હોય. જ્યારે, ફૂરતાની વ્યાખ્યા માટેની તે વિચારણાઓને પુત્રના મૃત્યુના કારણને ધ્યાનમાં લેવા માટે વિસ્તારી શકાય નહીં. કલમ ૪૯૮એ પતિ અથવા પતિના સગાંઓના એવા પ્રકારના ઈરાદાપૂર્વકના વર્તનનો સંદર્ભ આપે છે, જે સ્ત્રીને આત્મહત્યા કરવા તરફ દોરી જવાની સંભાવના ધરાવતું હોય. જ્યારે સ્પષ્ટીકરણ હેઠળની પેટા-કલમ (બી) સ્ત્રીની એવી હેરાનગતિ વિશે છે, જ્યાં આવી હેરાનગતિ તેણીને અથવા તેણી સાથે સંબંધી કોઈપણ વ્યક્તિને, કોઈપણ મિલકત અથવા કિંમતી જામીનગીરી માટેની કોઈપણ ગેરકાયદેસર માંગણી પૂરી કરવા માટે મજબૂર કરવાના હેતુથી કરવામાં આવતી હોય, અથવા આવી હેરાનગતિ તેણી અથવા તેણી સાથે સંબંધી કોઈપણ વ્યક્તિ આવી માંગણી પૂરી કરવામાં નિષ્ફળ જવાના કારણે હોય. સ્પષ્ટીકરણને ધ્યાને લેતાં, પેટા-કલમ (બી) દહેજની માંગણી સાથે સંબંધિત છે. હાલના કેસમાં, આરોપમાં કોઈપણ દહેજની માંગણી જણાવવામાં આવી નથી.

૬.૧

ટ્રાયલ કોર્ટના ન્યાયાધીશે આઈ.પી.સી. ની કલમ ૧૧૪ સાથે વાંચતા કલમ ૪૯૮એ હેઠળ આરોપ ઘડ્યો હતો, જેમાં પતિ અને પત્ની બંને એટલે કે પુત્ર અને પુત્રવધૂ બંનેને સાંકળીને આરોપીઓ દ્વારા ફૂરતા આચરવામાં આવી હોવાનો

આક્ષેપ કરવામાં આવ્યો હતો. પુત્ર માટે કલમ ૪૯૮એ આકર્ષાશે નહીં, કારણ કે આ જોગવાઈ માત્ર પરિણીત સ્ત્રી માટે જ કરવામાં આવી છે, જેને કલમ ૪૯૮એ હેઠળ પુત્રવધૂ તરીકે વર્ણવી શકાય. આમ, આઈ.પી.સી. ની કલમ ૧૧૪ સાથે વાંચતા કલમ ૪૯૮એ હેઠળનો આરોપ માત્ર પુત્રવધૂના સંબંધમાં જ સાબિત કરવો જરૂરી હતો.

૬.૨

આઈ.પી.સી. ની કલમ ૩૦૬ હેઠળ, ફરિયાદપક્ષ દ્વારા જે આક્ષેપ સાબિત કરવો જરૂરી છે તે આત્મહત્યાનું દુષ્પ્રેરણ છે. આરોપીઓ પર આત્મહત્યા કરવા માટે ઉશ્કેરણી અથવા દુષ્પ્રેરણનો આરોપ મૂકવાનો હોય છે. જે કેસમાં મૃતકે આત્મહત્યા કરી હોય તેવા કેસમાં આવા દુષ્પ્રેરણ અથવા ઉશ્કેરણીમાં આરોપીઓની સીધી સંડોવણી જરૂરી છે.

૭.

આઈ.પી.સી. ની કલમ ૧૦૭ દુષ્પ્રેરણની વ્યાખ્યા આપે છે. ગંગુલા મોહન રેડ્ડી વિ. સ્ટેટ ઓફ એ.પી., [૨૦૧૦ ક્રિ.એલ.જે. ૨૧૧૦ (૧)] ના કેસમાં, આઈ.પી.સી. ની કલમ ૩૦૬ ના સંબંધમાં આઈ.પી.સી. ની કલમ ૧૦૭ ના સંદર્ભ સાથે દુષ્પ્રેરણનો ખ્યાલ સ્પષ્ટ કરવામાં આવ્યો છે. તેમાં એવું

અવલોકન કરવામાં આવ્યું છે કે દુષ્પ્રેરણનું કૃત્ય એ કોઈ વ્યક્તિને કોઈ કામ કરવા માટે ઉશ્કેરવાની અથવા જાણીજોઈને સહાય કરવાની માનસિક પ્રક્રિયા છે.

આત્મહત્યા કરવા માટે ઉશ્કેરવા અથવા સહાય કરવા માટે આરોપીઓ તરફથી કોઈ સક્રિય કૃત્ય વિના, એવું ગણી શકાય નહીં કે આરોપીઓએ આત્મહત્યાનું કૃત્ય કરવા માટે છંછેડવા, ભડકાવવા અથવા પ્રોત્સાહિત કરવા ઉશ્કેર્યા હતા કે આગળ ધપાવ્યા હતા.

૭.૧

મહેન્દ્ર સિંહ વિ. સ્ટેટ ઓફ એમ.પી., [૧૯૯૫ સપ્લી. (૩) એસ.સી.સી. ૭૩૧] ના કેસમાં, મૂકવામાં આવેલા આક્ષેપો નીચે મુજબ હતા:

“મારા સાસુ અને પતિ અને ભાભી (પતિના મોટા ભાઈની પત્ની) મને હેરાન કરતા હતા. તેઓ મને માર મારતા હતા અને ગાળો આપતા હતા. મારા પતિ મહેન્દ્ર બીજી વાર લગ્ન કરવા માંગે છે. તેમને મારી ભાભી સાથે ગેરકાયદે સંબંધો છે. આ કારણોસર અને હેરાન થવાના કારણે હું સળગીને મરી જવા માંગુ છું.”

૭.૨

સદર અદાલત ઉપરોક્ત આક્ષેપો પર એવા તારણ પર આવી કે કેસની હકીકતોમાં દુષ્પ્રેરણના તત્વો આકર્ષાતા નથી. માત્ર ગુજરનારને હેરાનગતિના ઉપરોક્ત આક્ષેપના આધારે આઈ.પી.સી. ની કલમ ૩૦૬ હેઠળની દોષસિદ્ધિ કાયદાની દ્રષ્ટિએ ટકી શકે તેવી નથી, અને ગુજરનાર પત્નીનું માત્ર મરણોન્મુખ નિવેદન

અપીલકર્તાઓ, પતિ, સાસુ અને ગુજરનારની ભાભીનાં કૃત્યોને આઈ.પી.સી. ની કલમ ૩૦૬ હેઠળ લાવવા માટે પૂરતું નથી.

૮.

હાલના કેસમાં, પતિ અને પત્ની બંનેએ તારીખ ૦૫.૧૦.૨૦૦૩ ના રોજ પોતાના પર કેરોસીન છાંટીને પોતાની જાતને સળગાવીને આત્મહત્યા કરી લીધી હતી. પ્રફુલકુમાર ઈશ્વરલાલ ઠક્કર અને પ્રફુલકુમારની પત્ની ટીનાબેનના મૃત્યુના કારણમાં વ્યાપકપણે દાઝી જવાની નોંધ છે, પરંતુ મૃત્યુનું ચોક્કસ કારણ એફ.એસ.એલ. અમદાવાદ દ્વારા વિસેરા વિશ્લેષણના એફ.એસ.એલ. રિપોર્ટ પછી જાણી શકાય તેમ હતું.

૮.૧

ફરિયાદપક્ષના સાક્ષી ૧ - ડોક્ટર નવીનચંદ્ર જ્યોતારામ પારેખે એફ.એસ.એલ. રિપોર્ટનો સંદર્ભ આપ્યા બાદ જણાવ્યું હતું કે કોઈ ઝેરનું સેવન થયું ન હતું અને મૃત્યુ દાઝી જવાના કારણે થયું હતું. પ્રફુલકુમારની બાહ્ય ઈજા ૮૦% થી ૯૦% અને ટીનાબેનની ૭૦% થી ૮૦% હતી અને બંને શબ પ્રથમ ડિગ્રી દાઝેલા હતા.

૯.

બનાવના સ્થળનું પંચનામું (આંક ૭૭), જ્યાં બંનેએ આત્મહત્યા કરી હતી, તે તારીખ ૦૬.૧૦.૨૦૦૮ ના રોજ સવારના ૯.૩૦ થી ૧૧.૦૦ વાગ્યા દરમિયાન કરવામાં આવ્યું હતું. સીઆર.પી.સી. ની કલમ ૧૭૪ હેઠળના અકસ્માત મોત

રિપોર્ટ નં. ૮/૨૦૦૩ ના સંબંધમાં આ સ્થળ ઠક્કર કિશોરકુમાર છગનલાલ દ્વારા બતાવવામાં આવ્યું હતું. આંક ૭૭ નોંધે છે કે બંને ગુજરનાર ઠક્કર કનુભાઈ મણિલાલની માલિકીના ભાડાના મકાનમાં રહેતા હતા. ગ્રીલ તેમજ દરવાજો ખોલીને અને પહેલા રૂમમાં પ્રવેશતાં, તેઓને અડધી બળેલી હાલતમાં એક પલંગ મળ્યો હતો, જે લાકડાની ‘સેટી’ હતી, અને તેની બાજુમાં ભોંયતળિયે, અડધું બળેલું ગોદડું હતું અને તેની ઉપર બળેલી હાલતમાં બે ઓશિકાં હતાં. રૂમમાં તેઓને પાણી અને રેતી મળ્યાં હતાં, જે આગ ઓલવવા માટે ઉપયોગમાં લેવાયાં હોય તેવું જણાય છે. ગોદડું અને ઓશિકાં ભીનાં હતાં. પલંગની બાજુમાં બળેલાં કપડાં અને લાકડાના બળેલા ટુકડા હતા. કેરોસીનની ભારે દુર્ગંધ આવતી હતી. પલંગની બાજુમાં, દક્ષિણ દિવાલ પર લાકડાનું કબાટ હતું. કબાટના દરવાજા બંધી ગયા હતા અને એવી નોંધ કરવામાં આવી હતી કે તમામ કપડાં પણ બળેલાં મળી આવ્યાં હતાં.

૯.૧

તે જ દિવાલ પર કબાટની બાજુમાં, તેઓને ત્રણ બારણાંવાળી લોખંડની જાળીવાળી બારી મળી આવી હતી. બારીના કાચ તૂટેલા હતા, જ્યારે લાકડું અંશતઃ બંધી ગયું હતું. પૂર્વ બાજુએ, તેઓને સંગ્રહ માટેનું કબાટ મળ્યું હતું, જેના દરવાજા પણ બંધી ગયા હતા, જેમાં તેઓને થેલા અને અન્ય એવી વસ્તુઓ મળી આવી હતી, જે આગના કારણે કાળી પડી ગઈ હતી અને તેની બરાબર બાજુમાં, દિવાલ પર, તેઓને ગાદલું ધરાવતું લાકડાનું કવર મળ્યું હતું. દરવાજો પણ બંધી

ગયો હતો અને કબાટની અંદરની વસ્તુઓ, જે ખુરશીઓ અને ગાદલું હતી, તે બળી ગઈ હતી. કબાટ પાસે લાકડાનું એક પારણું (બેબી કોટ) પણ બળેલું મળી આવ્યું હતું. તૂટેલા કાચવાળી બારી પાસે એક શોકેસ હતું, તેનું પ્લાયવુડ પણ બળેલું મળી આવ્યું હતું અને શોકેસના ખાનામાંથી, તેઓને હાર્ડબોર્ડ પર ભગવાન શ્રીકૃષ્ણ અને ‘ગૌ માતા’ ના ફોટાવાળી એક લીટીવાળી નોટબુક મળી આવી હતી, જેના પર હિન્દીમાં ‘ફૂલોં જૈસી ખુશબૂ ચાર ભુજા સૌ બેહતરીન ચાર ખુશબૂ સૌ’ લખાણ હતું અને આછા વાદળી રંગના નોટબુકના પહેલા પાના પર, પ્રથમ લીટીમાં, ગુજરાતીમાં ‘ઘર ના ત્રાસ થી જાઉં છું’ (ઘરના ત્રાસના કારણે જાઉં છું) એવી નોંધ હતી, અને છેલ્લી લીટીમાં ‘બોલેલી’ શબ્દ લખાયેલો હતો, અને તેની વચ્ચે, મૃત્યુનું કારણ લખવામાં આવ્યું હતું. જ્યારે બાકીનાં પાનાં કોરાં મળી આવ્યાં હતાં. એવી નોંધ કરવામાં આવી હતી કે લખાણનું પ્રથમ પાનું અને હાર્ડબોર્ડ આગની જવાળાઓની કાળી મેશથી ઢંકાયેલાં મળી આવ્યાં હતાં. તે લખાણ પછી, ચાર લીટીઓનો નીચેનો ભાગ કોરો મળી આવ્યો હતો. સદર બુક જમ કરવામાં આવી હતી.

૯.૨

શોકેસમાંથી સદર બુકની બાજુમાંથી, તેઓને ચેઇન કવરમાં બેંક ‘તિજોરી’ ની એક મોટી ચાવી મળી આવી હતી, જેના વિશે કિશોરભાઈએ જણાવ્યું હતું કે તે નાગરિક બેંકની તિજોરીની ચાવી હતી. ચાવીની બાજુમાં, તેઓને રૂ. ૧૦૦/- ના દરની ૧૦ ચલણી નોટો મળી આવી હતી, જે કુલ રૂ. ૧,૦૦૦/- હતી અને બાજુના

ખાનામાં એક લાલ રંગનું લેડીઝ પર્સ હતું, જેમાં રૂ. ૫૦ ના દરની એક નોટ, રૂ. ૨૦ ની એક નોટ અને રૂ. ૧૦ ની એક નોટ હતી, જ્યારે સિક્કાઓ હતા, જેની કુલ રકમ રૂ. ૮૬ હતી, અને તે ઉપરાંત આર્ટિફિશિયલ ‘મંગળસૂત્ર’ હતું. તે વસ્તુઓ ઠક્કર કિશોરભાઈને સોંપવામાં આવી હતી.

૯.૩

સદર પંચનામું દર્શાવે છે કે લગભગ બધું જ બળી ગયું હતું. પ્રથમ રૂમમાં કેબલ તેમજ ટી.વી. અને એક સી.ડી. બળેલી હાલતમાં મળી આવ્યા હતા. છત તેમજ દીવાલો કાળી થઈ ગઈ હતી. છત પરના પંખાના પાંખિયા બળી ગયા હતા, લાઈટ ફીટીંગ્સ પણ બળી ગયેલા મળી આવ્યા હતા. જ્યારે રસોડામાં, તેઓને એક વાટવાળો સ્ટવ મળ્યો હતો, જેમાં ખૂબ ઓછું કેરોસીન મળી આવ્યું હતું.

૯.૪

મૃતક ટીનાબેનના બહેન (ફરિયાદપક્ષના સાક્ષી ૯) શર્મિષ્ઠાબેન ઉર્ફે લલિતાબેન દિનેશકુમાર ઠક્કરની જુબાની આંક ૭૦ પર નોંધવામાં આવી હતી. બંને મૃતકના તેમના મૃત્યુ પહેલાંના વર્તનને નોંધવા માટે આ સાક્ષીનો સંદર્ભ સુસંગત રહેશે. શર્મિષ્ઠાબેનના જણાવ્યા મુજબ, બંને મૃતક દિયોદરથી થરા ખાતે તેણીના ઘરે આવ્યા હતા. રેકૉર્ડ પર એવો પુરાવો છે કે બંને મૃતક પતિ અને પત્ની દિયોદર ખાતે ભાડાના મકાનમાં રહેતા હતા. શર્મિષ્ઠાબેનના જણાવ્યા મુજબ, બંને મૃતક તેમના આશરે એક વર્ષની ઉંમરના પુત્ર ‘જનક’ ને તેણીના ઘરે લાવ્યા હતા અને તેઓ દવાખાને જઈને પાછા ન આવે ત્યાં સુધી તેમના બાળકને પોતાની પાસે

રાખવા જણાવ્યું હતું. તે બંને મોઢે સુધી પાછા ન આવતાં, તેથી, તેણીએ તેમના વિશે પૂછપરછ કરવા માટે શિહોરી ખાતે પોતાના પતિને ફોન કર્યો હતો. ત્યારબાદ, આશરે ૧૦.૩૩ થી ૧૧.૦૦ કલાકે, તેણીને તેણીના પિતા પાસેથી જાણવા મળ્યું હતું કે પ્રફુલ્લકુમાર અને ટીના બંને પોતાની જાતને સળગાવીને મૃત્યુ પામ્યા હતા. સદર સાક્ષીના જણાવ્યા મુજબ, તેણીની બહેન ટીનાબેનને નાંદો અને સાસુ દ્વારા હેરાન કરવામાં આવતી હતી અને પ્રફુલ્લકુમારને પણ તેના પરિવારના સભ્યો દ્વારા હેરાન કરવામાં આવતો હતો.

૯.૫

સરતપાસમાં તેણીએ જુબાની આપી હતી કે ટીનાબેન તેના પતિ સાથે સસરા, સાસુ અને ચાર નાંદો સાથે રહેતી હતી. તેણીને કોઈ જેઠ કે દિયર ન હતા. તેણીએ નાંદોના લગ્ન વિશે પણ ઉલ્લેખ કર્યો હતો અને જણાવ્યું હતું કે જસીબેન તેણીના માતા-પિતા સાથે રહેતી હતી. તેણીના જણાવ્યા મુજબ, નાંદ શારદાબેન (એ૧) ના કયા ગામે લગ્ન થયા હતા તેની તેણીને કોઈ જાણકારી નથી. જ્યારે, તારાબેનના પાલનપુર ખાતે, કૈલાશબેન (એ૪) ના થરા ગામે લગ્ન થયા હતા, કોકિલાબેન (એ૫) દિયોદર ખાતે મૃતક ટીનાબેનના ઘરની બાજુમાં અલગ રહેતી હતી. જસીબેન (એ૨) માતા-પિતા સાથે રહેતી હતી. એવું જણાય છે કે પાલનપુરના તારાબેનને આરોપી તરીકે દર્શાવવામાં આવ્યા નથી. ફરિયાદપક્ષના સાક્ષી ૯ એ વધુમાં જણાવ્યું હતું કે જોકે કૈલાશબેન થરાના હતા, તેમ છતાં તેણી અવારનવાર દિયોદર ખાતે તેના માતા-પિતાના ઘરે રહેતી હતી. શારદાબેન તેના

માતા-પિતા સાથે રહેતી હતી. તેણીએ જુબાની આપી હતી કે ચારેય બહેનો અને સાસુ નાની નાની બાબતોમાં મૃતક ટીનાબેનને હેરાન કરતા હતા અને માર મારતા હતા. તેણીએ વધુમાં જણાવ્યું હતું કે ટીનાબેન અને તેના પતિ તેણીના ઘરે આવતા હતા અને ફૂરતા વિશે વાત કરતા હતા. સાક્ષીના પતિ તેઓને ઠપકો આપવા માટે દિયોદર ગયા હતા અને તેઓને કહ્યું હતું કે, જો તેઓને અનુકૂળ ન આવતું હોય, તો બંનેને અલગ રાખવા જોઈએ. તેણીએ વધુમાં જણાવ્યું હતું કે તેણીના પિતાએ પણ સાસુ અને નણંદોને ઠપકો આપ્યો હતો અને તેણીએ વધુમાં જણાવ્યું હતું કે શારદાબેન તેણીને કહ્યું હતું કે તેણી ગામના સરપંચ છે અને તેણી તેઓને રહેવા દેશે નહીં.

૯.૬

સદર સાક્ષીએ વધુમાં જણાવ્યું હતું કે જ્યારે તેણીના પિતા તેઓને ઠપકો આપવા ગયા હતા, તે સમયે, ગોદાવરીબેન (એ૩) એ જણાવ્યું હતું કે તેણીને પોતાની દીકરીની જરૂર છે, દીકરાની નહીં અને જો બીજો દીકરો જતો રહે તો પણ તેણીને વાંધો નથી, કારણ કે પહેલેથી જ એક જતો રહ્યો છે.

૯.૭

ફરિયાદપક્ષના સાક્ષી ૯-શારદાબેન આમ, પોતાની જુબાનીમાં જણાવે છે કે મૃતકને નાની નાની બાબતો માટે માર મારવામાં આવતો હતો અને હેરાન કરવામાં આવતી હતી, તેણીના પતિ તેમજ તેણીના પિતા નણંદો અને માતાને ઠપકો આપવા માટે ઘરે ગયા હતા. તેણીના પતિએ તેઓને તેઓને અલગ રાખવા

કહ્યું હતું અને સદર સાક્ષીના જણાવ્યા મુજબ શારદાબેને ગામના સરપંચ હોવાના નાતે જણાવ્યું હતું કે તેણી તેઓને રહેવા દેશે નહીં.

૯.૮

ફરિયાદપક્ષના સાક્ષી ૯ - શારદાબેને જુબાનીમાં વધુમાં જણાવ્યું છે કે જ્યારે પ્રફુલ્લકુમાર પોતાની ઓફિસે જઈ રહ્યા હતા, ત્યારે બજારમાં તેમને તમાચો મારવામાં આવ્યો હતો અને જણાવ્યું હતું કે પ્રફુલ્લકુમાર લાચાર હતા. મૃતક ટીનાબેને તેણીને જાણ કરી હતી. તેણીએ જણાવ્યું હતું કે તમાચો મારવાની સદર ઘટના પછી, પ્રફુલ્લકુમાર અને ટીના તેમના પુત્ર સાથે આવ્યા હતા.

૯.૯

આમ જુબાનીને ધ્યાને લેતાં, આત્મહત્યા કરતાં પહેલાં તે જ દિવસે, મૃતકોએ તેમના એક વર્ષના પુત્ર જનકને આ સાક્ષી, જેઓ મૃતક ટીનાબેનના બહેન છે, તેમના ઘરે મૂક્યો હતો. તેણીના પુરાવામાં સામે આવેલી બે હકીકતો, જે અન્ય સાક્ષીઓના પુરાવાના વિશ્લેષણ માટે સંદર્ભ લેવાની જરૂરિયાત ઊભી કરશે, તે એવા આક્ષેપો છે કે નણંદો અને સાસુ ટીનાબેનને હેરાન કરતા હતા અને પ્રફુલ્લકુમાર જ્યારે પોતાની ઓફિસ તરફ જઈ રહ્યા હતા ત્યારે બજારમાં તેમને તમાચો મારવામાં આવ્યો હતો. મૃતક પ્રફુલ્લકુમાર દિયોદર ખાતે ભાભર નાગરિક સહકારી બેંકમાં કેશિયર તરીકે નોકરી કરતા હતા. ઉલટતપાસમાં, જ્યારે સદર સાક્ષીને બંને મૃતકની પોતાના ઘરે મુલાકાત વિશે પૂછવામાં આવ્યું, ત્યારે તેણીએ જણાવ્યું હતું કે છેલ્લા દિવસે તેઓ રાત્રે આશરે ૮ વાગ્યે તેણીના ઘરે આવ્યા હતા.

તેણીએ તેઓને પૂછપરછ કરી ન હતી કે તેઓ તે સમયે દિયોદરથી કેમ આવ્યા હતા. તેણીએ ચા કે પાણી પણ આપ્યું ન હતું કે ન તો તેઓએ રાત્રિભોજન વિશે જણાવ્યું હતું. તેણીએ તેઓને પૂછ્યું ન હતું કે તેઓ દિયોદર કેમ ન ગયા અને થરા કેમ આવ્યા હતા. સદર સાક્ષીએ જણાવ્યું હતું કે મૃતક પ્રફુલ્લકુમારે તેણીને કહ્યું હતું કે સાક્ષીના બહેન એટલે કે ટીનાબેનની તબિયત સારી ન હતી અને તેથી, તેઓએ હોસ્પિટલ જવું પડશે. તેમણે જણાવ્યું હતું કે મૃતક ટીનાને

છાતીમાં દુખાવો થતો હતો અને તેમણે તેણીને કહ્યું હતું કે તેઓ પટેલના દવાખાને જઈ રહ્યા છે. તેઓ પરત ન આવ્યા હોવાથી, તેણીએ તેના પતિને પટેલ દવાખાને તપાસ કરવા કહ્યું હતું; તેના પતિએ જણાવ્યું હતું કે દવાખાનું બંધ હતું. મૃતકો ખરેખર દવાખાને ગયા હોવાની હકીકતને સમર્થન આપવા માટે ફરિયાદપક્ષના સાક્ષી ૯ ના પતિ – દિનેશકુમાર ઠક્કર અથવા ડોક્ટર કે પટેલ દવાખાનાની કોઈ જવાબદાર વ્યક્તિની તપાસણી કરવામાં આવી નથી.

૯.૧૦ ઉલટતપાસમાં ફરિયાદપક્ષના સાક્ષી ૯ એ જણાવ્યું હતું કે તેઓએ એવી પૂછપરછ કરી ન હતી કે આરોપીઓ લગ્ન પહેલાં પ્રફુલ્લકુમારને હેરાન કરતા હતા કે કેમ. તેણી પાસે આરોપીઓ દ્વારા પ્રફુલ્લકુમારને કરવામાં આવેલી હેરાનગતિના સમય અથવા ચોક્કસ તારીખ અંગે કોઈ માહિતી નથી. તેણીને પ્રફુલ્લકુમારને કરવામાં આવેલી હેરાનગતિના કોઈ કારણની જાણ ન હતી. તેણીએ જણાવ્યું હતું કે બનાવના ચાર મહિના પહેલાં ટીનાબેન અને પ્રફુલ્લકુમાર બંને પરિવારથી અલગ રહેવા લાગ્યા હતા.

૯.૧૧ સાક્ષીએ જણાવ્યું હતું કે તેઓ અલગ રહેવા લાગ્યા પછી, તેણી અને તેના પતિએ ટીનાના ઘરની મુલાકાત લીધી હતી. તેણીએ જુબાની આપી હતી કે આરોપીઓ પૈકી કોઈએ પણ તેણીની ત્યાં મુલાકાત બાબતે કંઈ કહ્યું ન હતું. પરંતુ ત્યારબાદ વધુમાં સ્પષ્ટતા કરી હતી કે તેણી ટીનાની મુલાકાત લેતી હોવાથી, કોકિલાબેન (એપ) તેણીના પિતાને ધમકી આપવા માટે ગયા હતા અને તે સમયે, તેણીનો ભાઈ અશોક પણ ત્યાં હાજર હતો. વધુ પુરાવો દર્શાવે છે કે કોકિલાબેન (એપ) દિયોદર ગામ ખાતે અશોકની દુકાને ગયા હતા અને ત્યાં પણ, અશોકને ધમકી આપી હતી. તેણી સ્પષ્ટ કરે છે કે જે દિવસે તેઓ ટીનાબેનની મુલાકાત લઈને તેમના ઘરેથી નીકળ્યા હતા, તરત જ, તે જ દિવસે, કોકિલાબેન (એપ) એ ધમકી આપી હતી, જે તેણીના પિતાને આપવામાં આવી હતી. ધમકીમાં ચોક્કસપણે શું કહેવામાં આવ્યું હતું તે તેણીને યાદ નથી. તેણી વધુમાં જણાવે છે કે તેઓને એવું કહેવામાં આવ્યું હતું કે તેઓએ ટીનાના ઘરે જવું જોઈએ નહીં, અન્યથા તેઓએ પરિણામ ભોગવવા પડશે. વધુમાં જણાવ્યું હતું કે આરોપીઓને તેણીનું ટીનાબેનના ઘરે જવું ગમતું ન હતું.

૯.૧૨ ઉલટતપાસમાં તેણીએ એવા મૂકવામાં આવેલા સૂચનનો ઇનકાર કર્યો હતો કે આરોપીઓને એવી શંકા હતી કે તેઓએ પ્રફુલ્લકુમાર અને ટીનાબેનને અલગ કરાવ્યા હતા અને તે કારણસર આરોપીઓ તેઓને ટીનાબેનના ઘરે ન જવાનું કહેતા હતા. તેણીએ વધુમાં જણાવ્યું હતું કે થપ્પડ મારવાની ઘટના આત્મહત્યાના બે થી ચાર દિવસ પહેલાં બની હતી. થપ્પડ મારવાની આવી

ઘટના પછી, તેણીએ ક્યારેય તેણીના બનેલી (મૃતક) ને ફોન કર્યો ન હતો. તેણીને ટીનાબેનનો ફોન આવ્યો હતો, જેમણે જણાવ્યું હતું કે રસ્તા પર થપ્પડ મારવામાં આવી હતી. સાક્ષી ભાઈ અને બહેન વચ્ચે થયેલી વાતચીત વિશે કે થપ્પડ મારવાના કારણ વિશે જાણતા નથી. તેણીએ એવા સૂચનનો ઇનકાર કર્યો હતો કે શરૂઆતથી જ ટીનાએ તેના પતિ સાથે અલગ રહેવાનો આગ્રહ રાખ્યો હતો અને તેથી, તકરાર શરૂ થઈ હતી અને એવા સૂચનનો પણ ઇનકાર કર્યો હતો કે મૃતક પ્રફુલ્લકુમારે એવી માહિતી આપી હતી કે તેઓ વૃદ્ધ માતા-પિતાના એકમાત્ર પુત્ર હતા અને જસીબેન છૂટાછેડા લીધેલ હોઈ તેઓની સાથે રહેતા હતા અને તેથી, પ્રફુલ્લકુમારે અલગ થવાનો ઇનકાર કર્યો હતો અને આમ, તકરાર શરૂ થઈ હતી. તેણીએ એવા સૂચનનો ઇનકાર કર્યો હતો કે ટીનાએ અલગ રહેવા માટે ઝઘડા શરૂ કર્યા હોવાથી, તેના સસરા ઈશ્વરલાલ અને આરોપી ગોદાવરીબેને મૃતક ટીનાના પિતાને બોલાવ્યા હતા.

૯.૧૩ ઉલટતપાસમાં, સાક્ષીએ સ્વીકાર્યું છે કે બનાવના ચાર મહિના પહેલાં, તેણીના પિતા આરોપીઓના ઘરે ગયા હતા અને તેમને ઠપકો આપ્યો હતો, પરંતુ એવા સૂચનનો ઇનકાર કર્યો હતો કે તે સમયે, ટીનાબેને અલગ રહેવાનો આગ્રહ રાખ્યો હતો અને તેથી, તેણીના પિતાએ સસરા અને સાસુને ટીનાબેન અને તેના પતિને અલગ રહેવા દેવા માટે કહ્યું હતું. તેણીએ સ્વીકાર્યું હતું કે તેણીના પિતાએ તેમના ઘરની મુલાકાત લીધા પછી, ટીનાબેન અને પ્રફુલ્લકુમાર અલગ રહેવા લાગ્યા હતા, પરંતુ એવા સૂચનનો ઇનકાર કર્યો હતો કે અલગ રહ્યા પછી,

ટીનાબેન અને તેના પતિ – પ્રફુલકુમાર વચ્ચે વારંવાર ઝઘડા થતા હતા.

૯.૧૪ સાક્ષી – ફરિયાદપક્ષના સાક્ષી ૯ એવી વ્યક્તિ હતા, જેમણે છેલ્લે બંને મૃતકોને જોયા હતા. જોકે, આ હકીકતને કોઈપણ સાક્ષી દ્વારા સમર્થન મળતું નથી. પટેલ દવાખાનાનો પુરાવો બંને મૃતકો સાંજે ૮ વાગ્યે ફરિયાદપક્ષના સાક્ષી ૯ ની મુલાકાતે ગયા હોવાના પુરાવાને સમર્થન આપવા માટે પ્રકાશ પાડી શક્યો હોત. સાક્ષીએ હેરાનગતિનો આક્ષેપ કર્યો છે, પરંતુ પુત્રવધૂ તરીકે મૃતક ટીનાબેનને કરવામાં આવેલી હેરાનગતિના પ્રકારનો કોઈ ઉલ્લેખ કર્યો નથી કે તેનું વર્ણન કર્યું નથી. જોકે આ સાક્ષી મૃતક ટીનાબેન સાથે નિકટના સંપર્કમાં હતા, અને જ્યારે, બંને મૃતક પતિ અને પત્નીએ તેમના આશરે એક વર્ષના પુત્રને તેણીને સોંપવાનું યોગ્ય માન્યું હતું, તેમ છતાં હેરાનગતિના સ્વરૂપ વિશે સ્પષ્ટતા કરી નથી. પુરાવા પરથી જે સ્પષ્ટ થાય છે તે એ છે કે મૃતક ટીનાબેનના પિતા અને ફરિયાદપક્ષના સાક્ષી ૯ ના પતિ બંનેએ આરોપીઓને ઠપકો આપીને મૃતકોને અલગ રાખવા માટે કહ્યું હતું અને આત્મહત્યાના બનાવના ચાર મહિના પહેલાં, મૃતક ટીનાબેન અને મૃતક પ્રફુલકુમાર અલગ રહેતા હતા.

૯.૧૫ સાક્ષી પ્રફુલકુમારને કરવામાં આવેલી હેરાનગતિના સ્વરૂપ વિશે જાણતા નથી, જેઓ આરોપી નં. ૧ થી ૪ અને ૫ ના ભાઈ અને આરોપી નં. ૩ - ગોદાવરીબેનના પુત્ર હતા. માત્ર એટલો જ આક્ષેપ છે કે બનાવના ચાર દિવસ પહેલાં, પ્રફુલકુમારને બજારમાં થપ્પડ મારવામાં આવી હતી. જોકે, આ સાક્ષી એવા કોઈપણ આરોપીનું નામ આપતા નથી કે જેમના પર ભાઈને થપ્પડ મારી હોવાનો

આક્ષેપ છે. જોકે એ હકીકત સ્પષ્ટ થાય છે કે પિતા એટલે કે હાલના કેસના ફરિયાદીની મુલાકાત પછી, તેઓને અલગ રહેવા દેવામાં આવ્યા હતા. વધુ પુરાવો જે એકત્ર કરી શકાયો તે એ છે કે બહેનો એકમાત્ર ભાઈ અને ભાભીના

અલગ રહેવાથી ખુશ ન હતી અને તેથી, આ સાક્ષીના પુરાવામાં, તેણી જણાવે છે કે જ્યારે તેણીના પિતા અને પતિએ આરોપી સાસુ અને નાંદોને ઠપકો આપ્યો હતો, તે સમયે, ગામના સરપંચ એવા શારદાબેન (એ૧) એ જણાવ્યું હતું કે તેઓ તેમને અલગ રહેવા દેશે નહીં. આમ, પુરાવા પરથી જેમ જાણી શકાય છે તે સમગ્ર તકરાર એ છે કે હાલના સાક્ષી (ફરિયાદપક્ષના સાક્ષી ૯) ના પિતા અને પતિ ગુજરનાર પ્રફુલ્લકુમારના માતા-પિતાને તેઓને ઘરમાંથી અલગ કરવા માટે આગ્રહ કરી રહ્યા હતા અને બહેનો તથા માતા તેની તરફેણમાં ન હતાં. સદર સાક્ષીએ સ્પષ્ટપણે સમર્થન આપ્યું છે કે તેણીના પિતા – ફરિયાદીની મુલાકાત પછી, પિતા, આરોપી બહેનો અને આરોપી માતાએ અલગ થવા માટે સંમતિ આપી હતી.

૯.૧૬ ફરિયાદપક્ષના સાક્ષી ૭ – કિશોરભાઈ ઠક્કર એ ગુજરનાર પ્રફુલ્લકુમાર ઈશ્વરલાલ ઠક્કરના પિતરાઈ ભાઈ એટલે કે કાકાના પુત્ર છે. તેમના જણાવ્યા અનુસાર, લગ્નના એક વર્ષ પછી, તેઓ અલગ રહેવા લાગ્યા હતા અને આ લગ્ન સંબંધથી, તેમને જનક નામનો એક પુત્ર હતો, જે સદર સાક્ષીના જણાવ્યા મુજબ ફરિયાદી – હરિભાઈ નારણભાઈ (ફરિયાદપક્ષના સાક્ષી ૨) સાથે રહેતો હતો. સદર સાક્ષી તેઓના આત્મહત્યા કરવા પાછળનું કારણ જાણતા નથી.

૯.૧૭ સદર સાક્ષીએ જણાવ્યું હતું કે તારીખ ૦૪.૧૦.૨૦૦૩ ના રોજ ગુજરનાર

પ્રફુલ્લકુમારના દાદીનું અવસાન થયું હતું અને તારીખ ૦૫.૧૦.૨૦૦૩ ના રોજ પ્રફુલ્લકુમાર અને ટીનાબેન પોતાની જાતને સળગાવીને મૃત્યુ પામ્યા હતા. આ સાક્ષી, ગુજરાત પ્રફુલ્લકુમારના દાદીના અવસાનના કારણે, ઓગણદાસ સોસાયટી ખાતે લલિતકુમાર ભોગીલાલના ઘરે હતા, જ્યાં તેઓ પણ રહેતા હતા. તેઓ તારીખ ૦૫.૧૦.૨૦૦૩ ના રોજ રાત્રે લલિતકુમાર ભોગીલાલના ઘરે શોક સભામાં ગયા હતા અને આશરે રાત્રે ૧૧ વાગ્યે, ૨-૪ વ્યક્તિઓ બોલાવવા આવ્યા હતા, જેમણે સાક્ષીને જાણ કરી હતી કે તેમના ભાઈનું ઘર સળગી ગયું છે અને દરવાજા અંદરથી બંધ હતા અને તેથી, તેઓ અને પરિવારના વડીલો ત્યાં દોડી ગયા હતા અને દરવાજા બંધ તથા આગની જવાળાઓ ચાલુ જોઈ હતી. પાણી રેડીને આગ ઓલવવા માટે પાડોશીઓએ બારી તોડી નાખી હતી. સાક્ષી જણાવે છે કે તેમણે ટીનાબેન અને પ્રફુલ્લકુમારને દાઝી ગયેલા જોયા હતા જેથી તેઓને રેફરલ હોસ્પિટલ લઈ જવામાં આવ્યા હતા, જ્યાં ડોક્ટરે તેઓને મૃત જાહેર કર્યા હતા.

૯.૧૮ સાક્ષી જણાવે છે કે ડોક્ટરે તેમને જાણવાજોગ ફરિયાદ આપવા જણાવ્યું હતું અને તેથી, સદર સાક્ષી દિયોદર પોલીસ સ્ટેશન ગયા હતા. તેઓ જણાવે છે કે પોલીસે ફરિયાદ લખી હતી અને તેમણે તેના પર સહી કરી હતી. ત્યારબાદ, કાર્યવાહી હાથ ધરવા માટે પોલીસ હોસ્પિટલ આવી હતી. દિયોદર ખાતેની રેફરલ હોસ્પિટલમાં પોસ્ટમોર્ટમ કરવામાં આવ્યું હતું. પરિવારના સભ્યોએ શબનો કબજો મેળવ્યો હતો અને અંતિમ સંસ્કારમાં, ટીનાબેનના ઘરના તમામ સભ્યો ઉપસ્થિત

હતા. સાક્ષી જણાવે છે કે ટીનાબેનના ઘરમાં પલંગ, ગાદલું અને અન્ય તમામ ફર્નિચર, ફિક્સચર સળગી ગયા હતા.

૯.૧૯ સાક્ષી જણાવે છે કે પોલીસ દ્વારા તેમનું વધુ નિવેદન નોંધવામાં આવ્યું હતું. તે સમયે, તેમને રૂ. ૧૦૦/- ના મૂલ્યની ૧૦ નોટો અને કબાટની ચાવીઓ સાથેનું એક કવર, એક લેડીઝ પર્સ જેમાં રૂ. ૫૦/-, રૂ. ૨૦/- અને રૂ. ૧૦/- ની નોટો તથા કુલ રૂ. ૬/- ના થોડા સિક્કા હતા, લેડીઝ ગોગલ્સ અને એક આર્ટિફિશિયલ મંગળસૂત્ર આપવામાં આવ્યા હતા, જે તેમણે સ્વીકાર્યા હતા અને પહોંચ પર સહી કરી હતી. તેમના જણાવ્યા મુજબ, તેમણે શબ મેળવ્યા બદલની પહોંચ પર પણ સહી કરી હતી. ઉલટતપાસમાં, સાક્ષીએ જણાવ્યું હતું કે શારદાબેન (એ૧), કોકિલાબેન (એ૫), કૈલાશબેન (એજ) તેમના માતા-પિતાથી ઘણા વર્ષોથી અલગ રહે છે અને તેમણે સમર્થન આપ્યું હતું કે પરિવારમાં, ઈશ્વરલાલ, ગોદાવરીબેન અને પુત્રી જશુબેન, ત્રણેય સાથે રહેતા હતા. તેમણે એવું પણ જણાવ્યું હતું કે પ્રફુલ્લકુમારના લગ્ન સમયથી જ, તેમની પત્ની ટીનાબેને પરિવારથી અલગ રહેવાનો આગ્રહ રાખ્યો હતો અને તેથી, તેના કારણે વારંવાર ઝઘડા થતા હતા, અને તકરારનું નિરાકરણ લાવવા માટે, ઈશ્વરભાઈ અને ગોદાવરીબેને ટીનાબેનના પિતાને બોલાવ્યા હતા. હરિલાલભાઈ આવ્યા હતા અને તકરારનું નિરાકરણ લાવતાં, જ્યારે પ્રફુલ્લકુમાર અને ટીનાબેને અલગ રહેવા માટે કહ્યું હતું અને હરિલાલ – ફરિયાદપક્ષના સાક્ષી ૨ ના આગ્રહ પર, તેઓને અલગ રાખવામાં આવ્યા હતા. તેમણે જણાવ્યું હતું કે કોકિલાબેનના લગ્ન ચાલવાડા ગામે થયા

હતા, પરંતુ તેઓ દિયોદર ખાતે રહેતા હતા અને જણાવ્યું હતું કે પ્રફુલ્લકુમાર અને ટીનાબેન, અલગ થયા પછી, કોકિલાબેન (એપ) ના મકાનના ઉપરના માળે રહેતા હતા અને એ પણ સમર્થન આપ્યું હતું કે ત્યાં પણ તેઓ વારંવાર ઝઘડતા હતા તેથી, કોકિલાબેને તેમને મકાન ખાલી કરવા જણાવ્યું હતું. ત્યારબાદ, તે બંને કનુભાઈના મકાનમાં રહેવા લાગ્યા હતા. તેમણે વધુમાં એ પણ સમર્થન આપ્યું હતું કે કનુભાઈના મકાનમાં રહ્યા પછી પણ, ટીનાબેન અને પ્રફુલ્લકુમાર વચ્ચેનો ઝઘડો ચાલુ રહ્યો હતો. તેઓ જણાવે છે કે તેમને પ્રફુલ્લકુમાર દ્વારા આ ઝઘડા વિશે જણાવવામાં આવ્યું હતું કારણ કે તેઓ તેમની સાથે વાતચીત કરતા હતા. તેમણે જણાવ્યું હતું કે આ બનાવ દશેરાના દિવસે બન્યો હતો. તેઓએ માતાજી સમક્ષ ટીનાબેનના પુત્ર – જનકના ગરબાની બાધા રાખી હતી અને તે ઉજવવામાં આવી હતી. ગોદાવરીબેનના ઘરેથી ગરબો કાઢવામાં આવ્યો હતો અને નવરાત્રિના છેલ્લા દિવસે, પ્રફુલ્લકુમારના દાદીનું અવસાન થયું હતું. તેમણે બંને ગુજરનારને આરોપીઓ તરફથી કોઈ હેરાનગતિ થઈ હોવાનો ઇનકાર કયો હતો, અને અંતિમ સંસ્કારની વિધિમાં, તેમણે જણાવ્યું હતું કે ટીનાબેનના પિતા – હરિલાલ અને કાકા તથા અન્ય તમામ ઉપસ્થિત હતા.

૯.૨૦ ફરિયાદપક્ષના સાક્ષી ૭ – કિશોરકુમાર ઠક્કર, એ વ્યક્તિ હતા કે જેમને ચલણી નોટો અને કબાટની ચાવીઓ સોંપવામાં આવી હતી, જે તે બેંકની હતી જ્યાં ગુજરનાર પ્રફુલ્લકુમાર

નોકરી કરતો હતો. નિશાની ૧૩/૨ જમી મેમો તરીકે દર્શાવે છે અને નિશાની ૫/૭

પર શબો મેળવ્યાની પહોંચ તરીકે તેમની સહી ઓળખવામાં આવી છે. બંને દસ્તાવેજોનો સંદર્ભ લેવામાં આવ્યો હોવા છતાં પુરાવામાં પ્રદર્શિત કરવામાં આવ્યા ન હતા.

૯.૨૧ એ બાબત પણ રેકૉર્ડ પર આવેલ છે કે ફરિયાદપક્ષના સાક્ષી ૭ - કિશોરકુમાર ઠક્કરે એક ફરિયાદ આપી હતી, જે તારીખ ૦૬.૧૦.૨૦૦૩ ની છે. પોલીસ ઇન્સ્પેક્ટર, મહેશકુમાર બાબુલાલ નાયક (ફરિયાદપક્ષના સાક્ષી ૧૬) ની જુબાની મારફત આંક ૧૦૦ પ્રદર્શિત કરવામાં આવ્યો હતો. જોકે કિશોરકુમાર (ફરિયાદપક્ષના સાક્ષી ૭) ને તેમની સહી ઓળખવા માટે નિશાની ૧૩/૨ અને ૫/૭ નો સંદર્ભ આપવામાં આવ્યો હતો, છતાં નિશાની ૧૩/૧ પરનો આંક ૧૦૦ ફરિયાદપક્ષના સાક્ષી ૭ ને તેમની સહી ઓળખવા માટે કે તે પોલીસને આપવામાં આવેલી તેમની ફરિયાદ હતી તેનું સમર્થન કરવા માટે ક્યારેય બતાવવામાં આવ્યો ન હતો.

૯.૨૨ શર્મિષ્ઠાબેન (ફરિયાદપક્ષના સાક્ષી ૯) એવા સાક્ષી છે, જેમણે બંને ગુજરનારને આત્મહત્યા કરતાં પહેલાં, તે જ દિવસે જોયા હતા અને ફરિયાદપક્ષના સાક્ષી ૭ એ વ્યક્તિ છે, જેઓ તેમના દ્વારા આત્મહત્યા કર્યા પછી તરત જ ગુજરનારના ઘરે ગયા હતા. શર્મિષ્ઠાબેન (ફરિયાદપક્ષના સાક્ષી ૯) ના જણાવ્યા મુજબ, આત્મહત્યાનું તાત્કાલિક કારણ તે થપ્પડ હતી, જે ગુજરનાર પ્રફુલ્લકુમારને ઓફિસે જતી વખતે બજારમાં પડી હતી. તેણીએ પુરાવામાં એવું સામાન્ય કથન કર્યું છે કે ટીનાબેનને નાંદો અને સાસુ તરફથી ત્રાસ સહન કરવો પડતો હતો

અને પ્રફુલ્લકુમારને પણ પોતાના ઘરમાંથી ત્રાસ હતો. ઉલટતપાસમાં, તેણીએ સ્પષ્ટતા કરી છે કે થપ્પડ મારવાની આ ઘટના આત્મહત્યાની તારીખથી બે થી ચાર દિવસ પહેલાં બની હતી.

૯.૨૩ પ્રફુલ્લકુમારને ઓફિસે જતી વખતે બજારમાં પડેલી આ થપ્પડ આત્મહત્યાનું કારણ હતી કે કેમ તે હકીકત તપાસવા માટે બાકીના સાક્ષીઓના પુરાવાનું મૂલ્યાંકન કરવું જરૂરી બનશે. શર્મિષ્ઠાબેનના પુરાવામાં એ હકીકત પણ સ્પષ્ટ થાય છે કે, શર્મિષ્ઠાબેન અને ટીનાબેનના પિતા એટલે કે ફરિયાદી, ગુજરનાર પ્રફુલ્લકુમારના માતા-પિતા પર તેઓને તેમના પરિવારથી અલગ રાખવા માટે આગ્રહ રાખી રહ્યા હતા. તે હેતુ માટે, શર્મિષ્ઠાબેનના પતિ અને શર્મિષ્ઠાબેનના પિતા, ફરિયાદીએ પ્રફુલ્લકુમારના માતા-પિતાને ઠપકો પણ આપ્યો હતો. જુબાનીમાં એવો પુરાવો પણ આવે છે કે ગુજરનાર પ્રફુલ્લકુમારની બહેન શારદાબેન (એ૧), જેઓ ગામના સરપંચ હતા, તેમણે તેઓને ધમકી આપી હતી કે તેઓ તેમને રહેવા દેશે નહીં. જે સંદર્ભમાં આ પુરાવો આપવામાં આવ્યો હતો, તે ફરિયાદી પિતા અને શારદાબેનના પતિના સંબંધમાં હતો, જેમણે જો તેઓ બંને ગુજરનાર સાથે અનુકૂળતા ન અનુભવતા હોય તો તેઓને અલગ કરી દેવા માટે આરોપીઓને ઠપકો આપ્યો હતો.

૯.૨૪ થપ્પડ મોટી બહેનો દ્વારા નાના ભાઈને મારવામાં આવી છે. શું ભાઈને થપ્પડ મારવી તે આત્મહત્યા માટેનું સીધું કારણ ગણી શકાય. સામાન્ય રીતે, જ્યારે ભાઈ-બહેનો તેમની ઉછરતી ઉંમરમાં હોય છે, ત્યારે તેઓ અવારનવાર

એકબીજાને થપ્પડ મારે છે અને મારે છે, તેઓ સામાન્ય રીતે હતાશામાં જતા નથી કે ખોટું લગાડતા નથી. માતા-પિતા જ્યારે તેમનો ઉછેર કરતા હોય ત્યારે ભાઈઓ અને બહેનોના લડવા અને ઝઘડવા બદલ તેમનાં બાળકો સામે ફોજદારી ફરિયાદ નોંધાવતા નથી. શું લગ્ન પછી પરિસ્થિતિ બદલાઈ જાય છે, અને અહમ પર આવીને પ્રતિષ્ઠાનો પ્રશ્ન બની જાય છે. શું થપ્પડને આત્મહત્યા કરવા માટેના પ્રત્યક્ષ કે પરોક્ષ ઉશ્કેરણીના કૃત્યનો સ્પષ્ટ પુરાવો ગણી શકાય. દર્શાવવામાં આવેલું અન્ય કારણ અલગ રહેવાના લીધે સહન કરવી પડેલી પીડા છે.

૯.૨૫ ગુજરનાર પ્રફુલ્લકુમારના પિતરાઈ ભાઈ કિશોરભાઈ (ફરિયાદપક્ષના સાક્ષી ૭) નો પુરાવો એ હકીકત દર્શાવે છે કે પ્રફુલ્લકુમારના લગ્ન પછી, તેમની પત્ની ટીના પરિવારથી અલગ થવાની માંગણી કરતી હતી અને તે હેતુ માટે અવારનવાર ઝઘડા થતા હતા, અને સદર ઝઘડાનું નિરાકરણ લાવવા માટે, ટીનાબેનના પિતાને બોલાવવામાં આવ્યા હતા અને સમાધાનમાં એવો નિર્ણય લેવામાં આવ્યો હતો કે ગુજરનાર પ્રફુલ્લકુમાર અને ગુજરનાર ટીનાબેન અલગ રહેશે.

૧૦.

આંક ૮૦ એ કિશોરભાઈ છગનલાલ ઠક્કર (ફરિયાદપક્ષના સાક્ષી ૭) ની ફરિયાદના સંબંધમાં રિપોર્ટ હોવાનું જણાવવામાં આવ્યું છે. સદર રિપોર્ટ ચંદુભાઈ જીવરામ ઠાકોર (ફરિયાદપક્ષના સાક્ષી ૧૩) ના પુરાવા મારફત પ્રદર્શિત કરવામાં આવ્યો હતો. આંક ૭૯ પરની તેમની ટૂંકી જુબાની સીઆર.પી.સી. ની કલમ ૧૭૪ હેઠળના અકસ્માત મોત રિપોર્ટ નં. ૮/૨૦૦૩ ના સંબંધમાં છે, જે તારીખ

૦૬.૧૦.૨૦૦૩ ના રોજ ૧.૩૦ વાગ્યે નોંધવામાં આવ્યો હતો. સદર સાક્ષીની તપાસણી માત્ર આંક ૮૦ રજૂ કરવા માટે જ કરવામાં આવી હતી. આરોપીઓ તરફથી કોઈ ઉલટતપાસ કરવામાં આવી ન હતી.

૧૦.૧ મહેશકુમાર બાબુલાલ નાયક (ફરિયાદપક્ષના સાક્ષી ૧૬) તારીખ ૦૬.૧૦.૨૦૦૩ ના રોજ દિયોદર પોલીસ સ્ટેશન ખાતે પોલીસ અધિકારી હતા. તેઓ પોલીસ સબ-ઇન્સ્પેક્ટર (પી.એસ.આઇ.) તરીકે ફરજ બજાવતા હતા. તેમને કિશોરભાઈ (ફરિયાદપક્ષના સાક્ષી ૭) નો સીઆર.પી.સી. ની કલમ ૧૭૪ હેઠળનો અકસ્માત મોત રિપોર્ટ નં. ૮/૨૦૦૩ મળ્યો હતો. તેમની જુબાની મુજબ, મીનાબેન ઉર્ફે ટીનાબેન અને પ્રફુલકુમાર ઈશ્વરલાલ ઠક્કરના શબ રેફરલ હોસ્પિટલ, દિયોદર ખાતે હોવાથી, તેમણે એક્ટિઝક્યુટિવ મેજિસ્ટ્રેટ, દિયોદરને ઇન્કવેસ્ટ માટે વિનંતીપત્ર મોકલ્યો હતો. એક્ટિઝક્યુટિવ મેજિસ્ટ્રેટની ઉપસ્થિતિમાં બંને શબોનું ઇન્કવેસ્ટ પંચનામું કરવામાં આવેલ, અને પોસ્ટમોર્ટમ ફોર્મ ભર્યા પછી, શબોને પી.એમ. માટે પેનલ ડોક્ટર પાસે મોકલવામાં આવ્યા હતા. સદર સાક્ષી વધુમાં જણાવે છે, જે પ્રસ્તુત બને છે કે, અકસ્માત મોત ગુજરનાર મીનાબેન ઉર્ફે ટીનાબેનનું હોવાથી અને લગ્નગાળો અઢી વર્ષનો હોવાથી, તેથી ડીવાય.એસ.પી. ના દરજ્જાના અધિકારી દ્વારા તપાસ કરવા માટે સંદેશો મોકલવામાં આવ્યો હતો.

૧૧.

આત્મહત્યા તરીકે જણાવવામાં આવેલા મૃત્યુ અંગેની પૂછપરછ અને કોન્ફ્રિઝેબલ

ગુનાની તપાસ અંગે સીઆર.પી.સી. માં રહેલી જોગવાઈઓનો અહીં સંદર્ભ લેવો જરૂરી રહેશે. સીઆર.પી.સી. ની કલમ ૧૭૪ અને કલમ ૧૫૪ પોલીસ દ્વારા અપનાવવાની પ્રક્રિયા નક્કી કરીને તફાવત દર્શાવે છે. સીઆર.પી.સી. ની કલમ ૧૭૪ નીચે મુજબ વંચાય છે:

“૧૭૪. આત્મહત્યા વગેરે અંગે પોલીસે પૂછપરછ કરવી અને રિપોર્ટ કરવો.—

(૧)

જ્યારે પોલીસ સ્ટેશનના ઇન્ચાર્જ અધિકારીને અથવા તે બાબતે રાજ્ય સરકાર દ્વારા વિશેષ રીતે અધિકૃત કરાયેલા અન્ય કોઈ પોલીસ અધિકારીને એવી માહિતી મળે કે કોઈ વ્યક્તિએ આત્મહત્યા કરી છે, અથવા અન્ય કોઈ વ્યક્તિ દ્વારા અથવા કોઈ પ્રાણી દ્વારા અથવા મશીનરી દ્વારા અથવા અકસ્માત દ્વારા મારી નાખવામાં આવી છે, અથવા એવા સંજોગોમાં મૃત્યુ પામી છે કે જેથી કોઈ અન્ય વ્યક્તિએ ગુનો કર્યો હોવાની વાજબી શંકા ઉપસ્થિત થતી હોય, ત્યારે તે ઇન્ક્વેસ્ટ કરવા માટે અધિકૃત નજીકના એક્ઝિક્યુટિવ મેજિસ્ટ્રેટને તેની તુરંત જાણ કરશે, અને, રાજ્ય સરકાર દ્વારા ઠરાવવામાં આવેલા કોઈ નિયમ દ્વારા, અથવા ડિસ્ટ્રિક્ટ અથવા સબ-ડિવિઝનલ મેજિસ્ટ્રેટના કોઈ સામાન્ય કે વિશેષ હુકમ દ્વારા અન્યથા નિર્દેશ આપવામાં

આવ્યો ન હોય તો, તેવા મૃત્યુ પામેલ વ્યક્તિનું શબ જ્યાં હોય તે સ્થળે જશે, અને ત્યાં, આસપાસના બે કે તેથી વધુ પ્રતિષ્ઠિત રહેવાસીઓની હાજરીમાં, તપાસ કરશે, અને શબ પર મળી આવે તેવા ઘા, અસ્થિભંગ, છોલાણ અને ઈજાના અન્ય નિશાનોનું વર્ણન કરીને, અને તેવાં નિશાનો કઈ રીતે, અથવા કયા હથિયાર કે સાધન વડે (જો કોઈ હોય તો) કરવામાં આવ્યાં જણાય છે તે દર્શાવીને, મૃત્યુના દેખીતા કારણ અંગેનો એક રિપોર્ટ તૈયાર કરશે.

(૨)

સદર રિપોર્ટ પર તેવા પોલીસ અધિકારી અને અન્ય વ્યક્તિઓ દ્વારા, અથવા તે પૈકી જેટલા લોકો તેની સાથે સંમત હોય તેટલા લોકો દ્વારા સહી કરવામાં આવશે, અને તેને ડિસ્ટ્રિક્ટ મેજિસ્ટ્રેટ અથવા સબ-ડિવિઝનલ મેજિસ્ટ્રેટને તુરંત મોકલવામાં આવશે.

(૩)

જ્યારે—

(૧)

કેસ તેના લગ્નના સાત વર્ષની અંદર સ્ત્રી દ્વારા કરવામાં આવેલી આત્મહત્યા સાથે સંકળાયેલો હોય; અથવા

(૨)

કેસ તેના લગ્નના સાત વર્ષની અંદર સ્ત્રીના એવા કોઈ સંજોગોમાં થયેલા મૃત્યુ સાથે સંબંધિત હોય કે જેથી તેવી સ્ત્રીના સંબંધમાં અન્ય કોઈ વ્યક્તિએ ગુનો કર્યો હોવાની વાજબી શંકા ઉપસ્થિત થતી હોય; અથવા

(૩)

કેસ તેના લગ્નના સાત વર્ષની અંદર સ્ત્રીના મૃત્યુ સાથે સંબંધિત હોય અને તે સ્ત્રીના કોઈ સગાએ આ બાબતે અરજ કરી હોય; અથવા

(૪)

મૃત્યુના કારણ અંગે કોઈ શંકા હોય; અથવા

(૫)

પોલીસ અધિકારી અન્ય કોઈ કારણોસર તેમ કરવું યોગ્ય માને, ત્યારે તે, રાજ્ય સરકાર આ બાબતે નિયત કરે તેવા નિયમોને આધીન રહીને, જો હવામાનની સ્થિતિ અને અંતર રસ્તામાં શબ એટલી હદે સડી જવાના જોખમ વિના કે જેનાથી આવી તપાસ નિર્રથક બની જાય, તેમ મોકલવાની પરવાનગી આપતા હોય

તો, શબની તપાસણી કરાવવાના હેતુથી, શબને સૌથી નજીકના સિવિલ સર્જન અથવા રાજ્ય સરકાર દ્વારા આ સંબંધમાં નિયુક્ત કરાયેલા અન્ય લાયકાત ધરાવતા તબીબી વ્યક્તિ સમક્ષ મોકલશે.

(જ)

નીચે મુજબના મેજિસ્ટ્રેટો ઈન્કવેસ્ટ કરવા માટે અધિકૃત છે, અર્થાત્, કોઈપણ ડિસ્ટ્રિક્ટ મેજિસ્ટ્રેટ અથવા સબ-ડિવિઝનલ મેજિસ્ટ્રેટ અને રાજ્ય સરકાર અથવા ડિસ્ટ્રિક્ટ મેજિસ્ટ્રેટ દ્વારા આ સંબંધમાં ખાસ અધિકૃત કરાયેલા કોઈપણ અન્ય એક્ઝિક્યુટિવ મેજિસ્ટ્રેટ.”

૧૨.

ઈન્કવેસ્ટ પંચનામાનો હેતુ માત્ર એ નક્કી કરવાનો છે કે કોઈ વ્યક્તિ અકુદરતી સંજોગોમાં અથવા અકુદરતી મૃત્યુ પામી છે કે કેમ અને જો તેમ હોય તો મૃત્યુનું કારણ શું છે. મૃત્યુ અંગેની વિગતો અને મૃત્યુના સંજોગો સંબંધિત પ્રશ્ન સીઆર.પી.સી. ની કલમ ૧૭૪ હેઠળની કાર્યવાહીમાં તપાસવાનો હોતો નથી. જ્યારે કોઈ કેસમાં, સ્ત્રી દ્વારા તેના લગ્નના સાત વર્ષની અંદર આત્મહત્યા કરવામાં આવી હોય, ત્યારે શબની તપાસણી કરાવવાના હેતુથી શબને સૌથી નજીકના સિવિલ સર્જન સમક્ષ મોકલવામાં આવશે.

૧૨.૧ આંક ૭૩ – ઇન્કવેસ્ટ પંચનામું અકસ્માત મોત રિપોર્ટ નં. ૮/૨૦૦૩ ના સંબંધમાં ડિવિઝનલ મેજિસ્ટ્રેટને સંબોધિત છે, જે દર્શાવે છે કે સદર પંચનામું એકિઝક્યુટિવ મેજિસ્ટ્રેટ અને પોલીસ સબ-ઇન્સ્પેક્ટર દ્વારા બોલાવવામાં આવેલા બે પંચોની હાજરીમાં કરવામાં આવેલ હતું. સદર ઇન્કવેસ્ટ પંચનામું રેફરલ હોસ્પિટલ, દિયોદરના પી.એમ. રૂમ ખાતે ત્રણ પંચોની હાજરીમાં કરવામાં આવેલ હતું. એકિઝક્યુટિવ મેજિસ્ટ્રેટ અને પોલીસ સબ-ઇન્સ્પેક્ટરની હાજરીમાં પંચોએ એવો અભિપ્રાય વ્યક્ત કર્યો હતો કે મૃત્યુ દાઝી જવાથી થયું હતું. સદર ઇન્કવેસ્ટ પંચનામું તારીખ ૦૬.૧૦.૨૦૦૩ ના રોજ સવારે ૭.૩૦ થી ૮.૦૦ કલાક દરમિયાન કરવામાં આવેલ હતું.

૧૨.૨ આંક ૭૪ એ તે જ દિવસે ૧૬.૩૦ થી ૧૬.૫૦ કલાક દરમિયાન કરવામાં આવેલ પંચનામું છે. સદર પંચનામું સાયન્ટિફિક ઓફિસર આર.એમ. દરજી, એફ.એસ.એલ. (મોબાઇલ), બનાસકાંઠા પાલનપુરની હાજરીમાં અકસ્માત મોત રિપોર્ટ નં. ૮/૨૦૦૩ ના સંબંધમાં છે, અને ઘટનાસ્થળેથી અડધા બળેલા કપડાંના ત્રણ ટુકડા એકત્ર કરવામાં આવ્યા હતા, જેમાંથી કેરોસીનની દુર્ગંધ આવતી હતી. સદર ટુકડાઓ સાડીના હતા અને ત્રણેય ટુકડાઓ પર રેતી ચોટેલી હતી, પોલીસે તે કબજે કર્યા હતા. સદર પંચનામું (આંક ૭૪) નારંગી રંગની પોલિએસ્ટર સાડીનું વર્ણન કરે છે, જ્યારે સદર પંચનામામાં ગુજરનાર પ્રફુલ્લકુમારના કપડાંનો કોઈ ઉલ્લેખ નથી.

૧૨.૩ ફરિયાદપક્ષના સાક્ષી ૧૬ ની જુબાની મુજબ, લગ્નગાળો અઢી વર્ષનો હતો

અને તેથી, એવો સંદેશો મોકલવામાં આવ્યો હતો કે

ડેપ્યુટી સુપરિન્ટેન્ડેન્ટ ઓફ પોલીસ દ્વારા તપાસ કરવામાં આવે. આંક ૭૭ એ બનાવના સ્થળનું પંચનામું છે, જે સી.આર.પી.સી. ની કલમ ૧૭૪ હેઠળ અકસ્માત મોત રિપોર્ટ નં. ૮/૨૦૦૩ ના સંબંધમાં કરવામાં આવેલ હતું. સદર સ્થળ ફરિયાદપક્ષના સાક્ષી ૭ – ઠક્કર કિશોરકુમાર છગનલાલ દ્વારા બતાવવામાં આવ્યું હતું. ડેપ્યુટી સુપરિન્ટેન્ડેન્ટ ઓફ પોલીસ, દિયોદર દ્વારા તારીખ ૦૬.૧૦.૨૦૦૩ ના રોજ ૦૯.૩૦ થી ૧૧.૦૦ કલાક વચ્ચે કરવામાં આવેલા સદર પંચનામામાં આગ પછીના ઘરની સ્થિતિની નોંધ કરવામાં આવી છે અને ઉપર જણાવ્યા મુજબ, અકબંધ ચલણી નોટો કબજે કરતાં પહેલાં, નાગરિક બેંક તિજોરીની ચાવી સાથે શો-કેસમાંથી નોટબુક કબજે કરવામાં આવી હતી. ડેપ્યુટી સુપરિન્ટેન્ડેન્ટ ઓફ પોલીસ પંચો સમક્ષ શો-કેસમાંથી એક નોટબુક કબજે કર્યાની નોંધ કરે છે. સદર નોટબુકના પ્રથમ પાના પર ગુજરાતી ભાષામાં વાદળી શાહીથી થયેલા લખાણનો સંદર્ભ છે. પ્રથમ લીટીમાં “ઘર ના ત્રાસ થી જાવુ છું” શબ્દો અને છેલ્લી લીટીમાં “બોલેલી” શબ્દ નોંધાયેલ છે. પંચનામું આંક ૭૭ નોંધે છે કે વચ્ચેનો ભાગ મૃત્યુના કારણનો સંદર્ભ આપે છે.

૧૨.૪ અહીં એ ઉલ્લેખ કરવો જરૂરી છે કે જોકે પંચનામું આંક ૭૭ તેમની હાજરીમાં કરવામાં આવેલ હતું, તેમ છતાં ફરિયાદપક્ષના સાક્ષી ૭ ને સદર નોટબુક અથવા સદર નોટબુકના પ્રથમ પાના પરનું લખાણ, જેને સુસાઈડ નોટ ગણાવવામાં આવે છે, તે બતાવવામાં આવ્યું ન હતું. સાક્ષી ફરિયાદપક્ષના સાક્ષી ૭ પોતાની

સરતપાસમાં પોલીસ દ્વારા નોંધવામાં આવેલા પોતાના વધારાના નિવેદન વિશે જણાવે છે અને રૂ. ૧૦૦/- ના દરની ૧૦ નોટો અને કબાટના કવર સાથેની ચાવી, રૂ. ૫૦/-, રૂ. ૨૦/- અને રૂ. ૧૦/- ના દરની નોટો તેમજ કુલ રૂ. ૬/- ના સિક્કા ધરાવતું એક લેડીઝ પર્સ અને લેડીઝ ગોગલ્સ તેમજ એક આર્ટિફિશિયલ મંગળસૂત્ર વિશે પણ જણાવે છે. પંચનામું આંક ૭૭ ની કાર્યવાહી દરમિયાન મળી આવેલી સદર નોટબુક વિશે સદર સાક્ષીને કોઈ પ્રશ્ન પૂછવામાં આવ્યો ન હતો કે તેનો કોઈ સંદર્ભ આપવામાં આવ્યો ન હતો. આંક ૭૭ પર ફરિયાદપક્ષના સાક્ષી ૭ ની સહી નથી. બનાવનું સ્થળ બતાવનાર વ્યક્તિએ સદર દસ્તાવેજ પર સહી કરવી જરૂરી છે એવું નથી, પરંતુ પંચો અને પોલીસને બનાવનું સ્થળ બતાવવા માટે હાજર રહેલા તેવા સાક્ષીની સહી લેવામાં કોઈ ગેરકાયદેસરતા નથી. જોકે તારીખ ૦૬.૧૦.૨૦૦૩ ના રોજ સવારે ૮.૩૦ થી ૧૧.૦૦ કલાક દરમિયાન પંચનામું આંક ૭૭ માં સદર સુસાઈડ નોટની નોંધ કરવામાં આવી હતી, તેમ છતાં સદર સુસાઈડ નોટના સંબંધમાં કોઈ પગલાં લેવામાં આવ્યા ન હતા, તે દિવસે કોઈ એફ.આઈ.આર. નોંધવામાં આવી ન હતી.

૧૩.

મનોજ કુમાર શર્મા અને અન્ય વિ. સ્ટેટ ઓફ છત્તીસગઢ અને અન્ય [(૨૦૧૬) ૮ એસ.સી.સી. ૧] ના કેસમાં, માનનીય સર્પોચ્ય અદાલતે કલમ ૧૭૪ હેઠળની પૂછપરછ પરની તપાસ અને કલમ ૧૫૪ હેઠળની તપાસ વચ્ચેનો તફાવત સ્પષ્ટ કર્યો છે, જેમાં એવો વિવાદ ઉપસ્થિત કરવામાં આવ્યો હતો કે અકુદરતી મૃત્યુ

અંગેની અગાઉની પ્રથમ માહિતી એ સી.આર.પી.સી. ની કલમ ૧૫૪ હેઠળની એફ.આઈ.આર. સમાન હતી અને તે જ કોન્સિઝેબલ ગુનાના સંબંધમાં કોઈ બીજી એફ.આઈ.આર. અથવા ત્યારબાદની કોઈપણ માહિતીની નવી તપાસ થઈ શકે નહીં. તેમાં નીચે મુજબ ઠરાવવામાં આવ્યું હતું:

“કલમ ૧૭૪ હેઠળની કાર્યવાહી ખૂબ જ મર્યાદિત વ્યાપ ધરાવે છે. સદર કાર્યવાહીનો હેતુ માત્ર એ નક્કી કરવાનો છે કે કોઈ વ્યક્તિ શંકાસ્પદ સંજોગોમાં અથવા અફુદરતી રીતે મૃત્યુ પામી છે કે કેમ અને જો તેમ હોય તો મૃત્યુનું દેખીતું કારણ શું છે. ગુજરનાર પર કઈ રીતે હુમલો કરવામાં આવ્યો હતો અથવા તેના પર કોણે હુમલો કર્યો હતો અથવા કયા સંજોગોમાં તેના પર હુમલો કરવામાં આવ્યો હતો તે અંગેની વિગતો સંબંધિત પ્રશ્ન સી.આર.પી.સી. ની કલમ ૧૭૪ હેઠળની કાર્યવાહીના ક્ષેત્ર અને વ્યાપ બહારની બાબત છે. પોલીસ માટે ઇન્કવેસ્ટ રિપોર્ટમાં તે વિગતોનો ઉલ્લેખ કરવો ન તો વ્યવહારમાં જરૂરી હતો કે ન તો કાયદામાં. તેથી, ઇન્કવેસ્ટ રિપોર્ટમાં પ્રત્યક્ષ કૃત્યોની તમામ વિગતો નોંધવી જરૂરી નથી. કલમ ૧૭૪ હેઠળની પ્રક્રિયા મૃત્યુનું કારણ શોધવાના હેતુ માટે છે, અને લેવાયેલા પુરાવા ખૂબ જ ટૂંકા હોય છે. જ્યારે શબ મળી શકતું ન હોય અથવા તેને દફનાવી દેવામાં આવ્યું હોય, ત્યારે કલમ ૧૭૪ હેઠળ કોઈ તપાસ થઈ શકે નહીં. આ કલમ એવા કેસોને લાગુ કરવાનો

આશય ધરાવે છે જેમાં ઈન્કવેસ્ટ જરૂરી હોય. આ કલમ હેઠળની કાર્યવાહીને ફરિયાદ પર હાથ ધરાયેલી કાર્યવાહીથી વધુ અલગ રાખવી જોઈએ. જ્યારે પોલીસ સ્ટેશનના ઈન્ચાર્જ અધિકારીની મેજિસ્ટ્રેટના હુકમ વિના કોન્ફિઝેબલ ગુનાની તપાસ કરવાની સત્તામાંથી, કોન્ફિઝેબલ ગુનો આચરવા અંગે મળેલી પ્રથમ માહિતી, ભલે તે મૌખિક કે લેખિતમાં મળી હોય, તેને લેખિતમાં લાવવા સુધી પોલીસની સત્તાઓનું પ્રારંભિક બિંદુ બદલવામાં આવ્યું હતું. આમ, જોગવાઈઓની આવી ગોઠવણીનો ઉદ્દેશ્ય સ્પષ્ટ હતો જે એ સુનિશ્ચિત કરવાનો હતો કે પ્રથમ માહિતીની નોંધણી એ પોલીસ દ્વારા કોઈપણ તપાસનું પ્રારંભિક બિંદુ હોવું જોઈએ. એફ.આઈ.આર. નોંધવાનો હેતુ ફોજદારી તપાસના તંત્રને ગતિમાન કરવાનો છે, જે પોલીસ રિપોર્ટ દાખલ થવાની સાથે પરિપૂર્ણ થાય છે અને માત્ર એફ.આઈ.આર. ની નોંધણી પછી જ, કેસમાં તપાસની શરૂઆત, તપાસ દરમિયાન પુરાવા એકત્ર કરવા અને આખરી અભિપ્રાય ઘડવો એ એવો ક્રમ છે જે સી.આર.પી.સી. ની કલમ ૧૭૩ હેઠળ રિપોર્ટ દાખલ કરવામાં પરિણમે છે. તે પુનરોચ્ચારિત કરવામાં આવે છે કે, તપાસ અધિકારી ઈન્કવેસ્ટના તબક્કે તપાસ કરવા, અથવા હુમલાખોરો કોણ હતા તે નક્કી કરવા માટે બંધાયેલા નથી.”

૧૩.૧ માનનીય સર્વોચ્ચ અદાલતે નોંધ્યું છે કે સી.આર.પી.સી. ની કલમો ૧૭૪ અને ૧૭૫ એ

અકસ્માત અથવા શંકાસ્પદ મૃત્યુના કિસ્સાઓમાં “પૂછપરછ” ના હેતુ માટે પોતાની જાતમાં જ એક સંપૂર્ણ કોડ છે. અવલોકન નીચે મુજબ છે:

“આ બાબતને ધ્યાને લેતાં, સી.આર.પી.સી. ની કલમો ૧૭૪ અને ૧૭૫ એ અકસ્માત અથવા શંકાસ્પદ મૃત્યુના કિસ્સાઓમાં “પૂછપરછ” ના હેતુ માટે પોતાની જાતમાં જ એક સંપૂર્ણ કોડ પૂરો પાડે છે અને તે સી.આર.પી.સી. ની કલમ ૧૫૭ હેઠળની “તપાસ” થી તદ્દન અલગ છે, જેમાં જો પોલીસ સ્ટેશનના ઈન્ચાર્જ અધિકારી પાસે એવો ગુનો બન્યો હોવાની શંકા કરવાનું કારણ હોય કે જેની તપાસ કરવા માટે તેઓ સત્તા ધરાવતા હોય, તો તેઓ તે કેસની હકીકતો અને સંજોગોની તપાસ કરવા માટે રૂબરૂ ઘટનાસ્થળે જશે.”

૧૩.૨ માનનીય સર્વોચ્ચ અદાલતે સી.આર.પી.સી. ની કલમ ૧૫૪ હેઠળની પૂછપરછ અને સી.આર.પી.સી. ની કલમ ૧૭૪ હેઠળ અભિપ્રેત પૂછપરછ વચ્ચેનો તફાવત સમજાવતાં નીચે મુજબ ઠરાવ્યું હતું:

“રેકૉર્ડ પરની સામગ્રીની ઝીણવટભરી ચકાસણી કરતાં, મૃત્યુ કુદરતી છે કે અકુદરતી તે નક્કી કરવાના હેતુથી હાથ ધરવામાં

આવેલી પૂછપરછને સી.આર.પી.સી. ની કલમ ૧૫૪ ના અર્થ અને ભાવાર્થ હેઠળ કોગ્નિઝેબલ ગુનો બનવા સંબંધિત માહિતી હેઠળ વર્ગીકૃત કરી શકાય નહીં. મુલાના પોલીસ સ્ટેશન દ્વારા માહિતી મળતાં, પોલીસે સી.આર.પી.સી. ની કલમ ૧૭૪ હેઠળ અભિપ્રેત પૂછપરછ કરી હતી. પૂછપરછ હાથ ધર્યા પછી, પોલીસે સબ-ડિવિઝનલ મેજિસ્ટ્રેટ, અંબાલા સમક્ષ પોતાનો રિપોર્ટ રજૂ કર્યો હતો જેમાં એવું જણાવ્યું હતું કે તે ફાંસો ખાવાનો કેસ હતો અને કોઈ કોગ્નિઝેબલ ગુનો આચરવામાં આવ્યો હોવાનું જણાયું નથી. સદર રિપોર્ટમાં એવો પણ ઉલ્લેખ કરવામાં આવ્યો હતો કે ગુજરનારના પિતા - આર.પી. શર્મા (ફરિયાદપક્ષના સાક્ષી ૧) આ બાબતમાં કોઈ વિશેષ કાર્યવાહી કરવા માંગતા નથી. ઉપરોક્ત ચર્ચાને ધ્યાને લેતાં, તે સ્પષ્ટપણે દર્શાવે છે કે પોલીસ દ્વારા જે હાથ ધરવામાં આવી હતી તે સી.આર.પી.સી. ની કલમ ૧૭૪ હેઠળની પૂછપરછ હતી જે કુદરતી કે અકુદરતી મૃત્યુ સુધી મર્યાદિત હતી અને કેસ બંધ કરવામાં આવ્યો હતો. જ્યારે, એફ.આઈ.આર. નોંધવા માટેની પૂર્વશરત એ છે કે માહિતી હોવી જોઈએ અને તે માહિતી પરથી કોગ્નિઝેબલ ગુનો જણાઈ આવતો હોવો જોઈએ અને હાલના કેસમાં, એ બાબતે કોઈ શંકા રહેતી નથી કે સદર જાણ એ સદર સંહિતાની સી.આર.પી.સી. ની કલમ ૧૭૪ હેઠળ અભિપ્રેત પ્રકારની માહિતી હતી અને તેને

કોગ્નિઝેબલ ગુનો જાહેર કરતી માહિતી તરીકે વર્ગીકૃત કરી શકાય નહીં. તેમજ, એવું દર્શાવવા માટે કોઈ સામગ્રી નથી કે પોલીસે તપાસ હાથ ધર્યા પછી સક્ષમ સત્તાધિકારી સમક્ષ અભિપ્રેત મુજબ સી.આર.પી.સી. ની કલમ ૧૭૩ હેઠળ રિપોર્ટ રજૂ કર્યો હતો, જેમણે સદર રિપોર્ટ સ્વીકારીને કેસ બંધ કર્યો હતો.”

૧૩.૩ તેથી, એવું ઠરાવવામાં આવ્યું હતું કે સી.આર.પી.સી. ની કલમ ૧૭૪ હેઠળની તપાસ એ કોગ્નિઝેબલ ગુનો બનવા સંબંધિત સી.આર.પી.સી. ની કલમ ૧૫૪ હેઠળ અભિપ્રેત તપાસથી અલગ છે અને ઉપસ્થિત કરવામાં આવેલા મુદ્દાનો તે મુજબ ઉત્તર આપ્યો હતો:

“ઉપરોક્ત બાબતને ધ્યાને લેતાં, સી.આર.પી.સી. ની કલમ ૧૭૪ હેઠળની પૂછપરછ પરની તપાસ એ કોગ્નિઝેબલ ગુનો બનવા સંબંધિત સી.આર.પી.સી. ની કલમ ૧૫૪ હેઠળ અભિપ્રેત તપાસથી અલગ છે અને હાલના કેસમાં બનાવના સમયે કોઈ એફ.આઈ.આર. નોંધાઈ ન હતી, ન તો કોઈ તપાસ થઈ હતી કે ન તો સી.આર.પી.સી. ની કલમ ૧૭૩ હેઠળ કોઈ રિપોર્ટ રજૂ કરવામાં આવ્યો હતો. તેથી, ત્યારબાદ નોંધાયેલી વાદગ્રસ્ત એફ.આઈ.આર. સામેના પડકારને એવા કારણસર પડકારી શકાય નહીં કે તે બીજી એફ.આઈ.આર. હતી જેના

બહાને તે જ બનાવની તપાસ અથવા નવી તપાસ શરૂ કરવામાં
આવી હતી.”

૧૪.

સુસાઈડ નોટ આત્મહત્યાના બીજા દિવસે ડેપ્યુટી સુપરિન્ટેન્ડેન્ટ ઓફ પોલીસ
— ફરિયાદપક્ષના સાક્ષી ૧૫ — બાલુભાઈ જેઠાભાઈ ઘરચરના ધ્યાને આવી હતી.
તેમણે અકસ્માત મોત રિપોર્ટના સંબંધમાં તે સ્થળની મુલાકાત લીધી હોવાનો
અને પંચોની હાજરીમાં ૯.૩૦ થી ૧૧.૦૦ કલાક વચ્ચે પંચનામું કર્યું હોવાનો
સંદર્ભ આપ્યો છે. ફરિયાદપક્ષના સાક્ષી ૧૫ એ જણાવ્યું હતું કે પંચનામા
દરમિયાન જે પુરાવા મળ્યા હતા તે કબજે કરવામાં આવ્યા હતા અને ત્યારબાદ,
સંબંધિત સાક્ષીઓના નિવેદનો નોંધવામાં આવ્યા હતા. ખૂબ જ ચોંકાવનારી
હકીકત જે ધ્યાને આવે છે તે એ છે કે તારીખ ૦૬.૧૦.૨૦૦૩ ના રોજ સુસાઈડ
નોટનો પુરાવો હોવા છતાં અને સંબંધિત સાક્ષીઓના નિવેદનો નોંધ્યા હોવા
છતાં, ડેપ્યુટી સુપરિન્ટેન્ડેન્ટ ઓફ પોલીસે સુસાઈડ નોટ મળ્યા પછી
એફ.આઈ.આર. નોંધવાનું યોગ્ય માન્યું ન હતું અને બરાબર એક મહિના પછી
એટલે કે તારીખ ૦૬.૧૧.૨૦૦૩ ના રોજ, પ્રથમ વખત, ગુજરનાર ટીનાબેનના
પિતા — હરિલાલ નારણદાસ ઠક્કર (ફરિયાદપક્ષના સાક્ષી ૨) એ પોતાની પુત્રી
પર શારીરિક અને માનસિક ક્ષૂરતા આચરવામાં આવી હોવાનો અને આત્મહત્યા
માટેના કારણો હોવાનો આક્ષેપ કરતી ફરિયાદ આપી, આઈ.પી.સી. ની કલમો
૪૯૮એ, ૩૦૬, ૧૧૪ હેઠળ ગુનો નોંધાયો હતો અને આગળની તપાસ પોલીસ

સબ-ઇન્સ્પેક્ટર, દિયોદરને સોંપવામાં આવી હતી. તપાસ આગળ મોકલતો પત્રવ્યવહાર આંક ૮૨ પર રજૂ કરવામાં આવ્યો હતો. સાક્ષી - ડેપ્યુટી સુપરિન્ટેન્ડેન્ટ ઓફ પોલીસે તેમની સમક્ષ કરવામાં આવેલી ફરિયાદ તરીકે આંક ૨૭ ને ઓળખી બતાવ્યો હતો, જે કોરા કાગળ પર લખવામાં આવી હતી અને ફરિયાદીએ તેમની હાજરીમાં તેના પર સહી કરી હતી જે ફરિયાદીને વાંચી પણ સંભળાવવામાં આવી હતી. સાક્ષી – ફરિયાદપક્ષના સાક્ષી ૧૫, ડીવાય.એસ.પી. એ આંક ૭૭ પોતાની હાજરીમાં કરવામાં આવેલ હોવાનું પણ ઓળખી બતાવ્યું હતું. સરતપાસમાં, ફરિયાદપક્ષના સાક્ષી ૧૫ ને ગુનાના સ્થળેથી કબજે કરવામાં આવેલી નોટ આંક ૨૬ બતાવવામાં આવી હતી, જેમાં તેઓ પોતાની સહી તેમજ બે પંચોની સહી ઓળખી બતાવે છે. આંક ૮૪ અને ૮૫ એ બંને ગુજરનારના વિસરાની તપાસણી માટે એફ.એસ.એલ. ને અકસ્માત મોત સંબંધેની સ્વાનગી નોંધ છે અને આંક ૮૫ એ કપડાંના ૩ ટુકડાઓ બાબતનું છે, જેનું વર્ણન અડધા બળેલા સફેદ રંગના કપડાં, (૨) અડધા બળેલા ડિઝાઇનવાળા કપડાં, (૩) અડધા બળેલા નારંગી રંગની પોલિએસ્ટર સાડીનો ટુકડો, તે ત્રણેય ટુકડાઓમાંથી કેરોસીનની ગંધ આવતી હતી. સાક્ષી, પંચનામા આંક ૭૭ માં નોંધ્યા મુજબની ચીજવસ્તુઓ મેળવ્યા બદલ તે જ તારીખ ૦૬.૧૦.૨૦૦૩ ના રોજ ફરિયાદપક્ષના સાક્ષી ૭ – કિશોરભાઈ છગનલાલ ઠક્કર દ્વારા કરી આપવામાં આવેલી પહોંચ તરીકે આંક ૮૬ ને ઓળખી બતાવે છે.

૧૪.૧ જોકે તારીખ ૬.૧૦.૨૦૦૩ ના રોજ આંક ૨૬ વાળી નોટબુક મળી આવી

હતી અને પંચનામા આંક ૭૭ દ્વારા તેની નોંધ કરવામાં આવી હતી અને ફરિયાદપક્ષે મુખ્ય તપાસણીમાં સદર નોટ ફરિયાદપક્ષના સાક્ષી ૧૫ ને પણ બતાવી હતી, પરંતુ સદર દસ્તાવેજ આંક ૨૬ સુસાઈડ નોટનો સંદર્ભ ફરિયાદપક્ષના સાક્ષી ૭ સમક્ષ આપવામાં આવ્યો ન હતો, જોકે એવું અવલોકન કરવામાં આવ્યું હતું કે તે તેમની હાજરી દરમિયાન જમ કરવામાં આવી હતી. પહોંચ આંક ૮૬ દ્વારા ફરિયાદપક્ષના સાક્ષી ૭ ને પરત કરવામાં આવેલી ચીજવસ્તુઓ બાદમાં ડેપ્યુટી સુપરિન્ટેન્ડેન્ટ ઓફ પોલીસ દ્વારા પંચોની હાજરીમાં જમ કરવામાં આવી હતી, જ્યારે તે ચીજવસ્તુઓ જોવામાં આવી તે પહેલાં, પંચનામામાં નોટબુક અગાઉથી જ જમ કરવામાં આવી હોવાનું નોંધાઈ ગયું હતું. તારીખ ૦૬.૧૦.૨૦૦૩ ના રોજ સુસાઈડ નોટ મળી હોવા છતાં અને સંબંધિત સાક્ષીઓના નિવેદનો નોંધ્યા હોવા છતાં પણ, સી.આર.પી.સી. ની કલમ ૧૫૪ હેઠળ કોઈ એફ.આઈ.આર. દાખલ કરવામાં આવી ન હતી. તારીખ ૦૬.૧૦.૨૦૦૩ ના રોજ સી.આર.પી.સી. ની કલમ ૧૫૪ હેઠળ કોઈ ફરિયાદ નોંધવામાં ન આવી હોવાથી, એ શક્ય બની શક્યું હોત કે કોઈ કોન્ફિઝેબલ ગુનો બનવા સંબંધિત કોઈ માહિતી મળી ન હતી. ફરિયાદપક્ષના સાક્ષી ૧૫ એ જણાવ્યું છે કે તેમણે સંબંધિત સાક્ષીઓના નિવેદનો નોંધ્યા હતા. તેમ છતાં, તારીખ ૦૬.૧૦.૨૦૦૩ ના રોજ કોઈ એફ.આઈ.આર. નોંધવામાં આવી ન હતી. આંક ૭૭ એ સી.આર.પી.સી. ની કલમ ૧૭૪ હેઠળની ઇન્કવાયરીના સંબંધમાં હતું. ફરિયાદપક્ષના સાક્ષી ૧૫ – ડેપ્યુટી સુપરિન્ટેન્ડેન્ટ ઓફ પોલીસ એવું જણાવતા નથી કે આંક ૬૨ દ્વારા ચલાયેલી નોટ અને ચીજવસ્તુઓ ફરિયાદપક્ષના

સાક્ષી ૭ ને સોંપ્યા પછી, તેમણે આંક ૨૬ વાળી નોટબુક પી.એસ.ઓ. ને સોંપી હતી. શું સુસાઈડ નોટ આંક ૨૬ એ તારીખ ૦૬.૧૧.૨૦૦૩ ના રોજ એફ.આઈ.આર. નોંધાઈ ત્યાં સુધી બરાબર એક મહિના સુધી ફરિયાદપક્ષના સાક્ષી ૧૫ ના કબજામાં રહી હતી કે કેમ, તે બાબત ફરિયાદપક્ષના સાક્ષી ૧૫ – ડેપ્યુટી સુપરિન્ટેન્ડેન્ટ ઓફ પોલીસ દ્વારા સ્પષ્ટ કરવામાં આવી નથી.

૧૫.

જય પ્રકાશ સિંહ વિ. સ્ટેટ ઓફ બિહાર, [(૨૦૧૨) ૪ એસ.સી.સી. ૩૭૯] ના કેસમાં, સર્વોચ્ચ અદાલતે નીચે મુજબ ઠેરવ્યું હતું:

“૧૨.

ફોજદારી કેસમાં એફ.આઈ.આર. એ પુરાવાનો એક મહત્વપૂર્ણ અને મૂલ્યવાન ભાગ છે, જોકે તે પુરાવાનો મૂર્ત ભાગ ન પણ હોઈ શકે. કોઈ ગુનો આચરવા સંબંધમાં ત્વરિત એફ.આઈ.આર. નોંધાવવાનો આગ્રહ રાખવાનો હેતુ જે સંજોગોમાં ગુનો આચરવામાં આવ્યો હતો, વાસ્તવિક ગુનેગારોનાં નામો અને તેમના દ્વારા ભજવવામાં આવેલી ભૂમિકા તેમજ બનાવ સ્થળે હાજર પ્રત્યક્ષદર્શી સાક્ષીઓનાં નામો અંગે વહેલી તકે માહિતી મેળવવાનો છે. જો એફ.આઈ.આર. નોંધાવવામાં વિલંબ થાય, તો તે સહજતાનો લાભ ગુમાવે છે, મોટી સંખ્યામાં વિચાર-વિમર્શ / પરામર્શના પરિણામે રંગાયેલું સંસ્કરણ, અતિશયોકિતભર્યું

વર્ણન અથવા ઉપજાવી કાઢેલી વાર્તા દાખલ થઈ જવાનું જોખમ પેસી જાય છે. નિઃશંકપણે, એફ.આઈ.આર. નોંધાવવામાં ત્વરિતતા એ માહિતી આપનારના વૃત્તાંતની સચ્ચાઈ અંગેની ખાતરી છે. ત્વરિત રીતે નોંધાયેલી એફ.આઈ.આર. વાસ્તવમાં શું બન્યું હતું અને પ્રસ્તુત ગુના માટે કોણ જવાબદાર હતું તેનું પ્રત્યક્ષ વૃત્તાંત પ્રતિબિંબિત કરે છે.”

૧૬.

માનનીય સર્વોચ્ચ અદાલતે મનોજ કુમાર શર્મા અને અન્ય વિ. સ્ટેટ ઓફ છત્તીસગઢ અને અન્ય, [(૨૦૧૬) ૯ એસ.સી.સી.] ના કેસમાં ઠેરવ્યું છે કે, એફ.આઈ.આર. નોંધાવવામાં થયેલો વિલંબ ઘણીવાર શણગારમાં પરિણમે છે, જે પાછળથી વિચારેલી બાબતની ઉપજ છે. વધુમાં ઠેરવ્યું કે વિલંબના કારણે, એફ.આઈ.આર. માત્ર સહજતાના લાભથી જ વંચિત થતી નથી, પરંતુ રંગાયેલું વૃત્તાંત અથવા અતિશયોક્તિપૂર્ણ વાર્તા દાખલ થઈ જવાનું જોખમ પણ પેસી જાય છે.

૧૭.

આંક ૨૬ એ નોટબુક છે, જેમાં વાછરડા સાથે ભગવાન શ્રીકૃષ્ણનો ફોટો ધરાવતું પૂઠું એ ચાર ભુજા ૧૦૦ અગરબત્તીની જાહેરાત છે. પ્રથમ પાના પરની સદર નોટબુકની લગભગ પંદર લીટીઓને સુસાઈડ નોટ તરીકે ગણવામાં આવી છે. તે ગુજરનાર પ્રફુલ્લકુમારના હસ્તાક્ષરમાં હોવાનું જણાવવામાં આવ્યું છે. સદર

સુસાઈડ નોટ ગુજરનાર ટીનાબેન પ્રત્યે કોઈ ત્રાસ કે ફૂરતા જણાવતી નથી. સદર સુસાઈડ નોટમાં ગુજરનાર પ્રફુલકુમાર પોતાના કામના સ્થળે જઈ રહ્યા હતા ત્યારે બજારમાં તેમને મારવામાં આવેલી કથિત થપ્પડનો પણ કોઈ ઉલ્લેખ નથી. સદર નોટ જણાવે છે કે તેમને ઘરમાંથી કાઢી મૂકવામાં તેમની માતા અને બહેને ફાળો આપ્યો છે. સદર નોટ એવું પણ જણાવે છે કે તેઓ ઘરમાં ત્રાસના કારણે જઈ રહ્યા છે, અને વધુમાં જણાવે છે કે તેમની માતા માત્ર તેમની બહેનોને જ પ્રાધાન્ય આપે છે, તેમનો ભાઈ જતો રહ્યો છે અને શારદાબેન (એ૧) ના ઘૃણાસ્પદ વર્તનના કારણે, તેમને ઘરમાંથી કાઢી મૂકવામાં આવ્યા છે. લખાણ આંક ૨૬ માં કોઈ “જોરિયો” એ માતાનો પુત્ર હોવાનો પણ ઉલ્લેખ કરવામાં આવ્યો છે. સદર લખાણ વધુમાં ચંદુભાઈને પ્રણામ, હરિલાલ (ફરિયાદી) ને આદર અને કિશોરભાઈ (ફરિયાદપક્ષના સાક્ષી ૭) ને યાદ પાઠવે છે અને આગળ માતાને સંબોધતા, એવું જણાવવામાં આવ્યું છે કે હવે માતાને કોઈ વિનંતી કરશે નહીં. વધુમાં, એ નોંધવામાં આવ્યું છે કે જરસી (એ૨) એ તેનું જીવન બરબાદ કરી નાખ્યું છે અને કોકિલા (એ૩) એ ગાળો આપી છે.

૧૭.૧

આંક ૨૬ – સુસાઈડ નોટ પર ગુજરનાર પ્રફુલકુમારની સહી નથી. ફરિયાદપક્ષના સાક્ષી ૬ – દિયોદર ખાતે ભાભર નાગરિક સહકારી બેંકના પટાવાળા અને ફરિયાદપક્ષના સાક્ષી ૧૦ – ઈન્દુકુમાર વિઠ્ઠલદાસ ઠક્કર, બેંક મેનેજરના રેકૉર્ડ પરના પુરાવા દ્વારા, ગુજરનાર પ્રફુલકુમાર સદર બેંકમાં કેશિયર તરીકે ફરજ

બજાવતા હોવાનો પુરાવો રેકૉર્ડ પર લાવવામાં આવ્યો હતો. આ બંને સાક્ષીઓને ગુજરનારના હસ્તાક્ષરો ઓળખવા માટે બોલાવવામાં આવ્યા હતા. ફરિયાદપક્ષના સાક્ષી ૬ – પટાવાળાને હોસ્ટાઈલ જાહેર કરવામાં આવ્યા હતા. ફરિયાદપક્ષના સાક્ષી ૬ – હષદભાઈ જયરામભાઈ ઠક્કર જણાવે છે કે તેઓ છેલ્લા ૫ વર્ષથી સદર બેંકમાં પટાવાળા હતા. ગુજરનાર પ્રફુલકુમાર કેશિયર હતા અને બેંક મેનેજર ઈન્દુકુમાર વિઠ્ઠલદાસ ઠક્કર – ફરિયાદપક્ષના સાક્ષી ૧૦ છે. તેમણે જણાવ્યું હતું કે તેઓ માત્ર એટલું જ જાણતા હતા કે તે અકસ્માત મોત હતું અને તેમને વિશેષ કોઈ જાણકારી નથી. તેમને નિશાની ૫/૯ અને નિશાની ૫/૧૦ ઓળખવા માટે આપવામાં આવ્યા હતા. તેમણે જણાવ્યું હતું કે તેઓ તેમાંના હસ્તાક્ષરો જાણતા ન હતા અને તેમણે એવું નિવેદન પણ આપ્યું ન હતું કે ગુજરનાર ટીનાબેન અને પ્રફુલકુમાર સળગી જવાથી મૃત્યુ પામ્યા હતા. તેમને હોસ્ટાઈલ જાહેર કરવામાં આવતાં, તેમણે એવા સૂચનનો ઇનકાર કર્યો હતો કે ગુનાના સ્થળે, પોલીસ દ્વારા તેમને ગુજરનાર – પ્રફુલકુમાર ઈશ્વરલાલના હસ્તાક્ષરવાળી એક નોટબુક બતાવવામાં આવી હતી. તેમણે ગુજરનાર પ્રફુલકુમાર ઈશ્વરલાલ ઠક્કરના હસ્તાક્ષરોની ઓળખ માટે તપાસ દરમિયાન પોલીસ દ્વારા કબજે કરવામાં આવેલા તારીખ ૧૩.૦૯.૨૦૦૩ ના બેંક સ્ટેટમેન્ટ અંગેની હકીકતનો અને સદર સ્ટેટમેન્ટ ગુજરનાર પ્રફુલકુમારના હસ્તાક્ષરવાળી કાર્બન કોપીમાં હતું તે બાબતનો પણ ઇનકાર કર્યો હતો અને પોલીસ સમક્ષ એવું નિવેદન આપ્યાનો પણ ઇનકાર કર્યો હતો કે નોટબુકમાંના હસ્તાક્ષરો અને બેંક સ્ટેટમેન્ટમાંના હસ્તાક્ષરો ગુજરનાર પ્રફુલકુમાર જેવા સમાન હતા. આરોપીઓ

તરફથી કરવામાં આવેલી ઉલટતપાસમાં, સદર સાક્ષીએ જણાવ્યું હતું કે ગુજરનાર પ્રફુલકુમારે તેમની બહેનો અને માતા તરફથી કોઈ હેરાનગતિ અંગે ક્યારેય વાત કરી ન હતી.

૧૭.૨

આ ફરિયાદપક્ષના સાક્ષી ૬ ને ગુજરનાર પ્રફુલકુમારના હસ્તાક્ષરો ઓળખવા માટે કહેવામાં આવ્યું હતું, પરંતુ સરતપાસમાં, તેમણે નિશાની ૫/૯ અને નિશાની ૫/૧૦ માંના હસ્તાક્ષરો જાણતા હોવાનો ઇનકાર કર્યો હતો. સરતપાસમાં, તેમને સુસાઈડ નોટ અથવા નોટબુક વિશે પૂછવામાં આવ્યું નથી. ઉલટતપાસમાં બેંક સ્ટેટમેન્ટ અને નોટબુકમાંના હસ્તાક્ષરોની સરખામણી કરવાનો અને તે સામાન્ય રીતે સમાન હોવાનો પોતાનો અભિપ્રાય આપ્યાનો ઇનકાર કરવામાં આવ્યો છે.

૧૭.૩

આંક ૭૧ પર તપાસવામાં આવેલા ફરિયાદપક્ષના સાક્ષી ૧૦ – બેંક મેનેજર – ઈન્દુકુમાર વિઠ્ઠલદાસ આચાર્ય બનાવના સમયે દિયોદર ખાતે ફરજ બજાવતા હતા. તેમની સેવાનો સમયગાળો ૨૬ વર્ષનો હતો. તેમણે જણાવ્યું હતું કે બનાવના સમયે, તેઓ બેંક મેનેજર હતા. ગુજરનાર પ્રફુલકુમાર ૬-૭ વર્ષથી કેશિયર તરીકે કામ કરતા હતા. સદર બેંકમાં તેમનું કામ સારું હતું. તેમને પ્રફુલકુમાર અને તેમની પત્નીના સળગી જવાથી થયેલા મૃત્યુની માહિતી મળી હતી. પોલીસે તેમને એક નોટ બતાવી હતી. ટ્રાયલ દરમિયાન તેમને આંક ૨૬ તપાસવા માટે આપવામાં આવ્યો હતો. તેમણે પોતાની જુબાનીમાં જણાવ્યું હતું કે

હસ્તાક્ષરો તે જ રીતે અલગ હતા અને તેઓ જણાવે છે કે તેઓ પ્રફુલ્લકુમારના
 હસ્તાક્ષરો ઓળખી શકતા હતા કારણ કે તેઓ તેમની હાથ નીચે ફરજ બજાવતા
 હતા અને તે સમયે લોન રિકવરી સ્ટેટમેન્ટ તૈયાર કરતા હતા અને તે સ્ટેટમેન્ટ
 તેમણે પોલીસને આપ્યા હતા. સદર સાક્ષીએ નિશાની ૫/૧૦ નો સંદર્ભ આપ્યો
 છે, જેને તેમણે પ્રફુલ્લકુમારના હોવાનું ઓળખી બતાવ્યું હતું. તેઓ પોતાની
 જુબાની દરમિયાન મૂળ નકલ લાવ્યા હતા અને તારીખ ૦૧.૦૪.૨૦૦૨ થી
 ૩૧.૦૩.૨૦૦૩ ના સમયગાળા માટેના સ્ટેટમેન્ટને તારીખ ૧૩.૦૮.૨૦૦૪ ના
 રિકવરી સ્ટેટમેન્ટ તરીકે ઓળખી બતાવ્યા બાદ, તેમણે બેંક મેનેજર તરીકે
 પોતાની સહી અને પ્રફુલ્લકુમારની સહી ઓળખી બતાવી હતી અને ત્યારબાદ, મૂળ
 નકલ સાથે નિશાની ૫/૧૦ ની સરખામણી કર્યા પછી, કાર્બન કોપી આંક ૭૫ પર
 પુરાવામાં મૂકવામાં આવી હતી. સદર સાક્ષી - બેંક મેનેજરની ઉલટતપાસ કરવામાં
 આવી હતી. તેમણે જણાવ્યું હતું કે તેમને જે નોટબુક બતાવવામાં આવી હતી તે
 સીલબંધ ન હતી અને તે ખુલ્લી હતી. એવું પણ જણાવ્યું હતું કે નોટબુકમાંના
 હસ્તાક્ષર જોઈને તેઓ ગુજરનાર પ્રફુલ્લકુમારના હોવા અંગે કોઈ નિર્ણાયક
 અભિપ્રાય પર પહોંચ્યા ન હતા. તેમને હસ્તાક્ષરો અલગ જણાયા હતા અને
 જણાવ્યું હતું કે તેમણે એવી જાણ પણ કરી હતી કે હસ્તાક્ષરો અલગ હતા. આમ,
 ફરિયાદપક્ષના સાક્ષી ૬ અને ફરિયાદપક્ષના સાક્ષી ૧૦ એ એવું જણાવ્યું નથી કે
 આંક ૨૬ વાળી સુસાઈડ નોટમાંના હસ્તાક્ષરો ગુજરનાર પ્રફુલ્લકુમારના હતા.
 ફરિયાદપક્ષના સાક્ષી ૬ પોલીસે તેમને ગુનાના સ્થળેથી કોઈ નોટબુક બતાવી
 હોવાનો ઇનકાર કરે છે.

૧૭.૪

પંચો, ફરિયાદપક્ષના સાક્ષી ૧૧ – હિંદાયતુલ્લા રસુલભાઈ શિરોયા અને ફરિયાદપક્ષના સાક્ષી ૧૨ – અશોકકુમાર જયરામદાસ મુજબ, ડેપ્યુટી સુપરિન્ટેન્ડેન્ટ ઓફ પોલીસ, દિયોદર સમક્ષ તારીખ ૦૬.૧૦.૨૦૦૩ ના રોજ ૯.૩૦ થી ૧૧.૦૦ દરમિયાન આંક ૭૭ તૈયાર કરવામાં આવ્યું હતું, આંક ૭૭ નોંધે છે કે તે ફરિયાદપક્ષના સાક્ષી ૭ – કિશોરભાઈ છગનલાલ ઠક્કરની હાજરીમાં હતું. સુસાઈડ નોટ ધરાવતી સદર ચોપડી કિશોરભાઈ છગનભાઈ ઠક્કરની હાજરીમાં કબજે કરવામાં આવી હતી, પરંતુ ટ્રાયલ દરમિયાન, તેમને આંક ૨૬ ઓળખવા માટે બતાવવામાં આવ્યો ન હતો. તેઓ પોતાના પિતરાઈ ભાઈ ગુજરનાર પ્રફુલકુમારના હસ્તાક્ષરો ઓળખવા માટે યોગ્ય વ્યક્તિ હોત. ખૂબ જ રસપ્રદ રીતે, એ નોંધવું યોગ્ય રહેશે કે આંક ૨૬ વાળી સુસાઈડ નોટમાં ફરિયાદપક્ષના સાક્ષી ૭ ના નામનો ઉલ્લેખ કરવામાં આવ્યો છે, જ્યાં ગુજરનારે તેમને પોતાના પ્રણામ પાઠવ્યા છે.

૧૭.૫ ફરિયાદપક્ષના સાક્ષી ૭ ને, તેમણે પોલીસ સમક્ષ ‘જાણવાજોગ’ ફરિયાદ આપી હતી અને તેમાં પોતાની સહી કરી હતી તેવું જણાવવા છતાં, તેમની ફરિયાદ બતાવવામાં આવી ન હતી. આંક ૧૦૦ તારીખ ૦૬.૧૦.૨૦૦૩ નો છે, તેમાં સમય નોંધાયેલ નથી, તેમ છતાં, દસ્તાવેજ આંક ૮૦ પરથી સમય જાણી શકાય તેમ હતો, જ્યાં સી.આર.પી.સી. ની કલમ ૧૭૪ હેઠળ અકસ્માત મોત રિપોર્ટ નોંધવામાં આવ્યો હતો અને માહિતી નોંધવાનો સમય તારીખ ૦૬.૧૦.૨૦૦૩ ના

રોજ ૧.૩૦ વાગ્યાનો દર્શાવવામાં આવ્યો છે, જ્યારે ઘટનાનો સમય તારીખ ૦૫.૧૦.૦૩ ના રોજ ૨૩.૦૦ વાગ્યાનો નોંધવામાં આવ્યો છે. આંક ૮૦ નીચેની નોંધ દર્શાવે છે કે ૧.૩૦ વાગ્યે ફરિયાદ નોંધ્યા પછી કાગળો સાથે તેને સ્વીકારવાની વિનંતી સાથે તે પોલીસ સ્ટેશન ઓફિસર, દિયોદર તરફ મોકલવામાં આવ્યો હતો. આંક ૮૦ માં દસ્તાવેજોમાં સુસાઈડ નોટ મોકલવામાં આવી હોવાનો કોઈ ઉલ્લેખ નથી. સુસાઈડ નોટ (આંક ૨૬) તારીખ ૦૬.૧૦.૨૦૦૩ ના રોજ ૮.૩૦ થી ૧૧.૦૦ વાગ્યા વચ્ચે ઘટનાસ્થળના પંચનામા (આંક ૭૭) મારફતે કબજે કરવામાં આવી હતી. આંક ૨૬ પી.એસ.ઓ. ને મોકલવામાં આવ્યો હોવાનો કોઈ દસ્તાવેજ રેકૉર્ડ પર ન હોવાથી, એવું અનુમાન લગાવી શકાય કે સદર દસ્તાવેજ આંક ૨૬, એક સુસાઈડ નોટ તરીકે ડીવાય.એસ.પી. દિયોદર (ફરિયાદપક્ષના સાક્ષી ૧૫) પાસે રહ્યો હતો.

૧૭.૬ તારીખ ૦૬.૧૦.૨૦૦૩ ના રોજ ૮.૩૦ થી ૧૧.૦૦ વાગ્યા વચ્ચે સુસાઈડ નોટ કબજે કરવામાં આવી હોવા છતાં, કોન્નિઝેબલ ગુના માટે સી.આર.પી.સી. ની કલમ ૧૫૪ હેઠળ કોઈ એફ.આઈ.આર. દાખલ કરવામાં આવી ન હતી. સી.આર.પી.સી. ની કલમ ૧૭૪ હેઠળ આંક ૮૦ ની તપાસ સંબંધે કોઈ આખરી અહેવાલ દાખલ કરવામાં આવ્યો ન હતો. સી.આર.પી.સી. ની કલમ ૧૭૫ તપાસના સંદર્ભમાં કલમ ૧૭૪ હેઠળ કાર્યવાહી કરતા પોલીસ અધિકારીઓને સદર તપાસના હેતુ માટે કોઈપણ વ્યક્તિને અને કેસની હકીકતોથી વાકેફ હોય તેવું જણાતી અન્ય કોઈપણ વ્યક્તિને સમન્સ પાઠવવાની સત્તા આપે છે અને તે

રીતે સમન્સ પાઠવવામાં આવેલી પ્રત્યેક વ્યક્તિ હાજર રહેવા અને તેવા પ્રશ્નો, જેના જવાબો તેને કોઈ ફોજદારી આરોપ અથવા દંડ કે જપ્તીના જોખમમાં મૂકવાનું વલણ ધરાવતા હોય તે સિવાયના તમામ પ્રશ્નોના સંપૂર્ણ જવાબો આપવા બંધાયેલી રહેશે. કલમ ૧૭૫ ની પેટા-કલમ (૨) સ્પષ્ટ કરે છે કે જો હકીકતો પરથી એવો કોઈ કોન્ઝિઝેબલ ગુનો જણાતો ન હોય, જેને કલમ ૧૭૦ લાગુ પડતી હોય, તો તેવી વ્યક્તિએ પોલીસ અધિકારી દ્વારા મેજિસ્ટ્રેટ કોર્ટમાં હાજર રહેવું જરૂરી રહેશે નહીં.

૧૭.૭ ફરિયાદપક્ષના સાક્ષી ૧૩ એ સી.આર.પી.સી. ની કલમ ૧૭૪ હેઠળ આંક ૮૦ પર અકસ્માત મોતનો રિપોર્ટ નોંધ્યો હતો અને ફરિયાદપક્ષના સાક્ષી ૧૬ – મહેશકુમાર બાબુલાલ નાયકને તપાસ માટે અકસ્માત મોત રિપોર્ટ નં. ૮/૨૦૦૩ સોંપવામાં આવ્યો હતો, તેઓ તે સંબંધમાં કોઈપણ વ્યક્તિને સમન્સ પાઠવવા અંગે સી.આર.પી.સી. ની કલમ ૧૭૪ હેઠળની તપાસના સંદર્ભમાં કોઈ અહેવાલ દાખલ કરવા બાબતે સ્પષ્ટતા કરતા નથી. ફરિયાદપક્ષના સાક્ષી ૧૬ ડીવાય.એસ.પી. (ફરિયાદપક્ષના સાક્ષી ૧૫) દ્વારા કરવામાં આવેલા પંચનામા વિશે જણાવતા નથી. તેઓ એકિઝક્યુટિવ મેજિસ્ટ્રેટ, દિયોદર તરફ મોકલવામાં આવેલી ‘મુદ્દામાલ પાવતી’ નો સંદર્ભ આપે છે અને પંચનામા (આંક ૭૪) નો સંદર્ભ આપે છે, જે તારીખ ૦૬.૧૦.૨૦૦૩ ના રોજ ૧૬.૩૦ થી ૧૬.૫૦ વાગ્યા વચ્ચે તેમના દ્વારા જપ્ત કરવામાં આવેલા પોલિએસ્ટર સાડીના ત્રણ ટુકડાઓ અંગેનું છે, પરંતુ તારીખ ૦૬.૧૦.૨૦૦૩ ના રોજ ૮.૩૦ થી ૧૧.૦૦ વાગ્યા વચ્ચે

કરવામાં આવેલા આંક ૭૭ નો કોઈ ઉલ્લેખ નથી.

૧૭.૮ પોલીસ ઇન્સ્પેક્ટર મહેશકુમાર બાબુલાલ નાયક (ફરિયાદપક્ષના સાક્ષી ૧૬) ની જુબાની કોઈપણ સંદર્ભ વિના સીધો જ હરિલાલ નારણદાસ (ફરિયાદપક્ષના સાક્ષી ૨) દ્વારા એસ.ડી.પી.ઓ. દિયોદર સમક્ષ આપવામાં આવેલી તારીખ ૦૬.૧૧.૨૦૦૩ ની ફરિયાદનો સંદર્ભ આપે છે. પોલીસ ઇન્સ્પેક્ટર (ફરિયાદપક્ષના સાક્ષી ૧૬) જણાવે છે કે ફરિયાદ મળ્યા પછી તેને સી.આર.પી.સી. ની કલમ ૧૫૭ હેઠળ નોંધણી માટે પી.એસ.ઓ. તરફ મોકલવામાં આવી હતી અને તેમણે ગુનાની તપાસ શરૂ કરી હતી, જેમાં સંબંધિત વ્યક્તિઓના નિવેદનો સહિત અકસ્માત મોત રિપોર્ટ નં. ૮/૨૦૦૩ ના સંબંધમાં તપાસના દસ્તાવેજો સામેલ કરવામાં આવ્યા હતા અને તેમના જણાવ્યા મુજબ, પૂરતા પુરાવા જણાતાં, તેમણે આરોપી શારદાબેન ઈશ્વરલાલ ઠક્કર અને જસીબેન ઈશ્વરલાલ ઠક્કરની ધરપકડ કરી હતી અને તેઓને કોર્ટ કસ્ટડીમાં મોકલી આપ્યા હતા. વધુમાં, તેઓ જણાવે છે કે અકસ્માત મોત રિપોર્ટ નં. ૮/૨૦૦૩ ના સંબંધમાં ઘટનાસ્થળેથી મળી આવેલા કપડાં અંગે તેમણે મંગાવેલો ફોરેન્સિક સાયન્સ લેબોરેટરીનો રિપોર્ટ તેમને મળ્યો હતો અને ત્યારબાદ, તેમની બદલી થતાં આગળની તપાસ પી.એસ.આઇ. શ્રી આર.જી. વાઘેલાને સોંપવામાં આવી હતી.

૧૭.૯ ફરિયાદપક્ષના સાક્ષી ૧૬ સુસાઈડ નોટ વિશે મૌન છે, તેઓ આંક ૭૭, પંચનામાના રૂપમાં તેમને મળેલા કોઈપણ દસ્તાવેજ વિશે જણાવતા નથી, તેમજ ગુજરનાર પ્રફુલકુમાર દ્વારા કરવામાં આવેલા લોન વસૂલાત પત્રકના બેંક રિપોર્ટ

વિશે પણ તેમણે કંઈ જણાવ્યું નથી. બળેલાં કપડાંનો એફ.એસ.એલ. રિપોર્ટ ડીવાય.એસ.પી. દિયોદર દ્વારા આંક ૮૫ પર ‘રવાનગી નોંધ’ થી મોકલવામાં આવ્યો હતો. તે રિપોર્ટ ફરિયાદપક્ષના સાક્ષી ૧૬ દ્વારા એફ.એસ.એલ. પાસેથી મંગાવવામાં આવ્યો હતો. જુબાનીમાં વધુમાં જણાવવામાં આવ્યું છે કે આગળની તપાસ પી.એસ.આઈ. શ્રી આર.જી. વાઘેલાને સોંપવામાં આવી હતી, પરંતુ તે પોલીસ સબ-ઇન્સ્પેક્ટરની ફરિયાદપક્ષ દ્વારા તપાસણી કરવામાં આવી નથી. ફરિયાદપક્ષના સાક્ષી ૧૬ એ પોતાની સહી ધરાવતા દસ્તાવેજો આંક ૭૭, ૮૨, ૮૦, ૮૮, ૭૩, ૭૪, ૮૯, ૯૦, ૯૧, ૯૨ અને ૯૩ તથા તે દસ્તાવેજો કે જે તેમને મોકલવામાં આવ્યા હતા અથવા જે તેમની હાજરીમાં હતા, તે ઓળખી બતાવ્યા હતા.

૧૭.૧૦ તેમણે આંક ૧૮ અને ૧૯ ને પી.એમ. રિપોર્ટ તરીકે ઓળખી બતાવ્યા હતા. આંક ૮૪ અને ૮૫, રવાનગી નોંધ, જેના વિશે તેઓ જણાવે છે કે તેમાં તેમની અને ડીવાય.એસ.પી. ની સહી હતી. પોતાની સમગ્ર જુબાનીમાં, આ સાક્ષી આંક ૨૬ અને આંક ૭૭ નો ઉલ્લેખ કરતા નથી, જોકે, આંક ૮૪ અને ૮૫ પર તેમના દ્વારા અને ડીવાય.એસ.પી. દ્વારા સહી કરવામાં આવી હતી, જે દર્શાવે છે કે ડીવાય.એસ.પી. દ્વારા કરવામાં આવેલી તપાસ ફરિયાદપક્ષના સાક્ષી ૧૬ ની જાણમાં હતી, તેમ છતાં ફરિયાદપક્ષના સાક્ષી ૧૬ આંક ૨૬ સુસાઈડ નોટ અને ઘરમાં સુસાઈડ નોટની હાજરી દર્શાવતા આંક ૭૭ ના પંચનામા વિશે મૌન સેવે છે. ફરિયાદપક્ષના સાક્ષી ૧૬ ને ડીવાય.એસ.પી. દ્વારા લેવાયેલાં પગલાં વિશે

ચોક્કસપણે જાણ હશે, કારણ કે તેમણે પોતાની જુબાનીમાં જણાવ્યું હતું કે

લગ્નગાળો અઢી વર્ષનો હોવાથી, ડીવાય.એસ.પી. ના દરજ્જાના અધિકારી દ્વારા તપાસ કરવા માટે તેમના દ્વારા સંદેશો મોકલવામાં આવ્યો હતો.

૧૭.૧૧ બેંક મેનેજર દ્વારા નિશાની ૫/૧૦ ને આંક ૭૫ પર પુરાવામાં મૂકવામાં આવી હતી, સદર સ્ટેટમેન્ટ પર ધી ભાભર વિભાગ નાગરિક સહકારી બેંક લિમિટેડ, દિયોદર શાખાના બ્રાન્ચ મેનેજરની સહી છે. સદર સ્ટેટમેન્ટ લોનની રકમની વસૂલાત અંગેનું છે જે તારીખ ૦૧.૦૪.૨૦૦૨ થી ૩૧.૦૩.૨૦૦૩ સુધીના સમયગાળા માટે તારીખ ૧૩.૦૮.૨૦૦૩ નું છે. આત્મહત્યાની તારીખ ૦૫.૧૦.૨૦૦૩ છે.

૧૭.૧૨ સદર અદાલતે આંક ૨૬-સુસાઈડ નોટ અને ગુજરનારના હસ્તાક્ષરમાં રહેલા આંક ૭૫-બેંક સ્ટેટમેન્ટની તપાસણી કરી છે, જે કાર્બન કોપી મૂળ સાથે સરખાવીને આંક ૭૫ પર રેકૉર્ડ પર મૂકવામાં આવી હતી. આંક ૭૫ માંના હસ્તાક્ષર તેમના કામકાજના સામાન્ય ક્રમમાં છે, અને તે સ્વાભાવિક હસ્તાક્ષર આંક ૨૬ પરના લખાણ સાથે સામ્યતા ધરાવતા નથી. ગુજરનારના લખાણથી ટેવાયેલા બેંક મેનેજરે આંક ૨૬ ગુજરનાર-પ્રફુલકુમારના હસ્તાક્ષરમાં હોવાનું સ્વીકાર્યું ન હતું. તારીખ ૦૬.૧૦.૨૦૦૩ થી તારીખ ૦૬.૧૧.૨૦૦૩ સુધી આંક ૨૬ નો કબ્જો કોની પાસે હતો તે અંગે ફરિયાદપક્ષના સાક્ષી-૧૬-પોલીસ સબ ઇન્સ્પેક્ટર, દિયોદર કે ફરિયાદપક્ષના સાક્ષી-૧૫-ડીવાય.એસ.પી., દિયોદર દ્વારા

કોઈ ખુલાસો કરવામાં આવ્યો નથી. ફરિયાદપક્ષના સાક્ષી-૧૧-પંચ સાક્ષીએ જુબાની આપી હતી કે શો-કેસ બની ગયો હતો અને પોલીસે તે શો-કેસમાંથી ડાયરી જપ્ત કરી હતી. ફરિયાદપક્ષના સાક્ષી-૧૧ એ વધુમાં જણાવ્યું હતું કે બેંકના કબાટની ચાવી અને સિક્કાઓ સાથેની ચલણી નોટો તેમજ લેડીઝ પર્સ તેમની હાજરીમાં ફરિયાદપક્ષના સાક્ષી-૭-કિશોરકુમારને સોંપવામાં આવ્યા હતા. તેઓ ઉલટતપાસમાં વધુમાં એમ પણ જણાવે છે કે નોટબુક પોલીસ અને ફરિયાદપક્ષના સાક્ષી-૭-કિશોરકુમાર દ્વારા કાઢવામાં આવી હતી, જ્યારે ખુદ કિશોરભાઈ દ્વારા આવી કોઈ હકીકત જણાવવામાં આવી નથી. જ્યારે સરતપાસમાં કિશોરભાઈની જુબાની એ સ્પષ્ટ કરે છે કે પોલીસે તેમનું વધુ નિવેદન નોંધ્યું હતું અને તે સમયે તેમને ચલણી નોટો, બેંકના કબાટની ચાવી, લેડીઝ પર્સ સોંપવામાં આવ્યા હતા. ફરિયાદપક્ષના સાક્ષી-૧૧, પંચે સ્પષ્ટતા કરી છે કે તમામ ફર્નિચર અને શો-કેસ સંપૂર્ણપણે બની ગયા હતા. શો-કેસમાંથી જ્યાંથી નોટબુક કાઢવામાં આવી હતી તે દીવાલની દિશા ફરિયાદપક્ષના સાક્ષી-૧૧ દર્શાવી શક્યા ન હતા અને વધુમાં સ્પષ્ટ કરે છે કે નોટબુકનો કોઈ પણ ભાગ બબ્બો ન હતો, જ્યારે તેના પર કાર્બનના અવશેષો હતા જેને તેઓ પુસ્તક પર મેશ જમા થયેલી તરીકે વર્ણવે છે. આંક ૨૬ નું અવલોકન દર્શાવે છે કે જવાળાઓની આવી કાળી મેશ માત્ર પ્રથમ પાના પર અને પુસ્તકના પૂંઠાના પાછળના ભાગે જ જમા થયેલી છે, જ્યારે ભગવાન શ્રીકૃષ્ણનો ફોટો ધરાવતા પૂંઠા પર કે અન્ય પાનાઓ પર આવી આગની કોઈ મેશ જોવા મળતી નથી, જ્યારે પુસ્તકના છેલ્લા પાના પર અને પૂંઠાની સામેની બાજુએ, જે જુદા જુદા રંગના અગરબત્તીના બોક્સ

માટે ચારભુજ ફેઝન્સ કંપનીની જાહેરાતનું છે, તેના પર કાળા કાર્બનનું સહેજ નિશાન જોઈ શકાય છે.

૧૭.૧૩ વધુમાં, ડીવાય.એસ.પી. એ તમામ વસ્તુઓ એફ.એસ.એલ. રિપોર્ટ માટે મોકલી આપી હોવા છતાં, આંક ૨૬ ને હસ્તાક્ષર નિષ્ણાતના રિપોર્ટ માટે મોકલી ન હતી.

૧૭.૧૪ ફરિયાદપક્ષના સાક્ષી-૯-શર્મિષ્ઠાબેન અને ફરિયાદપક્ષના સાક્ષી-૭-કિશોરકુમારના પુરાવા પરથી, એમ કહી શકાય કે તકરાર બંને ગુજરનારના પરિવારથી અલગ રહેવા બાબતની હતી. ફરિયાદપક્ષના સાક્ષી-૯-શર્મિષ્ઠાબેન પોતાની જુબાનીમાં સ્પષ્ટપણે સમર્થન આપે છે કે તેમના પિતા-ફરિયાદપક્ષના સાક્ષી-૨ આરોપીઓના ઘરે ગયા તે પછી, પ્રફુલકુમારના પિતા દ્વારા ટીનાબેન અને પ્રફુલકુમારને અલગ રહેવાની મંજૂરી આપવામાં આવી હતી. અહીં પ્રફુલકુમારના પિતાને આરોપી બનાવવામાં આવ્યા નથી. ફરિયાદપક્ષના સાક્ષી-૯-શર્મિષ્ઠાબેનનો પુરાવો જણાવે છે કે તેમના પિતા-ફરિયાદપક્ષના સાક્ષી-૨ અને તેમના પતિ દિનેશકુમાર તે બંને આરોપીઓના ઘરે ગયા હતા અને બંને ગુજરનારને અલગ રાખવા માટે આગ્રહ કર્યો હતો. બનાવના ચાર મહિના પહેલાં, તેમના પિતા આરોપીઓના ઘરે ગયા હતા. આત્મહત્યાનું બીજું કારણ, જે ફરિયાદપક્ષના સાક્ષી-૯-શર્મિષ્ઠાબેન જણાવે છે, તે પ્રફુલકુમાર જ્યારે પોતાની નોકરીના સ્થળે જઈ રહ્યા હતા ત્યારે બજારમાં બહેનો દ્વારા તેમને મારવામાં આવેલો તમાચો હતો. જોકે, શર્મિષ્ઠાબેન ટીનાબેનની નિકટ હોવા છતાં,

ગુજરનાર-પ્રફુલ્લકુમારને તમાચો મારનાર આરોપીનું નામ આવ્યું નથી. તેમના જણાવ્યા મુજબ, તમાચો મારવાની ઘટના આત્મહત્યાના બનાવના બેથી ચાર દિવસ પહેલાં બની હતી. ફરિયાદપક્ષના સાક્ષી-૯-શર્મિષ્ઠાબેનનું સામાન્ય નિવેદન છે કે ગુજરનાર ટીનાબેનને નાંદો અને સાસુ દ્વારા ત્રાસ આપવામાં આવતો હતો, અને તે જ સમયે, એમ જણાવ્યું હતું કે ગુજરનારને ઘરમાંથી ત્રાસ થતો હતો. કેવા પ્રકારનો ત્રાસ હતો તેનો કોઈ ખુલાસો કરવામાં આવ્યો નથી, તેમજ ત્રાસની કોઈ ઘટના કે બનાવની તારીખ અને સ્થળનું વર્ણન કરવામાં આવ્યું નથી. ફરિયાદપક્ષના સાક્ષી-૯ એ જણાવ્યું હતું કે ટીનાને નજીવા કારણોસર હેરાન કરવામાં આવતી હતી અને જણાવ્યું હતું કે તેની નાંદો અને સાસુ તેને ત્રાસ આપતાં હતાં અને માર મારતાં હતાં, પરંતુ સુસાઈડ નોટ-આંક ૨૬ માં આવી કોઈ હકીકત પ્રતિબિંબિત થતી નથી. ગુજરનાર ટીનાબેન પર ગુજારવામાં આવેલા ત્રાસનો કોઈ ઉલ્લેખ નથી કે ન તો આત્મહત્યાના બે-ત્રણ દિવસ પહેલાં ગુજરનારને પડેલા તમાચાનો કોઈ ઉલ્લેખ છે.

૧૭.૧૫ જો આંક ૨૬ ને માનવામાં આવે તો મુદ્દો અલગ રહેવા બાબતનો હતો. સુસાઈડ નોટ મુજબ, ગુજરનાર પ્રફુલ્લકુમાર અલગ રહેવા તૈયાર ન હતા. જ્યારે ફરિયાદપક્ષના સાક્ષી-૯-શર્મિષ્ઠાબેનની જુબાની દર્શાવે છે કે ફરિયાદી અને ફરિયાદપક્ષના સાક્ષી-૯ ના પતિએ આગ્રહ કર્યો હતો કે પ્રફુલ્લકુમાર અને ટીનાએ અલગ રહેવું જોઈએ અને ત્યારબાદ, પ્રફુલ્લકુમારના પિતાએ તેમને અલગ રહેવાની પરવાનગી આપી હતી, જ્યારે આરોપીઓ તેની વિરુદ્ધમાં હતા.

૧૮.

સ્ટેટ ઓફ કેરળ અને અન્ય વિ. એસ. ઉન્નીકૃષ્ણન નાયર અને અન્ય, [૨૦૧૫ (૯) એસ.સી.સી. ૬૩૯] ના કેસમાં, માનનીય સર્વોચ્ચ અદાલતે નેતાઈ દત્તા વિ. સ્ટેટ ઓફ વેસ્ટ બેંગાલ, [(૨૦૦૫) ૨ એસ.સી.સી. ૬૫૯] ના કેસનો સંદર્ભ આપતાં અવલોકન કર્યું હતું કે, બે ન્યાયાધીશોની ખંડપીઠે આઈ.પી.સી. ની કલમ ૧૦૭ હેઠળ દુષ્પ્રેરણના ખ્યાલ અંગે અને, ખાસ કરીને, સુસાઈડ નોટના સંદર્ભમાં વિચારણા કરતી વખતે, નીચે મુજબ ઠરાવ્યું હતું:

“સુસાઈડ નોટમાં, બે જગ્યાએ અપીલકર્તાના નામનો ઉલ્લેખ કરવા સિવાય, કોઈ એવા કૃત્ય અથવા બનાવનો કોઈ ઉલ્લેખ નથી કે જેના દ્વારા હાલના અપીલકર્તાએ કોઈ ઇરાદાપૂર્વકનું કૃત્ય કે ચૂક આચરી હોવાનો અથવા ગુજરનાર પ્રણબ કુમાર નાગને આત્મહત્યાનું કૃત્ય કરવામાં જાણીજોઈને મદદ કરી હોવાનો કે ઉશ્કેર્યા હોવાનો આક્ષેપ હોય. એવો કોઈ કેસ નથી કે અપીલકર્તાએ કોઈ કાવતરામાં કોઈ ભાગ અથવા કોઈ ભૂમિકા ભજવી હોય, કે જેણે આખરે ગુજરનાર પ્રણબ કુમાર નાગ દ્વારા આત્મહત્યા કરવામાં ઉશ્કેરણી કરી હોય અથવા પરિણમ્યું હોય.”

૧૮.૧ માનનીય સર્વોચ્ચ અદાલતે એસ. ઉન્નીકૃષ્ણન (ઉપર મુજબ) ના કેસમાં, પેરા-૧૮ માં, નીચે મુજબ ઠરાવ્યું હતું:

“હાલના કેસ પર આવતાં, જેમ અમે અગાઉ જણાવ્યું છે તેમ, સુસાઈડ નોટમાં વાસ્તવમાં હેરાનગતિના કોઈપણ સતત આચરણ વિશે જણાવાયું નથી અને, ગમે તે સંજોગોમાં, હકીકતો અને સંજોગો તદ્દન અલગ છે. આવી પરિસ્થિતિમાં, અમે એવું માનવા પ્રેરાઈએ છીએ કે હાઈકોર્ટ કાર્યવાહી રદ કરવામાં વાજબી છે, કારણ કે કાયદામાં એ સ્વીકૃત સ્થિતિ છે કે જ્યાં આરોપી વિરુદ્ધ કોઈ પ્રથમદર્જી કેસ બનતો ન હોય, ત્યાં હાઈકોર્ટ સદર કોડની કલમ ૪૮૨ હેઠળની હકૂમતનો ઉપયોગ કરવા અને કાર્યવાહી રદ કરવા કાયદા હેઠળ બંધાયેલી છે.”

૧૮.૨ અહીં હાલના કેસમાં પણ, સુસાઈડ નોટમાં એવા કોઈ કૃત્ય કે દાખલાનો ઉલ્લેખ નથી, કે જેના દ્વારા અપીલકર્તાઓ પર કોઈ ઈરાદાપૂર્વકનું કૃત્ય અથવા ચૂક આચરી હોવાનો અથવા ગુજરનારને આત્મહત્યાનું કૃત્ય કરવા માટે જાણીજોઈને મદદ કરી હોવાનો કે ઉશ્કેર્યા હોવાનો આક્ષેપ હોય. સુસાઈડ નોટમાં ગુજરનાર ટીનાબેનના સંદર્ભમાં કશું જણાવવામાં આવ્યું નથી. બહેનો પ્રફુલ્લકુમારના ઘર છોડીને જવા વિરુદ્ધ હતી, જે સાક્ષીઓના પુરાવા પરથી પણ સ્પષ્ટ થાય છે. જ્યારે સુસાઈડ નોટમાં શારદાબેન (એ૧) ને તેઓને અલગ કરવા માટે જવાબદાર ગણાવવામાં આવ્યા છે. ટીનાબેનને સતત હેરાનગતિનો કોઈ ઉલ્લેખ નથી, વાસ્તવમાં સુસાઈડ નોટમાં ટીનાબેનનો કોઈ ઉલ્લેખ જ નથી. સુસાઈડ નોટમાં તમાચાનો કોઈ ઉલ્લેખ નથી અથવા તમાચાના કારણે ગુજરનાર ડિપ્રેશનમાં

ચાલ્યા ગયા હોવાનો કોઈ ઉદ્દેખ નથી.

૧૮.૩ ઉદે સિંહ વિ. સ્ટેટ ઓફ હરિયાણા, [(૨૦૧૯) ૧૭ એસ.સી.સી. ૩૦૧] ના

કેસમાં, માનનીય સર્વોચ્ચ અદાલતે નીચે મુજબ ઠરાવ્યું છે:

“૧૬. આત્મહત્યાના કથિત દુષ્પ્રેરણના કેસોમાં, આત્મહત્યા કરવા માટે પ્રત્યક્ષ કે પરોક્ષ ઉશ્કેરણીના કૃત્ય(કૃત્યો)નો પુરાવો હોવો જ જોઈએ. એ બાબત ભાગ્યે જ વિવાદિત હોઈ શકે કે આત્મહત્યાના કારણનો પ્રશ્ન, ખાસ કરીને આત્મહત્યાના દુષ્પ્રેરણના ગુનાના સંદર્ભમાં, એક ગૂંચવણભર્યો પ્રશ્ન બની રહે છે, જેમાં માનવ વર્તન અને પ્રતિભાવો/પ્રતિક્રિયાઓના બહુપક્ષીય તેમજ જટિલ લક્ષણો સમાવિષ્ટ હોય છે. આત્મહત્યાના દુષ્પ્રેરણના આરોપના કેસમાં, અદાલત આત્મહત્યા કરવા માટે ઉશ્કેરણીના કૃત્ય(કૃત્યો)ના સચોટ અને ખાતરીપૂર્વકના પુરાવાને ધ્યાને લેશે. આત્મહત્યાના કેસમાં, અન્ય વ્યક્તિ દ્વારા ગુજરનારને માત્ર હેરાનગતિનો આક્ષેપ પૂરતો રહેશે નહીં, સિવાય કે આરોપી તરફથી એવું કોઈ કૃત્ય હોય કે જે તે વ્યક્તિને આત્મહત્યા કરવા માટે મજબૂર કરતું હોય; અને આવું વાંધાજનક કૃત્ય બનાવના સમયની નજીકનું હોવું જોઈએ. કોઈ વ્યક્તિએ અન્ય વ્યક્તિ દ્વારા આત્મહત્યા કરવામાં દુષ્પ્રેરણ કર્યું છે કે નહીં, તે માત્ર પ્રત્યેક કેસની હકીકતો

અને સંજોગો પરથી જ જાણી શકાય.

૧૬.૧. કોઈ વ્યક્તિએ અન્ય વ્યક્તિ દ્વારા આત્મહત્યા કરવામાં દુષ્પ્રેરણ કર્યું છે કે કેમ તે શોધી કાઢવાના હેતુસર, વિચારણા એ બાબતની રહેશે કે શું આરોપી આત્મહત્યાના કૃત્યની ઉશ્કેરણીના કૃત્યનો દોષિત છે. આ અદાલત દ્વારા ઉપર સંદર્ભિત નિર્ણયોમાં સમજાવ્યા અને પુનરોચ્યાર કર્યા મુજબ, ઉશ્કેરણીનો અર્થ થાય છે ઉશ્કેરવું,

આગળ ધપાવવું, ઉશ્કેરાટ પેદા કરવો, ઉત્તેજિત કરવું અથવા કોઈ કૃત્ય કરવા પ્રોત્સાહિત કરવું. જો આત્મહત્યા કરનાર વ્યક્તિઓ અતિસંવેદનશીલ રહી હોય અને આરોપીના કૃત્યથી સામાન્ય રીતે સમાન સંજોગો ધરાવતી વ્યક્તિને આત્મહત્યા કરવા માટે પ્રેરિત કરવાની અન્યથા અપેક્ષા રાખી શકાય તેમ ન હોય, તો આરોપીને આત્મહત્યાના દુષ્પ્રેરણ માટે દોષિત ઠેરવવું સલામત ન હોઈ શકે. પરંતુ, બીજી બાજુ, જો આરોપી તેના કૃત્યો દ્વારા અને તેના સતત આચરણ દ્વારા એવી પરિસ્થિતિનું નિર્માણ કરે છે કે જે ગુજરનારને આત્મહત્યા કરવા સિવાય અન્ય કોઈ વિકલ્પ ન હોવાનું સમજવા તરફ દોરી જાય છે, તો કેસ આઈ.પી.સી. ની કલમ ૩૦૬ ના દાયરામાં આવી શકે છે. જો આરોપી ભોગ બનનારના સ્વાભિમાન અને સ્વમાનને કલંકિત

કરવામાં સક્રિય ભૂમિકા ભજવે છે, જે આખરે ભોગ બનનારને આત્મહત્યા કરવા તરફ દોરી જાય છે, તો આરોપીને આત્મહત્યાના દુષ્પ્રેરણા માટે દોષિત ઠેરવી શકાય છે. આવા કેસોમાં આરોપીના ભાગે મેન્સ રિયા ના પ્રશ્નની તપાસ આરોપીના વાસ્તવિક કૃત્યો અને કાર્યોના સંદર્ભમાં કરવામાં આવશે અને જો કૃત્યો અને કાર્યો માત્ર એવા પ્રકારના હોય કે જ્યાં આરોપીનો ઇરાદો હેરાનગતિ અથવા ક્ષણિક ગુસ્સો દર્શાવવા સિવાય બીજો કશો જ ન હતો, તો ચોક્કસ કેસ આત્મહત્યાના દુષ્પ્રેરણાના ગુનાની કક્ષામાં ઓછો પડી શકે છે. જોકે, જો આરોપી ગુજરનાર પ્રતિક્રિયા આપે અથવા ઉશ્કેરાય ત્યાં સુધી શબ્દો કે કાર્યો દ્વારા ગુજરનારને સતત ચીડવતો અથવા પરેશાન કરતો રહ્યો હોય, તો ચોક્કસ કેસ આત્મહત્યાના દુષ્પ્રેરણાનો હોઈ શકે છે...”

૧૮.૪ સ્ટેટ ઓફ વેસ્ટ બેંગાલ વિ. ઓરિલાલ જયસ્વાલ, [(૧૯૯૪) ૧ એસ.સી.સી. ૭૩] ના કેસમાં, માનનીય સર્વોચ્ચ અદાલતે પેરા-૧૭ માં નીચે મુજબ સાવચેત કર્યા છે:

“૧૭.

... ભોગ બનનાર પર ગુજારવામાં આવેલી ફૂરતાએ તેણીને ખરેખર આત્મહત્યા કરીને જીવન ટૂંકાવવા માટે પ્રેરિત કરી હતી

કે કેમ તે શોધી કાઢવાના હેતુસર અદાલતે દરેક કેસની હકીકતો અને સંજોગોનું તથા ટ્રાયલમાં રજૂ કરવામાં આવેલા પુરાવાનું મૂલ્યાંકન કરવામાં અત્યંત સાવચેત રહેવું જોઈએ. જો અદાલત સમક્ષ એવું જણાઈ આવે કે આત્મહત્યા કરનાર ભોગ બનનાર એવા સમાજમાં, કે જે સમાજ સાથે ભોગ બનનાર સંકળાયેલી હતી, તેમાં તદ્દન સામાન્ય એવા પારિવારિક જીવનના સામાન્ય ચિડચિડાપણા, વિખવાદ અને મતભેદો પ્રત્યે અતિસંવેદનશીલ હતી અને આપેલા સમાજમાં સમાન સંજોગો ધરાવતી વ્યક્તિને આવા ચિડચિડાપણા, વિખવાદ અને મતભેદો આત્મહત્યા કરવા માટે પ્રેરિત કરશે તેવી અપેક્ષા રાખી શકાય તેમ ન હતી, તો આત્મહત્યાના ગુનાના દુષ્પ્રેરણાનો આરોપ ધરાવતા આરોપીને દોષિત ઠેરવવાના તારણ પર આધાર રાખવા માટે અદાલતના અંતરાત્માને સંતોષ થવો જોઈએ નહીં....”

૧૮.૫ એમ. મોહન વિ. સ્ટેટ, ડેપ્યુટી સુપરિન્ટેન્ડેન્ટ ઓફ પોલીસ દ્વારા પ્રતિનિધિત્વ કરાયેલ, [એ.આઈ.આર. ૨૦૧૧ એસ.સી. ૧૨૩૮ : (૨૦૧૧) ૩ એસ.સી.સી. ૬૨૬] ના કેસમાં, માનનીય સર્પોચ્ય અદાલતે 'આત્મહત્યા' શબ્દનો સંદર્ભ આપતાં, આઈ.પી.સી. ની કલમ ૩૦૬ ના ઘટક તત્ત્વો અંગે નીચે મુજબનાં અવલોકનો કર્યા છે, જે આ પ્રમાણે વંચાય છે:

“જો કલમ ૩૦૬ હેઠળના ગુના માટેની જોગવાઈઓને ધ્યાને

લેવામાં આવે, તો એ બાબત સ્પષ્ટ થાય છે કે ઇરાદાપૂર્વકની ઉશ્કેરણી સંબંધિત મૂળભૂત તત્ત્વ સાબિત કરવું કે સ્થાપિત કરવું જરૂરી છે. ‘આત્મહત્યા’ શબ્દ વ્યાખ્યાયિત કરવામાં આવ્યો નથી. ‘આત્મહત્યા’ શબ્દનો અર્થ પોતાની જાતને ઇરાદાપૂર્વક મારી નાખવી તેવો થશે. કન્સાઈઝ ઓક્સફોર્ડ ડિક્શનરી, ૮મી આવૃત્તિ, પૃ. ૬૮૬ મુજબ, “આત્મહત્યાનું તારણ ઇરાદાના પુરાવા પર આધારિત હોવું જ જોઈએ. આત્મ-વિનાશનું દરેક કૃત્ય, સામાન્ય ભાષામાં ‘આત્મહત્યા’ શબ્દ દ્વારા વર્ણવવામાં આવે છે, જો તે પોતે શું કરવા જઈ રહ્યો છે તેના સંભવિત પરિણામને જાણતા પક્ષકારનું એક ઇરાદાપૂર્વકનું કૃત્ય હોય. આત્મહત્યાનું ક્યારેય અનુમાન બાંધી શકાય નહીં. ઇરાદો એ આવશ્યક કાનૂની ઘટક તત્ત્વ છે.”

૧૮.૬ મહેન્દ્ર કે.સી. વિ. સ્ટેટ ઓફ કાર્પાટક અને અન્ય, [(૨૦૨૨) ૨ એસ.સી.સી. ૧૨૮] ના કેસમાં, માનનીય સર્વોચ્ચ અદાલત દ્વારા એવું ઠરાવવામાં આવ્યું છે કે દુષ્પ્રેરણાનો સાર કોઈ વ્યક્તિને કોઈ કાર્ય કરવા માટે ઉશ્કેરવામાં અથવા કોઈ કૃત્ય કે ગેરકાયદેસર લોપ દ્વારા તે કાર્ય ઇરાદાપૂર્વક કરવામાં રહેલો છે. ઉશ્કેરણી એટલે ‘કોઈ કૃત્ય’ કરવા માટે ઉશ્કેરવું, આગળ ધપાવવું, ઉશ્કેરાટ પેદા કરવો, ઉત્તેજિત કરવું અથવા પ્રોત્સાહિત કરવું. ઉશ્કેરણીની જરૂરિયાતને સંતોષવા માટે જોકે એ જરૂરી નથી કે તે અસરના વાસ્તવિક શબ્દોનો ઉપયોગ

થયો જ હોવો જોઈએ અથવા જે બાબતથી ઉશ્કેરણી બને છે તે આવશ્યકપણે અને ચોક્કસપણે પરિણામ સૂચવતી જ હોવી જોઈએ. તેમ છતાં, પરિણામ તરફ ઉશ્કેરવાની વાજબી નિશ્ચિતતા સ્પષ્ટપણે તારવી શકાતી હોવી જોઈએ. પરિણામો વાસ્તવમાં આવે તેવા ઈરાદા વિના, ગુસ્સા અથવા લાગણીના આવેશમાં બોલાયેલા શબ્દને ઉશ્કેરણી કહી શકાય નહીં.

૧૮.૭ જગદીશરાજ ખટ્ટા વિ. સ્ટેટ ઓફ હિમાચલ પ્રદેશ [(૨૦૧૯) ૯ એસ.સી.સી. ૨૪૮] ના કેસમાં, માનનીય સર્વોચ્ચ અદાલતે હકીકતોની વિચારણા કરતી વખતે ઠરાવ્યું હતું કે, અપીલકર્તા, જે ફોરેસ્ટ રેન્જ ઓફિસર હતા, તેઓ ગુજરનાર (તેમની પત્ની) અને બે સગીર બાળકો સાથે રહેતા હતા. તારીખ ૦૭.૦૧.૧૯૯૦ ના રોજ, અપીલકર્તા સાથે ગુજરનારના લગ્નના સાત વર્ષની અંદર, ગુજરનારે પોતાની જાતને મારી નાખવા માટે અપીલકર્તાની બંદૂકનો ઉપયોગ કર્યો હતો અને અંતિમ સંસ્કાર વિધિ પછી, તારીખ ૦૮.૦૧.૧૯૯૦ ના રોજ રાત્રે આશરે ૧૧ વાગ્યે, ગુજરનારના પિતરાઈ ભાઈએ અપીલકર્તા વિરુદ્ધ એફ.આઈ.આર. નોંધાવી હતી, જેમાં એવો આક્ષેપ કરવામાં આવ્યો હતો કે અપીલકર્તાએ ગુજરનારને આત્મહત્યા કરવા તરફ ધકેલી હતી, કારણ કે તેણે ગુજરનાર પર સતત ક્રૂરતા, હેરાનગતિ, શારીરિક હિંસા આચરી હતી અને તેની સાથે ગેરવર્તણૂક કરી તેનું અપમાન પણ કર્યું હતું. તારીખ ૧૩.૦૧.૧૯૯૦ ના રોજ, ગુજરનારના પિતાએ એફ.આઈ.આર. ને સમર્થન આપતો એક પત્ર રજૂ કર્યો હતો, જે કથિત રીતે ગુજરનાર દ્વારા તેમને લખવામાં આવ્યો હતો.

૧૮.૮ માનનીય સર્વોચ્ચ અદાલતે વધુમાં ઠરાવ્યું હતું કે આક્ષેપો માત્ર અત્યંત સામાન્ય પ્રકારના જ ન હતા, પરંતુ ગુજરનારના પરિવાર દ્વારા તે ક્યારેય કરવામાં આવ્યા ન હતા જ્યારે

તેઓ ઇન્કવેસ્ટ રિપોર્ટ તૈયાર કરતી વખતે હાજર હતા અને બનાવના લગભગ ૧ ½ દિવસ પછી એફ.આઈ.આર. નોંધાવવામાં આવી હતી અને ફરિયાદપક્ષે આક્ષેપને સમર્થન આપવા માટે અપીલકર્તા અને ગુજરનારના કોઈ પડોશીની તપાસ કરી ન હતી. વધુમાં ઠરાવવામાં આવ્યું હતું કે ગુજરનાર દ્વારા કથિત રીતે લખાયેલ પત્ર ગુજરનાર દ્વારા લખાયો હોવાનું સાબિત થયું નથી અને તે શંકાસ્પદ સંજોગોથી ઘેરાયેલો છે, જ્યારે હસ્તલેખન નિષ્ણાતે એવી જુબાની આપી હતી કે પત્રમાંનું લખાણ અમુક નોટબુક્સ જેવું જ હતું, ઉપરોક્ત નોટબુક્સમાંના લખાણ અંગે કોઈ સ્વતંત્ર પુરાવો રજૂ કરવામાં આવ્યો ન હતો અને સદર પત્ર મળ્યાના ત્રણ દિવસ પછી પોલીસને સોંપવામાં આવ્યો હતો, જે પત્રની પ્રમાણિકતા પર ગંભીર શંકા ઊભી કરે છે.

૧૮.૯ ઉપર ઉલ્લેખ કર્યા મુજબ, સાક્ષીની જુબાનીના વિશ્લેષણ પરથી આંક ૨૬ વાળી સુસાઈડ નોટની પ્રમાણિકતા શંકાસ્પદ બને છે.

૧૮.૧૦ માનનીય સર્વોચ્ચ અદાલતે સ્ટેટ ઓફ એ.પી. વિ. એમ. મધુસુધન રાવ [૨૦૦૮ (૧૫) એસ.સી.સી. ૫૮૨] ના કેસમાં ઠરાવ્યું છે કે તેમાં શિક્ષાપાત્ર ગુનો બનવા માટે જોગવાઈના અર્થમાં દરેક પ્રકારની હેરાનગતિ એ 'ફૂરતા' સમાન થશે નહીં. આરોપી વ્યક્તિઓનું કૃત્ય ફૂરતા સમાન બને છે કે કેમ તેનું મૂલ્યાંકન કરવા

માટે દરેક કેસનું તેની વ્યક્તિગત હકીકતો પર વિશ્લેષણ કરવું પડે છે. વધુમાં, કૂરતા કાં તો માનસિક અથવા શારીરિક હોઈ શકે છે, અને તે દરેક કેસની હકીકતો પર જોવાનું રહે છે.

૧૮.૧૧ માનનીય સર્વોચ્ચ અદાલતે એસ.એસ. છીના વિ. વિજય કુમાર મહાજન, [૨૦૧૦ (૧૨) એસ.સી.સી. ૧૮૦] ના કેસમાં દુષ્પ્રેરણના સંબંધમાં નીચે મુજબ ઠરાવ્યું છે:

“૨૫. દુષ્પ્રેરણમાં કોઈ વ્યક્તિને ઉશ્કેરવાની અથવા કોઈ કાર્ય કરવામાં કોઈ વ્યક્તિને ઇરાદાપૂર્વક મદદ કરવાની માનસિક પ્રક્રિયા સમાવિષ્ટ છે. આત્મહત્યા કરવા માટે ઉશ્કેરવા અથવા મદદ કરવા માટે આરોપી તરફથી કોઈ સક્રિય કૃત્ય વિના, દોષસિદ્ધિ ટકી શકે નહીં. ધારાસભાનો આશય અને આ અદાલત દ્વારા નક્કી કરાયેલા કેસોનો સિદ્ધાંત સ્પષ્ટ છે કે આઈ.પી.સી. ની કલમ ૩૦૬ હેઠળ કોઈ વ્યક્તિને દોષિત ઠેરવવા માટે ગુનો કરવાનો સ્પષ્ટ ગુનાહિત માનસ હોવો જરૂરી છે. તેમાં એવા સક્રિય કૃત્ય અથવા પ્રત્યક્ષ કૃત્યની પણ જરૂર છે કે જેના કારણે ગુજરનારે અન્ય કોઈ વિકલ્પ ન જણાતાં આત્મહત્યા કરી હોય અને તે કૃત્ય ગુજરનારને એવી સ્થિતિમાં ધકેલી દેવાના આશયથી કરવામાં આવ્યું હોવું જોઈએ કે જેથી તેણે આત્મહત્યા કરી હોય.”

૧૯. ફરિયાદ દાખલ કરવામાં આશરે એક મહિનાનો વિલંબ થયો છે. આ એક મહિનાના સમયગાળા માટે આંક ૨૬ નો કાયદેસરનો કબજો રેકૉર્ડ પર લાવી શકાયો નથી. ફરિયાદપક્ષના સાક્ષી ૧૬ – પી.એસ.આઈ. એ આંક ૨૬ અથવા આંક ૭૭ મળ્યાનું જણાવ્યું નથી.

૧૯.૧ ફરિયાદી – હરિલાલ નારણલાલ ઠક્કરની ફરિયાદપક્ષના સાક્ષી ૨ તરીકે આંક ૨૩ પર તપાસણી કરવામાં આવી હતી અને તેમની જુબાની મુજબ, તેઓ પાંચ ભાઈઓ છે, તેમના મોટા ત્રણ ભાઈઓ દિયોદર ખાતે રહે છે. તેમને બે પુત્રીઓ હતી. સૌથી મોટી લલિતા ઉર્ફે શર્મિષ્ઠા – ફરિયાદપક્ષના સાક્ષી ૮ છે અને નાની ગુજરનાર ટીનાબેન છે. તેઓ બે પુત્રોનો પણ ઉલ્લેખ કરે છે અને મોટો અશોકકુમાર દિયોદર ખાતે રહે છે અને નાનો પ્રકાશ તેમની સાથે રહે છે. તેઓ જણાવે છે કે ગુજરનાર પ્રફુલકુમાર ભાભર વિભાગીય નાગરિક સહકારી બેંકમાં કેશિયર તરીકે નોકરી કરતા હતા અને બે વર્ષ પહેલાં, તેમની પુત્રી ટીનાબેનના લગ્ન પ્રફુલકુમાર સાથે થયા હતા અને ત્યારથી, તે તેના સાસરિયાં સાથે રહેતી હતી. સાક્ષી જણાવે છે કે ગુજરનાર ટીનાબેનને કોઈ જેઠ કે દિયર ન હતા, જ્યારે પાંચ નણંદો હતી. સૌથી મોટી શારદાબેન છે જેમના લગ્ન વાઢિયાર ખાતે થયા હતા અને તેમની જુબાની મુજબ, ૨૦ થી ૨૫ વર્ષથી, તે છૂટાછેડા લીધેલ તરીકે રહે છે.

૧૯.૨ તેમનો વધુ પુરાવો જણાવે છે કે તેમની પુત્રી ટીનાબેન અને તેના પતિ અગાઉ સંયુક્ત કુટુંબમાં રહેતા હતા અને પાછળથી, તેઓ દિયોદર ખાતે કનુભાઈ

મણીલાલ ઠક્કરના મકાનમાં રહેવા લાગ્યા હતા. બીજી નાંદ — કોકિલાબેનના લગ્ન ચાલવાડા ગામ ખાતે થયા હતા અને તે દિયોદર ગામ ખાતે તે જ શેરીમાં ગુજરનાર ટીનાબેનના ઘરની નજીક પોતાના મકાનમાં રહેતી હતી. ત્રીજી નાંદના લગ્ન થરા ગામ ખાતે થયા હતા અને અન્ય નાંદ — તારા પાલનપુર ખાતે રહે છે અને સૌથી નાની જસીબેનના લગ્ન બાલદોરા ગામ ખાતે થયા હતા, પરંતુ ૩ થી ૪ વર્ષથી, છૂટાછેડા લીધેલ છે. જુબાની મુજબ, તમામ નાંદો માતા-પિતા સાથે રહેતી હતી.

૧૯.૩ ફરિયાદીનો પુરાવો એવો છે કે લગ્ન પછી ટીનાબેનની તેમના ઘરે ૨ કે ૩ મુલાકાતો પછી, તેઓએ ગુજરનાર ટીનાબેનને હેરાન કરવાનું શરૂ કર્યું હતું અને જો કદાચ ગુજરનાર ટીનાબેનના પતિ પોતાની પત્ની વતી તેમને ઠપકો આપતા, તો તેઓ તેમને પણ હેરાન કરતા હતા. ફરિયાદીના જણાવ્યા મુજબ, તેમની પુત્રીએ હેરાનગતિ વિશે તેમની સાથે કોઈ વાત કરી ન હતી, પરંતુ ફરિયાદીની પત્નીએ તેમને જાણ કરી હતી. તેથી ફરિયાદીના જણાવ્યા મુજબ, તેમની પાસે હેરાનગતિ અંગેની કોઈ પ્રત્યક્ષ માહિતી નથી, જે તેઓ પોતાની પુત્રી પાસેથી સાંભળી હોવાનું કહી શકે.

૧૯.૪ ફરિયાદી વધુમાં જણાવે છે કે આ હેતુ માટે, તેઓ, તેમની પત્ની અને તેમનો પુત્ર તથા તેમના ભાઈ — જશવંતલાલ તેમના જમાઈના પિતા અને માતાને એક કે બે વાર ઠપકો આપવા ગયા હતા. ફરિયાદી જણાવે છે કે શારદાબેન (એ૧) ગામના સરપંચ હતા, જેમણે તેમને કહ્યું હતું કે તેઓ જોશે કે તેમને કોણ મકાન

આપે છે અને તેઓ કેવી રીતે અલગ રહે છે તે પણ તેઓ જોશે.

૧૯.૫ ફરિયાદીની આ જુબાની પોતે જ સ્પષ્ટ કરે છે કે તકરાર પુત્રી અને જમાઈને અલગ રહેવા દેવાની તેમની માંગણી અંગેની હતી. શારદાબેને (એ૧) તેનો વિરોધ કર્યો હતો. ફરિયાદીનો આ જ પુરાવો સ્પષ્ટ કરે છે કે ફરિયાદી અને

તેમના પરિવારના સભ્યો ગુજરનાર અલગ રહે તેમ ઇચ્છતા હતા, જે હકીકત તેમની પોતાની પુત્રી - ફરિયાદપક્ષના સાક્ષી ૯ - શર્મિષ્ઠાબેનના પુરાવા પરથી અને ગુજરનાર પ્રફુલ્લકુમારના પિતરાઈ ભાઈ ફરિયાદપક્ષના સાક્ષી ૭ - કિશોરકુમારના પુરાવા પરથી પણ સમર્થિત થાય છે.

૧૯.૬ વધુમાં, ફરિયાદીએ જણાવ્યું હતું કે પ્રફુલ્લકુમારના પિતાએ પ્રફુલ્લકુમારને અલગ રહેવાની મંજૂરી આપી હતી, જ્યારે સાસુ - ગોદાવરીબેને કહ્યું હતું કે તેમના એક પુત્રનું અવસાન થયું છે અને જો બીજો પણ મરી જશે તો તેમને કોઈ પરવા નથી. ગોદાવરીબેને વધુમાં જણાવ્યું હતું કે તેમને પુત્રો જોઈતા નથી, પરંતુ માત્ર પુત્રીઓ જ જોઈએ છે. સાક્ષીએ જણાવ્યું હતું કે તેમના જમાઈના મોટા ભાઈ - મહેન્દ્રકુમારનું અવસાન થયું હતું, જેઓ પાનનો ગદ્દો ચલાવતા હતા. ફરિયાદીનો પુરાવો વધુમાં જણાવે છે કે ચાર મહિના પહેલાં, તેમના જમાઈ - પ્રફુલ્લકુમાર તેમને મળ્યા હતા, જેમણે રડતાં રડતાં તેમને કહ્યું હતું કે તેમની ચાર બહેનો અને વૃદ્ધ સ્ત્રી તેઓને હેરાન કરતી હતી અને તેઓને જીવવા દેતી ન હતી. તેથી, ફરિયાદી તેઓને ઠપકો આપવા માટે ગુજરનાર પ્રફુલ્લકુમારના પિતાને મળ્યા હતા અને ફરિયાદીના જણાવ્યા મુજબ, તમામ આરોપીઓ ત્યાં હાજર હતા, તે સમયે,

ગુજરનાર - પ્રફુલ્લકુમારના પિતાએ જણાવ્યું હતું કે તેઓ તેમને અલગ રહેવાની મંજૂરી આપશે, ફરિયાદી ઉમેરે છે કે અન્ય લોકો નકારાત્મક બોલી રહ્યા હતા. ફરિયાદીના જણાવ્યા મુજબ, બનાવના બે મહિના પહેલાં, તેમના જમાઈ અને પુત્રીએ કનુભાઈના મકાનમાં રહેવાનું શરૂ કર્યું હતું.

પુરાવાનું વિશ્લેષણ દર્શાવે છે કે તે ફરિયાદી હતા, જેમણે આરોપીઓને ગુજરનારને સંયુક્ત કુટુંબ છોડવાની મંજૂરી આપવા માટે દબાણ કર્યું હતું. આક્ષેપ આરોપીઓ અને ખાસ કરીને શારદાબેન (એ૧), કે જેમના નામનો ઉલ્લેખ આંક ૨૬ ની સુસાઈડ નોટમાં જોવા મળે છે, તેમની સાથે સંબંધિત નથી. રેકૉર્ડ પરનો પુરાવો સુસાઈડ નોટની વિગતોથી વિપરીત છે. એફ.આઈ.આર. નોંધાવવામાં થયેલ વિલંબ અને ખુદ ફરિયાદીનું વર્તન સુસાઈડ નોટની વિશ્વસનીયતા પર શંકા ઉપજાવે છે.

૨૦.

વિદ્વાન વકીલ શ્રી શાહ દ્વારા જેના પર આધાર રાખવામાં આવ્યો છે તે જીઓ વર્ગીસ (ઉપર મુજબ) ના કેસમાં, માનનીય સર્વોચ્ચ અદાલતે ઠરાવ્યું છે કે કોઈપણ વ્યક્તિ દ્વારા આત્મહત્યાનું દુષ્પ્રેરણ એ પણ આઈ.પી.સી. ની કલમ ૩૦૬ હેઠળનો ગુનો છે. જોકે, આઈ.પી.સી. ‘સુસાઈડ’ શબ્દની વ્યાખ્યા કરતું નથી, પરંતુ સુસાઈડનો સામાન્ય શબ્દકોશ અર્થ ‘સ્વ-હત્યા’ થાય છે. આ શબ્દ આધુનિક લેટિન શબ્દ ‘સુઈસિડિયમ’ પરથી ઉતરી આવ્યો છે, જેમાં ‘સુઈ’ નો અર્થ ‘પોતાની જાત’ અને ‘સિડિયમ’ નો અર્થ ‘હત્યા’ થાય છે. આમ, સુસાઈડ

શબ્દ ‘સ્વ-હત્યા’ ના કૃત્યનો સંકેત આપે છે. આમ, સુસાઈડ શબ્દ ‘સ્વ-હત્યા’ ના કૃત્યનો સંકેત આપે છે. બીજા શબ્દોમાં કહીએ તો, પોતાની જાતને મારી નાખવાનો ઉદ્દેશ હાંસલ કરવા માટે તેણે ગમે તે સાધન અપનાવ્યું હોય તેને ધ્યાને લીધા વિના, મૃત્યુનું કૃત્ય ખુદ ગુજરનાર દ્વારા જ કરવામાં આવેલું હોવું જોઈએ. આઈ.પી.સી. ની કલમ ૩૦૬ આત્મહત્યાના દુષ્પ્રેરણને ફોજદારી ગુનો બનાવે છે અને તેના માટે સજાની જોગવાઈ કરે છે. દુષ્પ્રેરણની વ્યાખ્યા આઈ.પી.સી. ની કલમ ૧૦૭ હેઠળ આપવામાં આવી છે. ‘ઇન્સ્ટીગેટ’ શબ્દનો સામાન્ય શબ્દકોશ અર્થ કંઈક પરિણામ લાવવું અથવા શરૂ કરવું, કોઈને કંઈક કરવા માટે ઉશ્કેરવું એવો થાય છે.

૨૦.૧ જીઓ વર્ગીસ (ઉપર મુજબ) માં, માનનીય સર્વોચ્ચ અદાલતે વધુમાં ઠરાવ્યું છે કે, આઈ.પી.સી. ની કલમ ૩૦૬ હેઠળ આત્મહત્યાના કથિત દુષ્પ્રેરણનો ગુનો બનવા માટે જે જરૂરી છે તે એ છે કે આત્મહત્યાનો ગુનો કરવા માટે પ્રત્યક્ષ કે પરોક્ષ ઉશ્કેરણીના કૃત્યનો આક્ષેપ હોવો જોઈએ અને અન્ય વ્યક્તિ દ્વારા ગુજરનારને માત્ર હેરાનગતિના આક્ષેપો પોતાનામાં જ પૂરતા રહેશે નહીં, સિવાય કે, આરોપી તરફથી એવાં કૃત્યોના આક્ષેપો હોય કે જેના કારણે આત્મહત્યા કરવાની ફરજ પડી હોય. વધુમાં ઠરાવ્યું કે, જો આત્મહત્યા કરનાર વ્યક્તિ અતિસંવેદનશીલ હોય અને આરોપી પર મૂકવામાં આવેલા આક્ષેપો સામાન્ય રીતે તેવી જ સ્થિતિમાં રહેલી વ્યક્તિને આત્મહત્યા કરવાનું આત્યંતિક પગલું ભરવા માટે પ્રેરિત કરે તેવી અપેક્ષા ન હોય, તો આરોપીને આત્મહત્યાના

દુષ્પ્રેરણ માટે દોષિત ઠેરવવું અસુરક્ષિત રહેશે. આમ, એવું અવલોકન કર્યું કે જે જરૂરી છે તે એ છે કે દરેક કેસની તેની પોતાની હકીકતો અને સંજોગોના આધારે તપાસ થવી જોઈએ અને આસપાસના સંજોગોને પણ ધ્યાનમાં રાખવા જોઈએ, જે આરોપીના કથિત કૃત્ય અને ગુજરનારની માનસિક સ્થિતિ પર અસર કરતા હોઈ શકે છે.

૨૧. શર્મિષ્ઠાબેન (ફરિયાદપક્ષના સાક્ષી ૯) નો પુરાવો અને કિશોરકુમાર ઠક્કર (ફરિયાદપક્ષના સાક્ષી ૭) નો પુરાવો, જો ફરિયાદી (ફરિયાદપક્ષના સાક્ષી ૨) હરિલાલ ઠક્કરના પુરાવા સાથે વાંચવામાં આવે, તો તે સ્પષ્ટ બને છે કે તે ફરિયાદી અને શર્મિષ્ઠાબેનના પતિ હતા, જેમણે આરોપીઓ અને ગુજરનાર પ્રફુલ્લકુમારના પિતા પર તેઓને અલગ કરવા માટે આગ્રહ રાખ્યો હતો. માતા ગોદાવરીબેન, જેમને ટ્રાયલ કોર્ટના જજ દ્વારા નિર્દોષ છોડી મૂકવામાં આવ્યા છે, તેમનું કથન એ એક માતા તરીકે પોતાના એકમાત્ર બાકી રહેલા પુત્રને પુત્રવધૂ સાથે અલગ થતો જોવાની તેમની પીડા છે. ન તો શર્મિષ્ઠાબેન કે ન તો ફરિયાદી પિતા એવી કોઈપણ હેરાનગતિનું વર્ણન કરી શક્યા કે જેને આરોપીઓ દ્વારા બંને ગુજરનાર પ્રત્યે કરવામાં આવેલી ફૂરતા કહી શકાય. લગ્નજીવનની શરૂઆતથી જ આરોપીઓ તેઓને હેરાન કરતા હતા તેવો માત્ર સામાન્ય આક્ષેપ, આઈ.પી.સી. ની કલમ ૪૯૮એ હેઠળ કેસ ગણવા માટે પૂરતો પુરાવો રહેશે નહીં. ગુજરનાર ટીનાબેને કેવા પ્રકારની હેરાનગતિનો સામનો કરવો પડ્યો હતો તે તેમની બહેન-ફરિયાદપક્ષના સાક્ષી ૯ કે પિતા-ફરિયાદપક્ષના સાક્ષી ૨ દ્વારા સમજાવી શકાયું ન

હતું. તેમાં શિક્ષાપાત્ર ગુનો બનવા માટે જોગવાઈના અર્થ હેઠળ દરેક પ્રકારની હેરાનગતિ ફૂરતા સમાન ગણાશે નહીં. તે

કોઈ નાણાં કે અન્ય કિંમતી ચીજવસ્તુઓ માટે હેરાનગતિનો આ કેસ નથી. તેથી હાલના કેસમાં દહેજની કોઈ માંગણી ન હતી, કે ન તો આવો કોઈ આરોપ ઘડવામાં આવ્યો છે. પિતા, ફરિયાદપક્ષના સાક્ષી નં. ૨ ને કોઈ હેરાનગતિ વિશે કોઈ જાણ ન હતી. ગુજરનાર ટીનાબેને નાંદો અને સાસુ તરફથી થતી કોઈ હેરાનગતિ વિશે પિતાને જાણ કરી ન હતી.

૨૧.૧ અહીં ટ્રાયલ કોર્ટના જજે આરોપી નં. ૩-ગોદાવરીબેન, ગુજરનાર પ્રફુલ્લકુમારના માતા અને ગુજરનાર ટીનાબેનના સાસુને નિર્દોષ છોડી મૂક્યા હતા. ટ્રાયલ કોર્ટે ગુજરનાર પ્રફુલ્લકુમારના બહેન અને ટીનાબેનના નાંદા એવા આરોપી નં. ૪ – કૈલાશબેનને પણ નિર્દોષ છોડી મૂક્યા હતા. ટ્રાયલ કોર્ટના જજે આરોપી નં. ૧, ૨ અને ૫, નાંદા/બહેનો, શારદાબેન, જસીબેન અને કોકિલાબેનને દોષિત ઠેરવ્યા હતા.

૨૧.૨ ચુકાદાને ધ્યાનમાં રાખતાં, વિદ્વાન ટ્રાયલ કોર્ટ જજના અવલોકનનો ઉલ્લેખ કરવો મહત્વપૂર્ણ બની જાય છે, વિદ્વાન જજે ગુજરનાર પ્રફુલ્લકુમાર ગોદાવરીબેનના એકમાત્ર પુત્ર અને બહેનોના એકમાત્ર ભાઈ હોવાનો સંદર્ભ આપીને એવી ધારણા બાંધી હતી કે બંને ગુજરનાર માટે વૃદ્ધ માતા-પિતાને છોડી જવા પાછળ કોઈક કારણ રહ્યું હશે. ટ્રાયલ કોર્ટના જજે બહેનોના એકમાત્ર ભાઈ હોવાનો સંદર્ભ આપતાં એવું માન્યું હતું કે સામાન્ય સંજોગોમાં કોઈ કારણ વિના

તેઓએ અલગ રહેવાનું પસંદ કર્યું ન હોત, તેમ છતાં તેઓ અલગ રહેતા હતા, અને તેથી વિદ્વાન જજે એવી ધારણા કરી હતી કે વિવાદ, મતભેદ અને પીડાનો ઇનકાર કરી શકાય નહીં, જે હકીકત સાથે જોડતાં કે ગુજરનાર ટીનાબેને આત્મહત્યા કરતાં બે કલાક પહેલાં પોતાના એક વર્ષના સગીર પુત્ર જનકને તેના માસી શર્મિષ્ઠાબેન પાસે મૂક્યો હતો. વિદ્વાન ટ્રાયલ કોર્ટ જજે એવી ધારણા કરી હતી કે જો આવો કોઈ વિવાદ, મતભેદ કે વાંધો ન હતો, અને ગુજરનાર પ્રફુલ્લકુમારને પત્નીની વફાદારી અંગે શંકા હતી, અને જો ફરિયાદપક્ષના સાક્ષી નં. ૭-કિશોરભાઈના પુરાવા પર વિશ્વાસ કરવામાં આવે કે પતિ અને પત્ની બંને સતત ઝઘડતા હતા અને ત્યારબાદ તેઓએ આત્મહત્યા કરવાનું પસંદ કર્યું હતું, તો તેઓએ સગીર જનકને ટીનાબેનની બહેન શર્મિષ્ઠાબેનના ઘરે રાખવાનું પસંદ કર્યું ન હોત, અને બાળકને માતા-પિતા અને બહેનને સોંપવાનો નિર્ણય કર્યો હોત. ટ્રાયલ કોર્ટના જજે ઝઘડા અને મતભેદની ધારણા પર એવું અવલોકન કર્યું હતું કે પુત્ર અને પુત્રવધૂને અલગ રહેવાની ફરજ પાડવામાં આવી હતી. પ્રફુલ્લકુમાર દ્વારા ટીનાબેનની વફાદારી પર શંકા કરવાનો, અધૂરા માસે બાળકનો જન્મ થવાને કારણે બાળકના પિતૃત્વ પર શંકા કરવાનો, બાળક પોતાનું નથી તેમ ગણવાનો બચાવપક્ષનો કેસ હતો, અને તેવા સંજોગોમાં, માતા-પિતા અને બહેનોને છોડી જવું એ યોગ્ય પગલું ન ગણાયું હોત. વિદ્વાન જજે એવી ધારણા કરી હતી કે આવા સંજોગોમાં, બંને પોતાની જાતને સળગાવીને આત્મહત્યા કરી લેવાને બદલે, પ્રફુલ્લકુમારે પોતાની પત્નીને પરિવારમાંથી કાઢી મૂકી હોત અને તેનો ત્યાગ કર્યો હોત. આ હકીકતને ધ્યાને લેતાં, વિદ્વાન જજે એવો નિષ્કર્ષ કાઢ્યો હતો કે દંપતી

વચ્ચે કોઈ વિવાદ, મતભેદ અને સંઘર્ષ ન હતો.

૨૧.૩ ટ્રાયલ કોર્ટના જજે વધુમાં એવું અવલોકન કર્યું છે કે દંપતી વચ્ચે સગાઈ અને લગ્ન તેમની પોતાની મરજી અને સંમતિથી થયા હતા, તેથી વિદ્વાન જજે એવું અનુમાન કર્યું હતું કે બંને ગુજરનાર લગ્ન પહેલાં એકબીજાને મળ્યા હોય તેવી શક્યતા રહી હશે અને તેથી, ટીનાબેન ગર્ભવતી બન્યા હોઈ શકે અને તે શક્યતા પર, વિદ્વાન જજને દાંપત્ય કલેશ માટે કંઈપણ પ્રતિકૂળ જણાયું ન હતું, એવી ધારણા કરતાં કે લગ્નના સાત મહિનામાં બાળકનો તંદુરસ્ત જન્મ થયો હોવાથી, માતા-પિતા તરીકે દંપતી આ હકીકત જાણતા જ હશે, આમ ટ્રાયલ કોર્ટના જજે એવા બચાવને અવિશ્વાસપાત્ર ગણ્યો હતો કે પ્રફુલ્લકુમારે પત્નીની વફાદારી પર શંકા હોવાના કારણે અલગ રહેવાનું યોગ્ય માન્યું હતું, એવું અવલોકન કરતાં કે અલગ રહ્યા પછી પણ બંને સાથે રહેતા હતા, જો ઘર છોડવા પાછળનું તે કારણ હોત, તો પતિએ પત્નીનો ત્યાગ કર્યો હોત, જે હાલના કેસમાં બન્યું નથી. ટ્રાયલ કોર્ટના જજે એવી પણ ન્યાયિક નોંધ લીધી છે કે સાત માસનું બાળક પૂર્ણ વિકસિત જન્મી શકે છે અને બચાવપક્ષના સાક્ષી ડૉક્ટર નીતાબેને પોતાની જુબાનીમાં એવું જણાવ્યું નથી કે તે અધૂરા માસે જન્મેલું બાળક હતું, અને ડૉક્ટરના પુરાવા પરથી પણ, પ્રફુલ્લકુમાર ટીનાબેન પર શંકા કરતો હોવાની દલીલ માની શકાય તેમ ન હતી. વિદ્વાન જજને તે વિરોધાભાસી કેસ જણાયો હતો અને રજૂ કરાયેલા બચાવ પર વિશ્વાસ કર્યો ન હતો. ટ્રાયલ કોર્ટના જજ દ્વારા કરવામાં આવેલી ધારણા રેકૉર્ડ પરના પુરાવાના આધારે મૂકવી જરૂરી હતી. ટ્રાયલ

ધારણાના આધારે ચલાવી અને આખરી કરી શકાય નહીં. જો માત્ર ધારણાના આધારે જ ટ્રાયલ આખરી કરવાની હોય, તો ટ્રાયલ દરમિયાન પુરાવા રજૂ કરવાની કોઈ જરૂરિયાત રહેશે નહીં. દરેક કેસનું પરીક્ષણ પુરાવાના આધારે, રજૂ કરાયેલી હકીકતો અને સંજોગો પર થવું જોઈએ.

૨૧.૪ વિદ્વાન જજે એવી પણ ધારણા કરી શકી હોત કે ટીનાબેન એકમાત્ર ભાભી હતા અને જ્યારે તેમના પર સાસુ-સસરા અને પાંચ નાંદોની જવાબદારી હતી, ત્યારે તેમને પરિવારમાં રહેવું મુશ્કેલ જણાયું હોત અને તેથી તેઓએ અલગ રહેવાનો આગ્રહ રાખ્યો હોવો જોઈએ. ટ્રાયલ કોર્ટના જજ, ફરિયાદપક્ષના સાક્ષી નં. ૭-કિશોરભાઈના પુરાવા પર વિશ્વાસ કરવા તૈયાર ન હતા, એવી નોંધ લેતાં કે સંજોગો અને હકીકતો ફરિયાદપક્ષના સાક્ષી નં. ૭ ની જુબાનીને સમર્થન આપતા નથી. ટ્રાયલ કોર્ટ એવી હકીકતો ધારવામાં વહી ગઈ હતી કે જેના હેઠળ પ્રફુલ્લકુમાર અને ટીનાબેને અલગ રહેવાનું શરૂ કર્યું હતું અને આરોપીઓ સાથેના સંબંધો તોડી નાખ્યા હતા, અને લગ્નગાળો માત્ર ૨½ થી ૩ વર્ષનો જ હતો અને તે સમયગાળામાં, પોતાના એક વર્ષના બાળકને છોડીને અને પોતાની જાતને સળગાવીને આત્મહત્યા કરી લીધી હતી તે હકીકતને ઘણું મહત્વ આપ્યું હતું.

૨૧.૫ પિતા, ફરિયાદી (ફરિયાદપક્ષના સાક્ષી ૨) અને બહેન-ફરિયાદપક્ષના સાક્ષી ૯ જેવા સાક્ષીઓનો પુરાવો રેકૉર્ડ પર લાવે છે કે ટીનાબેનના પિતા અને ફરિયાદપક્ષના સાક્ષી ૯ ના પતિએ પ્રફુલ્લકુમારના પિતાને તેઓને પરિવારથી અલગ કરવા માટે વધુ તો મજબૂર કર્યા હતા. અલગ રહ્યાના બે મહિનાની અંદર,

ફરિયાદીના પુરાવા મુજબ, બંનેએ આત્મહત્યા કરી લીધી હતી. શું એ શક્ય ન હોઈ શકે કે પતિ અને પત્ની બંને અલગ રહેવાનો અપરાધભાવ વેઠતા હતા, અને વૃદ્ધ માતા-પિતાની સંભાળ રાખવાની એકમાત્ર પુત્રની સામાજિક ફરજનો બોજ સહન કરી રહ્યા હતા. તેઓ સમાજનો સામનો કરવાની હિંમત ધરાવી શક્યા ન હોય અને ફરિયાદીના પુરાવા મુજબ અલગ રહ્યાના બે મહિનાની અંદર, દંપતીએ આત્મહત્યા કરી લીધી હતી. પરંતુ ફોજદારી ટ્રાયલમાં આવા અનુમાનને કોઈ સ્થાન નથી. શંકા વિશ્વસનીય સામગ્રી પર આધારિત હોવી જોઈએ અને મનસ્વી તારણ પર નહીં.

૨૨.

આઈ.પી.સી. ની કલમ ૩૦૬ હેઠળ દોષસિદ્ધિ લાવવા માટે, મૃતકને આત્મહત્યા કરવા માટે પ્રેરિત કરવા અથવા ધકેલવા અંગેનું સ્પષ્ટ મેન્સ રિયા સ્થાપિત કરવું જરૂરી છે. તેના માટે એવા ચોક્કસ કૃત્ય, લોપ, સંજોગોનું નિર્માણ, શબ્દોની જરૂર રહે છે, જે અન્ય વ્યક્તિને આત્મહત્યા કરવા માટે ઉશ્કેરે અથવા પ્રેરે. દુષ્પ્રેરણ શું ગણાય તેની સમજૂતી રમેશ કુમાર વિ. સ્ટેટ ઓફ છત્તીસગઢ [૨૦૦૧ (૯) એસ.સી.સી. ૬૧૮] ના ચુકાદામાં આપવામાં આવી છે.

૨૨.૧ રમેશ કુમાર (ઉપર મુજબ) માં, માનનીય સર્વોચ્ચ અદાલતે ઠેરવ્યું હતું કે, જ્યાં આરોપી પોતાના કૃત્યો દ્વારા અથવા આચરણના સતત ક્રમ દ્વારા એવા સંજોગોનું નિર્માણ કરે છે કે મૃતક પાસે આત્મહત્યા કરવા સિવાય અન્ય કોઈ વિકલ્પ બચતો નથી, ત્યાં “દુષ્પ્રેરણ” નું અનુમાન કરી શકાય છે. બીજા

શબ્દોમાં, આરોપીએ કોઈ વ્યક્તિ દ્વારા આત્મહત્યા કરવાના કૃત્યનું દુષ્પ્રેરણ કર્યું હતું તે સાબિત કરવા માટે, એ સ્થાપિત કરવું પડશે કે -

(૧)

આરોપી શબ્દો, કૃત્યો અથવા જાણીજોઈને કરેલા લોપ કે આચરણ દ્વારા, જે મૃતકને પ્રતિક્રિયા આપી ત્યાં સુધી જાણીજોઈને પાળેલું મૌન પણ હોઈ શકે છે, મૃતકને સતત ચીડવતો રહ્યો અથવા પરેશાન કરતો રહ્યો, અથવા મૃતક આગળની દિશામાં વધુ ઝડપથી આગળ વધે તે માટે પોતાના કૃત્યો, શબ્દો અથવા જાણીજોઈને કરેલા લોપ કે આચરણ દ્વારા મૃતકને ધકેલ્યો અથવા મજબૂર કર્યો, અને

(૨)

કે ઉપર નોંધેલી રીતે કાર્ય કરતી વખતે આરોપીનો મૃતકને આત્મહત્યા કરવા માટે ઉશ્કેરવાનો, પ્રેરિત કરવાનો અથવા પ્રોત્સાહિત કરવાનો આશય હતો. નિઃશંકપણે, મેન્સ રિયા ની હાજરી એ દુષ્પ્રેરણનું અનિવાર્ય આનુષંગિક છે.

૨૨.૨ રમેશ કુમાર (ઉપર મુજબ) માં માનનીય સર્વોચ્ચ અદાલતની ત્રણ ન્યાયાધીશોની બેંચ સમક્ષ સમાન પ્રકારના કેસની વિચારણા કરવાનો પ્રસંગ આવ્યો હતો. પતિ અને પત્ની વચ્ચેના વિવાદમાં, અપીલકર્તા પતિ બોલ્યો હતો કે “તમે જે ઈચ્છો તે કરવા અને જ્યાં ગમે ત્યાં જવા મુક્ત છો.” સદર અદાલતે પેરા-૨૦ માં “દુષ્પ્રેરણ” ના અર્થના વિવિધ પાસાઓની તપાસ કરી છે. સદર

ચુકાદાનો પેરા-૨૦ નીચે મુજબ વંચાય છે:

“૨૦. દુષ્પ્રેરણ એટલે ‘કોઈ કૃત્ય’ કરવા માટે ઉત્તેજિત કરવું, આગળ ધપાવવું, ઉશ્કેરવું, પ્રેરવું અથવા પ્રોત્સાહિત કરવું. દુષ્પ્રેરણની આવશ્યકતા સંતોષવા માટે જોકે એ જરૂરી નથી કે તે અસરના વાસ્તવિક શબ્દોનો ઉપયોગ જ થયેલો હોવો જોઈએ અથવા જે બાબતથી દુષ્પ્રેરણ બને છે તે આવશ્યકપણે અને ચોક્કસપણે પરિણામ સૂચવતી જ હોવી જોઈએ. તેમ છતાં, પરિણામ તરફ ઉશ્કેરવાની વ્યાજબી નિશ્ચિતતા સ્પષ્ટપણે તારવી શકાતી હોવી જોઈએ. હાલનો કેસ એવો કેસ નથી કે જ્યાં આરોપીએ પોતાના કૃત્યો અથવા લોપ દ્વારા કે આચરણના સતત ક્રમ દ્વારા એવા સંજોગોનું નિર્માણ કર્યું હોય કે મૃતક પાસે આત્મહત્યા કરવા સિવાય અન્ય કોઈ વિકલ્પ ન રહ્યો હોય, કે જે કિસ્સામાં દુષ્પ્રેરણનું અનુમાન કરી શકાયું હોત. પરિણામો વાસ્તવમાં આવે તેવા આશય વિના, ગુસ્સા અથવા લાગણીના આવેશમાં બોલાયેલા શબ્દોને દુષ્પ્રેરણ કહી શકાય નહીં.”

૨૩.

હાલની બાબતમાં સ્પષ્ટ અને મહત્વપૂર્ણ હકીકત એ છે કે આત્મહત્યાની ઘટના બન્યા પછી તરત જ ફરિયાદી પિતાએ પોલીસ ફરિયાદ દાખલ કરવાનું યોગ્ય માન્યું ન હતું. જો પિતાને આત્મહત્યાના જ દિવસે અથવા આત્મહત્યાના બીજા

દિવસે સુસાઈડ નોટ (આંક ૨૬) વિશે જાણ થઈ ગઈ હોત, તો તેમને પોલીસને તાત્કાલિક ફરિયાદ આપતાં શું અટકાવતું હતું. વધુમાં, જે હેરાનગતિ અંગે ફરિયાદીના પુરાવા પર વિશ્વાસ કરવાનો હોય કે જે તમામ આરોપીઓ દ્વારા પુત્રીની સતામણી કરવામાં આવતી હતી, તો ફરિયાદી પાસે તે બનાવ પછી તરત જ આરોપીઓ વિરુદ્ધ પોલીસ ફરિયાદ દાખલ કરવા માટે તમામ કારણ હતાં.

૨૩.૧ અહીં, હાલના કેસમાં ફરિયાદીએ ફરિયાદ દાખલ કરવામાં બરાબર એક મહિનો લીધો હતો. બનાવ તારીખ ૦૬.૧૦.૨૦૦૩ ના રોજ બન્યો હતો અને ૩૧ દિવસ પછી તારીખ ૦૬.૧૧.૨૦૦૩ ના રોજ ફરિયાદ આપવામાં આવી છે. ફરિયાદપક્ષના સાક્ષી ૧૫ – ડીવાય.એસ.પી. ગરચેરે સાક્ષી ફરિયાદપક્ષના સાક્ષી ૨ ની ફરિયાદ મેળવી હતી. ફરિયાદપક્ષના સાક્ષી ૧૫ – ડીવાય.એસ.પી. એ આઈ.પી.સી. ની કલમો ૪૮૮એ, ૩૦૬ અને ૧૧૪ હેઠળ ફરિયાદ નોંધી હતી અને તપાસ માટે ફરિયાદ પી.એસ.આઈ. દિયોદર તરફ મોકલી આપી હતી. ફરિયાદપક્ષના સાક્ષી ૧૫ એ ફરિયાદ આંક ૨૭ ને ઓળખી બતાવી હતી, જે કોરા કાગળ પર હોવાની તેમના દ્વારા ખાતરી કરવામાં આવી છે અને ફરિયાદપક્ષના સાક્ષી ૧૫ એ જણાવ્યું હતું કે ફરિયાદીએ જે લખાવ્યું તે મુજબ તે લેખિતમાં લેવામાં આવી હતી. આંક ૨૭ દર્શાવે છે કે તે એસ.ડી.પી.ઓ. ઓફિસ, દિયોદર ખાતે હતી. ફરિયાદના મથાળે, ફરિયાદ નોંધવાનું શરૂ કરવાનો સમય ૨૨.૩૦ કલાક તરીકે નોંધાયેલો છે, જેનો અર્થ એ થાય કે તારીખ ૦૬.૦૨.૨૦૦૩ ના રોજ રાત્રિના ૧૦.૩૦ વાગ્યે ફરિયાદ નોંધવામાં આવી હતી અને તે ૨૩.૩૦ કલાકે

એટલે કે રાત્રે ૧૧.૩૦ વાગ્યે પૂર્ણ થઈ હતી. ફરિયાદપક્ષના સાક્ષી ૧૫ નું વર્તન ઘણું શંકાસ્પદ બને છે, કારણ કે આંક ૭૭ દ્વારા, તેમણે પોતે પંચોની હાજરીમાં પંચનામું કર્યું હતું અને તેમના જણાવ્યા મુજબ તારીખ ૦૬.૧૦.૨૦૦૩ ના રોજ, જે પુસ્તકમાં સુસાઈડ નોટ લખેલી હતી, તે પંચની હાજરીમાં કબજે કરવામાં આવી હતી. તે હકીકત હોવા છતાં, આંક ૨૬, તે પુસ્તક પી.એસ.ઓ. સમક્ષ જમા કરાવવામાં આવ્યું હતું તેવું રેકૉર્ડ પર કંઈ નથી. અકસ્માત મોતની ફરિયાદ ફરિયાદપક્ષના સાક્ષી ૭ દ્વારા આપવામાં આવી હતી, અને ફરિયાદપક્ષના સાક્ષી ૧૫ સદર ફરિયાદની જાણકારી ધરાવતા હતા અને તારીખ ૦૬.૧૦.૨૦૦૩ ના રોજ સુસાઈડ નોટ કબજે કરવામાં આવી હોવા છતાં, ફરિયાદપક્ષના સાક્ષી ૧૫ એ પોતે એફ.આઈ.આર. દાખલ કરી નથી. ફરિયાદ (આંક ૨૭) રાત્રિના સમયે એસ.ડી.પી.ઓ. ઓફિસ, દિયોદર ખાતે નોંધવામાં આવી હતી. ફરિયાદ આપવામાં થયેલા એક મહિનાના વિલંબને ફરિયાદી દ્વારા સંતોષકારક રીતે સમજાવવામાં આવ્યો નથી. પુત્રી અને જમાઈ ગુમાવવાના કારણે ફરિયાદીને દુઃખ અને આઘાત થયો હોય તે સ્વાભાવિક છે અને ફરિયાદીએ પોતાની ઉલટતપાસમાં જણાવ્યું હતું કે તેઓ ફરિયાદ આપવા માટે માનસિક રીતે સ્વસ્થ સ્થિતિમાં ન હતા અને તેથી, વિલંબ થયો હતો. પરંતુ અન્ય સાક્ષીઓ ગુજરનાર ટીનાના ભાઈ, બહેન, માતા અને ફરિયાદીની પુત્રવધૂ હતા, તેમાંથી કોઈ પણ ફરિયાદ દાખલ કરવા માટે આગળ આવ્યું ન હતું. ગુજરનાર ટીનાબેનના ભાઈ (ફરિયાદપક્ષના સાક્ષી ૫) તરત જ ફરિયાદ આપી શક્યા હોત, જો આક્ષેપ મુજબનું કારણ જ આત્મહત્યાનું કારણ હતું, અને સુસાઈડ નોટ કબજે કરવામાં આવી હોવાનું જણાવવામાં આવ્યું

હોવા સાથે, ગુજરનાર ટીનાબેનના પિતા અથવા ભાઈ માટે ફરિયાદ નોંધાવવામાં વિલંબ કરવાનું કોઈ કારણ ન હતું.

૨૩.૨ ગુજરનાર ટીનાબેનની બહેન, ફરિયાદપક્ષના સાક્ષી ૯ - શર્મિષ્ઠાબેનની ઉલટતપાસમાં, બચાવપક્ષે પુરાવામાં એવું સૂચન મૂકવાનો પ્રયાસ કર્યો છે કે, આરોપીઓએ તેણીને ગુજરનારના ઘરે ન જવા કહ્યું હતું કારણ કે આરોપીઓ તેઓ પ્રફુલ્લકુમાર અને ટીનાબેનને પોતાનાથી અલગ કરી રહ્યા હોવાની શંકા રાખતા હતા. ફરિયાદપક્ષે સુસાઈડ નોટ (આંક ૨૬) પર આધાર રાખ્યો છે, જેના દ્વારા ફરિયાદપક્ષના જણાવ્યા મુજબ ગુજરનાર પ્રફુલ્લકુમારે શારદાબેન (એ૧) સામે એવો આક્ષેપ કર્યો છે કે તેણી ઈચ્છતી હતી કે ગુજરનાર પ્રફુલ્લકુમાર ઘર છોડીને ચાલ્યા જાય અને વાસ્તવમાં તેમને ઘરમાંથી કાઢી મૂકવામાં આવ્યા હતા. આંક ૨૬ પર ગુજરનાર પ્રફુલ્લકુમારની સહી નથી. બેંક મેનેજર – ફરિયાદપક્ષના સાક્ષી ૧૧, ઈન્દુકુમાર આચાર્યએ આંક ૨૬ ગુજરનાર પ્રફુલ્લકુમારના હસ્તાક્ષરમાં હોવાનું સમર્થન કર્યું નથી. ફરિયાદપક્ષના સાક્ષી ૭ – કિશોરકુમારનો પુરાવો નોંધે છે કે શારદાબેન (એ૧), કોકિલાબેન (એ૫) અને કૈલાશબેન (એજ) વર્ષોથી તેમના માતા-પિતાથી અલગ રહેતા હતા અને પરિવારમાં ઈશ્વરલાલ, ગોદાવરીબેન અને પુત્રી જસીબેન હતા. ફરિયાદપક્ષના સાક્ષી ૭ એ જણાવ્યું હતું કે તે મુજબ તેઓ ત્રણ સાથે રહેતા હતા. તેમનો પુરાવો એવો છે કે શરૂઆતથી જ ગુજરનાર ટીનાબેન પરિવારથી અલગ રહેવા માંગતી હતી અને તેણીએ તેવી માંગણી કરી હતી અને તે કારણસર ઘણીવાર પતિ અને પત્ની વચ્ચે ઝઘડા થતા હતા, અને

તેમણે એવી પણ ખાતરી આપી છે કે તકરારનો ઉકેલ લાવવા માટે ટીનાબેનના પિતાને બોલાવવામાં આવ્યા હતા અને ફરિયાદી હરિલાલનું કહેવું સ્વીકારીને, પ્રફુલ્લકુમારના પિતાએ અલગ રહેવાની પરવાનગી આપી હતી.

૨૩.૩

ફરિયાદપક્ષના સાક્ષી ૭ ના જણાવ્યા મુજબ તે નિર્ણય પછી ગુજરનાર પ્રફુલ્લકુમાર અને ટીનાબેન કોકિલાબેન (એપ) ના મકાનના ઉપરના માળે અલગ રહેતા હતા. ત્યાં પણ દંપતી વચ્ચે ઝઘડો થવાના કારણે, કોકિલાબેને મકાન ખાલી કરવા કહ્યું હતું અને ત્યારબાદ તેઓ કનુભાઈના મકાનમાં રહેવા લાગ્યા હતા. ફરિયાદી પિતાના જણાવ્યા મુજબ, બનાવના બે મહિના પહેલાં બંને ગુજરનાર કનુભાઈના મકાનમાં અલગ રહેતા હતા. ગુજરનાર ટીનાબેનની બહેન – ફરિયાદપક્ષના સાક્ષી ૮ નો પુરાવો સ્પષ્ટ કરે છે કે તેણીના પિતા અને પતિએ આરોપીઓને ઠપકો આપ્યો અને તેઓને અલગ રહેવાનો આગ્રહ રાખ્યો તે પછી જ, ગુજરનાર પ્રફુલ્લકુમારના પિતા એટલે કે ઈશ્વરલાલે તેઓને અલગ રહેવાની પરવાનગી આપી હતી. આંક ૨૬ વાળી સુસાઈડ નોટમાં એવો આક્ષેપ છે કે એ/૧ ગુજરનાર પ્રફુલ્લકુમારને ઘરમાંથી કાઢી મૂકવા માંગતી હતી. એ/૧ તે સમયે ગામના સરપંચ હતા.

૨૩.૪ જો ફરિયાદીના પુરાવાની ઝીણવટભરી તપાસ કરવામાં આવે, તો કેસની હકીકતો એવું સૂચવે છે કે આરોપી નં. ૧ - શારદાબેન તેઓના ઘર છોડવાની વિરુદ્ધમાં હતા. તેણીએ વાસ્તવમાં, એક સરપંચ તરીકે એવું કહીને અવાજ

ઉઠાવ્યો હતો કે પોતે સરપંચ હોવાથી, તેણી જોશે કે તેઓને કોઈ મકાન ન આપે. આ અભિવ્યક્તિ એ ફરિયાદીના તે આગ્રહ પ્રત્યેની તેણીની ચિંતા છે કે પુત્રી અને જમાઈને પરિવારથી અલગ કરવા માટેનો હતો. માતા - ગોદાવરીબેનની પણ વેદનાભરી અભિવ્યક્તિ એવી છે કે તેમણે એક પુત્ર ગુમાવ્યો હતો અને હવે બીજા પુત્ર વગર પણ જીવી લેશે અને તેઓ દીકરીઓથી સંતોષ માની લેશે. આ અભિવ્યક્તિ સાક્ષીઓના પુરાવા દ્વારા રેકૉર્ડ પર આવી છે. આવી અભિવ્યક્તિ બલ્કે એકમાત્ર પુત્રના ઘર છોડી જવા અંગેની અને એકમાત્ર ભાઈના માતા-પિતાને છોડી જવા અંગેની તેમની વેદના દર્શાવે છે.

૨૩.૫ ફરિયાદીની ઉલટતપાસમાં એ રેકૉર્ડ પર આવ્યું છે કે ગોદાવરીબેનના મહેન્દ્ર નામના અન્ય પુત્રનું કુદરતી મૃત્યુ થયું હતું, જોકે, ફરિયાદીએ તેનો ઇનકાર કર્યો છે. ફરિયાદીના જણાવ્યા મુજબ, મહેન્દ્રનું ત્રણ વર્ષ પહેલાં મૃત્યુ થયું હતું અને તેણે આંતરજાતીય લગ્ન કર્યા હતા, અને તેમના જણાવ્યા મુજબ તેણે ઝેર પીધું હતું અને કમળાના કારણે મૃત્યુ થયું હોવાનો ઇનકાર કર્યો હતો. માતા – ગોદાવરીબેન અને બહેને પહેલેથી જ એક ભાઈ ગુમાવ્યો હતો અને હવે એકમાત્ર ભાઈ પ્રફુલકુમાર અંગેની ચિંતા હતી અને ગુજરનાર ટીનાબેનના પરિવારના સભ્યોનો તેઓને પરિવારથી અલગ કરવાનો આગ્રહ હતો.

૨૩.૬ આત્મહત્યાનું મુખ્ય કારણ, જેવું કે ફરિયાદી તેમજ અન્ય સાક્ષીઓ દ્વારા દર્શાવવામાં આવ્યું છે તે એ હતું કે આત્મહત્યાના ચાર થી પાંચ દિવસ પહેલાં, શારદાબેન (એ૧) અને કોકિલાબેન (એ૫) એ રસ્તા પર જમાઈને તમાચો માર્યો

હતો. સદર રસ્તો બજાર વિસ્તારમાં છે. બજારના સ્વતંત્ર સાક્ષીઓ પૈકી કોઈની પણ તપાસણી કરવામાં આવી ન હતી. શારદાબેન તે વિસ્તારમાં જાણીતી વ્યક્તિ હતાં, કારણ કે તેઓ ગામના સરપંચ હતાં, શારદાબેનની ઓળખ કરવામાં કોઈ મુશ્કેલી પડી ન હોત, પરંતુ તે હેતુ માટે કોઈ સાક્ષીની તપાસણી કરવામાં આવી નથી. ફરિયાદીએ એવું દર્શાવ્યું છે કે તમાચાના કારણે, તેમની પુત્રી અને જમાઈ, બંને હતાશામાં હતા અને લાચાર હતા, જોકે, આવી હકીકત સુસાઈડ નોટ (આંક ૨૬) માં પ્રગટ થતી નથી. જો શારદાબેન અને કોકિલાબેન દ્વારા મારવામાં આવેલા કથિત તમાચાથી ગુજરનાર પ્રફુલભાઈને વેદના થઈ હોત, તો તેમણે સુસાઈડ નોટમાં ચોક્કસપણે આવું લખ્યું હોત. ફરિયાદપક્ષના સાક્ષી ૯ - શર્મિષ્ઠાબેન, જોકે ગુજરનાર પ્રફુલકુમારને રસ્તા પર બહેન તરફથી તમાચો પડ્યો હોવાનું જણાવે છે, પરંતુ તેમણે બહેનનું નામ આપ્યું ન હતું અને તેમણે જણાવ્યું હતું કે તેમને ગુજરનાર બનેલી પાસેથી આવી માહિતી મળી ન હતી, જ્યારે ટીનાએ તેમને જાણ કરી હતી. ફરિયાદપક્ષના સાક્ષી ૯ પાસે ભાઈ અને બહેન વચ્ચે શું વાતચીત થઈ હતી અને તેમને શા માટે તમાચો મારવામાં આવ્યો હતો તે અંગે કોઈ માહિતી ન હતી. શર્મિષ્ઠાબેન ગુજરનાર ટીનાની ખૂબ નજીક હતાં, કારણ કે ટીનાબેને પોતાના પુત્ર જનકની કસ્ટડી શર્મિષ્ઠાબેનને સોંપવાનું યોગ્ય માન્યું હતું. એવું માની શકાય નહીં કે ટીનાબેને પ્રફુલકુમારની તે બહેનનું નામ ન આપ્યું હોય, જેણે કથિત રીતે તેમને રસ્તા પર તમાચો માર્યો હતો. ફરિયાદપક્ષના સાક્ષી ૯ ના જણાવ્યા મુજબ તમાચાની ઘટના આત્મહત્યાના ચાર થી પાંચ દિવસ પહેલાં બની હતી.

૨૩.૭ જમાઈ – પ્રફુલ્લકુમાર અને પુત્રી ટીનાબેન હતાશ હતા અને લાચાર સ્થિતિમાં જીવી રહ્યા હતા તે હકીકત સુસાઈડ નોટ આંક ૨૬ માં પ્રતિબિંબિત થતી નથી, જ્યારે ફરિયાદીની ઉલટતપાસમાં, જ્યારે તેઓએ જમાઈ અને પુત્રીને માતા-પિતાથી અલગ રહેવા જણાવ્યું હતું, ત્યારે તે પાંચેય જણાએ પ્રતિકાર કર્યો હતો અને ઇનકાર કર્યો હતો અને તે જમાઈના પિતા હતા જેમણે પોતાની સંમતિ આપી હતી અને ત્યારબાદ, તેઓ અલગ રહેવા લાગ્યા હતા.

૨૩.૮ ફરિયાદપક્ષના સાક્ષી જ એ ફરિયાદીના પુત્રવધૂ છે, પ્રકાશકુમાર ઠક્કરના પત્ની – ફરિયાદપક્ષના સાક્ષી જ નીપાબેન, તેમના જણાવ્યા મુજબ, મૃત્યુનું કારણ બે તમાચા અને ભાડાના મકાનમાં જવાની વેદના હતી. બહેન તરફથી તમાચો પડવાની હકીકત ગુજરનાર પ્રફુલ્લકુમારે પોતાની કથિત સુસાઈડ નોટ આંક ૨૬ માં જણાવી નથી. જોકે, આંક ૨૬ અલગ રહેવાની વેદનાનો ઉલ્લેખ કરે છે અને ગુજરનાર પ્રફુલ્લકુમારને ઘરની બહાર કઢાવવાનો સમગ્ર આક્ષેપ શારદાબેન (એ૧) પર મૂકવામાં આવ્યો છે કે જેઓ ગામના સરપંચ છે. ફરિયાદી અને ટીનાબેનની બહેન – ફરિયાદપક્ષના સાક્ષી ૯ નો પુરાવો બલ્કે તેનાથી વિપરીત છે, તે પોતે ફરિયાદી અને શર્મિષ્ઠાબેન – ફરિયાદપક્ષના સાક્ષી ૯ ના પતિ હતા જેઓ જમાઈ અને પુત્રી તેણીના પરિવારથી અલગ રહે તેમ ઈચ્છતા હતા.

૨૩.૯ તારીખ ૦૬.૧૦.૨૦૦૩ ના તે જ દિવસે નહીં, પરંતુ તારીખ ૦૬.૧૧.૨૦૦૩ ના રોજ ફરિયાદ આપવામાં થયેલો એક મહિનાનો વિલંબ, જો ફરિયાદીની ઉલટતપાસમાં આવેલા પુરાવાના આધારે તપાસવામાં આવે તો ખૂબ

જ શંકાસ્પદ બને છે.

૨૩.૧૦ ફરિયાદીને તારીખ ૦૫.૧૦.૨૦૦૩ ના રોજ આશરે ૧૦ વાગ્યે ફરિયાદપક્ષના સાક્ષી ૯ – શર્મિષ્ઠાબેન તરફથી ફોન આવ્યો હતો કે બંને ગુજરનાર પુત્રને તેના ઘરે મૂકી ગયા હતા અને પાછા ફર્યા નથી. ફરિયાદીને જાણ કરવામાં આવી હતી કે પ્રફુલ્લકુમાર અને ટીનાબેન દવાખાને જવા માંગતા હતા. તેમણે પોતાના પુત્ર – ફરિયાદપક્ષના સાક્ષી ૧૨ ને પૂછપરછ કરવા કહ્યું અને આશરે ૧૧ થી ૧૧.૩૦ વાગ્યે, ફરિયાદપક્ષના સાક્ષી ૧૨ એ તેમને પ્રફુલ્લકુમાર અને ટીનાબેને કેરોસીન છાંટી પોતાની જાતને સળગાવીને આત્મહત્યા કરી હોવાની જાણ કરી. ફરિયાદી અને તેમનો સૌથી નાનો પુત્ર બંને પોતાના સ્કૂટર પર શિહોરીથી દિયોદર જવા નીકળ્યા. તેમણે પોતાની પુત્રી અને જમાઈના શબને હોસ્પિટલ લઈ જવાતું જોયું. તેમણે તે બંનેનું શરીર સંપૂર્ણપણે બળી ગયેલું જોયું હતું. તે સમયે હોસ્પિટલમાં, ફરિયાદીના ભાઈ – જશવંત, તેમની પુત્રવધૂ, બધા ત્યાં આવી ગયા હતા. સવારે દિયોદર ખાતે સમાજના લોકોની હાજરીમાં પોસ્ટમોર્ટમ થયા બાદ, અંતિમ સંસ્કાર કરવામાં આવ્યા હતા. તેથી, ફરિયાદી પાસે ૧૧ થી ૧૧.૩૦ વાગ્યે આત્મહત્યા અંગેની માહિતી હતી. તેમણે તારીખ ૦૫.૧૦.૨૦૦૩ ના રોજ રાત્રે ૧૨ વાગ્યે શબ જોયું હતું.

૨૩.૧૧ વધુ સ્પષ્ટતા કરતાં, તેમણે જણાવ્યું હતું કે પોલીસે તેમની પૂછપરછ કરી હતી. પોલીસ નિવેદન માટે આવી હતી, પરંતુ તેમણે કોઈ નિવેદન આપ્યું ન હતું. પોલીસે તેમને જાણ કરી હતી કે તેઓને એક ડાયરી મળી છે અને તેથી, પોલીસે

તેમને જણાવ્યું હતું કે હવે જ્યારે તેઓને ડાયરી મળી ગઈ છે, જો તેઓ બાકીનું કંઈ કહેવા માંગતા હોય, તો તેઓ તે મુજબ નિવેદન આપી શકે છે. ફરિયાદી સાક્ષીએ જણાવ્યું હતું કે તે સમયે, તેમણે પોલીસને કહ્યું હતું કે તેઓ અન્ય કોઈ બાબત જાણતા નથી. ફરિયાદી સાક્ષીના જણાવ્યા મુજબ, બનાવના કારણે, તેમનું મન વિચલિત થઈ ગયું હતું અને એક મહિના પછી સ્વસ્થ માનસિક સ્થિતિ પ્રાપ્ત કર્યા બાદ, તેમણે પોલીસ ફરિયાદ આપી હતી. ફરિયાદીના પુરાવા પરથી વધુમાં એ જણાય છે કે તે સમય સુધી, તેમણે પોતાના પુત્ર અથવા પરિવારના કોઈપણ સભ્યને ફરિયાદ આપવાની પરવાનગી કે મંજૂરી પણ આપી ન હતી. તેમની ઉલટતપાસ પરથી વધુમાં એ જણાય છે કે શિહોરી ખાતે અને થરા ગામમાં પણ પોલીસ સ્ટેશન આવેલું છે. બનાવની સવારે પોલીસ તેમને મળી હતી અને તેમને બીજા દિવસે આવવા જણાવ્યું હતું. બનાવની રાત્રે, તેઓ દિયોદર પોલીસ સ્ટેશને ગયા હતા. રાત્રિના આશરે ૧૨.૩૦ થી ૧.૦૦ વાગ્યાનો સમય હતો અને તેમની સાથે, તેમના ૨ અને ૩ ભાઈઓ હતા. તેઓ પોતાની મેળે ગયા હતા અને ત્યાં, તેઓ એક કોન્સ્ટેબલને મળ્યા હતા અને ફરિયાદ અંગે જાણ કરી હતી. તેમણે ત્યાં આશરે અડધો કલાક રાહ જોઈ હતી. ફરિયાદીના જણાવ્યા અનુસાર, પોલીસે તેમને જાણ કરી હતી કે તેઓને પહેલેથી જ એક ફરિયાદ મળી ચૂકી છે અને એક બાબત માટે બે ફરિયાદો હોઈ શકે નહીં. બીજા દિવસે સવારે, પોલીસે તેમની સાથે વાત કરી હતી. તે સમયે, પોલીસે તેમને ફરિયાદ વિશે જાણ કરી હતી અને પોલીસે તેમને કહ્યું હતું કે તેઓ હકીકતથી વાકેફ હતા અને જો તેમની પાસે કોઈ નવી માહિતી હોય તો પોલીસે તેમને તે આપવા જણાવ્યું હતું. અહીં, એ નોંધવું જરૂરી

રહેશે કે ફરિયાદી આંક ૧૦૦ નો ઉલ્લેખ કરી રહ્યા છે. અકસ્માત મોતની ફરિયાદ કે જે ફરિયાદપક્ષના સાક્ષી-૭ – કિશોરકુમાર દ્વારા આપવામાં આવી હતી. આંક ૧૦૦ માં કોઈપણ ફૂરતા અથવા હેરાનગતિ કે આત્મહત્યાના કારણ અથવા બહેનો દ્વારા ભાઈને તમાચો મારવા બાબતે કોઈપણ માહિતીનો ઉલ્લેખ નથી. આંક ૧૦૦ માં એ હકીકત સ્પષ્ટ હતી કે લગ્નગાળો અઢી થી ત્રણ વર્ષનો હતો અને લગ્નજીવનથી એક વર્ષનો પુત્ર છે. આંક ૧૦૦ વાળી ફરિયાદ પોલીસ માટે આત્મહત્યા અંગે તપાસ કરવા અને અહેવાલ આપવા સારુ સીઆર.પી.સી. ની કલમ ૧૭૪ હેઠળ હતી. પોલીસને ચોક્કસપણે સીઆર.પી.સી. ની કલમો ૧૫૪ અને ૧૭૪ હેઠળની ફરિયાદ વચ્ચેના તફાવતની જાણ હોય છે. આંક ૧૦૦ માં લગ્નગાળો અઢી વર્ષનો હોવાનું જણાવવામાં આવ્યું હોવાથી, ફરિયાદપક્ષના સાક્ષી-૧૬ એ ડીવાય.એસ.પી. ના દરજ્જાના અધિકારી મારફતે તપાસ કરાવવા માટે ઉચ્ચ સત્તાધિકારીને સંદેશો મોકલ્યો હતો.

૨૩.૧૨ પોલીસે સુસાઈડ નોટ મળવા અંગે ફરિયાદીને જાણ કરી હોવા છતાં, ફરિયાદી સદર કથિત નોંધ બાબતે શાંત બેસી રહ્યા હતા. તેમની ઉલટતપાસના પુરાવા પરથી જણાય છે કે બનાવની તારીખથી, તેમણે ફરિયાદ આપી તે સમય સુધી, તેમને વારંવાર દિયોદર પોલીસ સ્ટેશને જવાનો પ્રસંગ બન્યો હતો. ત્યારબાદ, ઉલટતપાસમાં, ફરિયાદી સુધારો કરતાં જણાવે છે કે આ સમયગાળા દરમિયાન, તેમને અને પોલીસને આંક ૨૬ વાળી નોટબુક અંગે કોઈ વાતચીત થઈ ન હતી. તેમના જણાવ્યા મુજબ, તેમની પાસે આવી નોંધ વિશે માહિતી હતી

અને તેઓ સ્પષ્ટતા કરે છે કે પંચોએ તેમને નોટબુક મળવા અંગે જાણ કરી હતી અને આવી માહિતી બનાવના ત્રીજા દિવસે પંચો દ્વારા તેમને આપવામાં આવી હતી, પરંતુ તેઓ જણાવે છે કે નોટબુક અંગે આવી માહિતી મળ્યા પછી, તેમણે તે જોવા માટે પોલીસ પાસે ક્યારેય માંગણી કરી ન હતી. તેઓ જણાવે છે કે ફરિયાદ આપતાં પહેલાં, તેઓ ગુનેગારોની ધરપકડ કરવાની માંગણી કરવા વારંવાર પોલીસ પાસે ગયા હતા. એક પિતા તરીકે આ સાક્ષીનું વર્તન સ્વાભાવિક ગણી શકાય નહીં.

૨૩.૧૩ તેમની ઉલટતપાસના પેરા-૧૯ માં એવું આવ્યું છે કે બનાવ પછી, તેઓ તરત જ ફરિયાદ આપવા માટે સક્ષમ હતા. પોલીસે તેમને માહિતીનું ડિક્લેરેશન બતાવ્યું હતું અને તેઓ સમર્થન આપે છે કે સદર ડિક્લેરેશનમાં તેમની પુત્રીને થયેલી કોઈપણ હેરાનગતિની કોઈ વિગતો ન હતી અને આરોપીઓના કારણે આત્મહત્યા કરી હોવાની કોઈ વિગતો ન હતી. તેઓ જણાવે છે કે

રિપોર્ટ જોયા પછી, તેમણે તરત જ પોલીસને જાણ કરી હતી કે સદર ફરિયાદમાં કંઈ નહોતું અને તેમણે રાત્રે આશરે ૧૨.૩૦ વાગ્યે પોલીસને પોતાની ફરિયાદ લેવા જણાવ્યું હતું, પરંતુ પોલીસે તેમની ફરિયાદ લીધી ન હતી. ફરિયાદી સાક્ષી જણાવે છે કે પોલીસે તેમને જાણ કરી હતી કે એક બનાવ માટે બે ફરિયાદો હોઈ શકે નહીં. તે સમયે, તેમને લાગ્યું હતું કે પોલીસ તેમની ફરિયાદ લેતી ન હતી અને તે હેતુ માટે, તેમને લાગ્યું કે તેમણે પોલીસ વિરુદ્ધ ફરિયાદ કરવી જોઈએ. ઉલટતપાસમાં પેરા-૨૦ માં, તેઓ વધુ સ્પષ્ટતા કરે છે કે તારીખ ૬.૧૧.૨૦૦૩

પહેલાં, તેમણે કોઈપણ વિભાગને કોઈ અરજી આપી ન હતી, કે ન તો તેમણે પોતાની ફરિયાદ ન નોંધવા બદલ પોલીસ વિરુદ્ધ ફરિયાદ કરતા કોઈ ઉચ્ચ અધિકારીનો સંપર્ક કર્યો હતો. તેમના જણાવ્યા મુજબ, પોલીસ તેમને ખાતરી આપી રહી હતી અને જે દિવસે તેમણે ફરિયાદ આપી, તે દિવસે તેમને લાગ્યું કે તેમણે તેમ કરવું જોઈએ. તેમણે એ સૂચનનો ઇનકાર કર્યો હતો કે પોતાની ફરિયાદ આપતાં પહેલાં તેમને ક્યારેય ફરિયાદ આપવાનું લાગ્યું ન હતું. તેમણે સમર્થન આપ્યું હતું કે પોતાની ફરિયાદ આપ્યા પછી, તેમણે વિવિધ વિભાગોને અરજીઓ કરી છે અને તારીખ ૦૬.૧૧.૨૦૦૩ ના રોજ પોતાની ફરિયાદ આપતાં પહેલાં તેઓ પોતાના પરિવારના સભ્યોને પોલીસ સ્ટેશને લઈ ગયા ન હતા અને તેમણે વધુ સ્પષ્ટતા કરી હતી કે પોતાની ફરિયાદ આપતાં પહેલાં, જ્યારે પોલીસે તેમના ઘરની મુલાકાત લીધી હતી, ત્યારે તેમણે પોલીસને પોતાના પરિવારના કોઈપણ સભ્યનાં નિવેદનો લેવા દીધાં ન હતા. તેઓ વધુ સ્પષ્ટતા કરે છે કે તેમણે ફરિયાદ આપી તે સમય સુધી, તેમના ભાઈ કે તેમના પુત્રએ પોલીસ સમક્ષ કોઈ નિવેદન કે ફરિયાદ આપી ન હતી. તારીખ ૦૬.૧૧.૨૦૦૩ પછી, તેમની ફરિયાદ બાદ જ તેમની પત્ની અને અન્ય સાક્ષીઓનાં નિવેદનો નોંધવામાં આવ્યાં હતાં. તેમણે એ સૂચનનો ઇનકાર કર્યો હતો કે તારીખ ૨૦.૧૦.૨૦૦૩ ના રોજ, પોલીસે સદર બનાવના સંબંધમાં તેમનું નિવેદન નોંધ્યું હતું.

૨૩.૧૪ ફરિયાદીનું સમગ્ર વર્તન શંકાસ્પદ બને છે. પુત્રી પર ગુજારવામાં આવેલી હેરાનગતિની ફરિયાદ કરનાર પિતાએ, સુસાઈડ નોટ હોવાની જાણ હોવા છતાં

પોલીસ ફરિયાદ આપવાનું યોગ્ય માન્યું ન હતું. ફરિયાદપક્ષના સાક્ષી નં. ૧૫ – ડીવાય.એસ.પી., જેઓ તપાસ કરી રહ્યા હતા, તેમણે પણ પિતા તારીખ ૬.૧૦.૨૦૦૩ પછી વારંવાર પોલીસ સ્ટેશનની મુલાકાત લેતા હોવાની હકીકત હોવા છતાં, પિતાની કોઈ ફરિયાદ નોંધી ન હતી.

૨૩.૧૫ ઉલટતપાસમાં, એવી હકીકતો પણ રેકૉર્ડ પર આવી છે કે ફરિયાદી એવી વ્યક્તિ છે, જે પોલીસ સ્ટેશનથી પરિચિત છે અને પોલીસ સમક્ષની કાર્યવાહીનું જ્ઞાન ધરાવે છે. તેમણે તે ફરિયાદ અંગે સમર્થન આપ્યું હતું, જે વાહાજ દાનાજી દ્વારા તેમની વિરુદ્ધ આઈ.પી.સી. ની કલમો ૩૨૩, ૩૨૪, ૩૨૫ અને ૧૧૪ હેઠળ દાખલ કરવામાં આવી હતી. તેમના પુત્ર ફરિયાદપક્ષના સાક્ષી નં. ૫ – અશોકકુમાર હરીલાલ ઠક્કરે જણાવ્યું હતું કે તેમના કાકા - જશવંતલાલ વિરુદ્ધ એટ્રોસિટી એક્ટ હેઠળ ફરિયાદ થઈ હતી અને ફરિયાદપક્ષના સાક્ષી નં. ૫ સદર બાબતમાં સાક્ષી હતા.

૨૩.૧૬ ફરિયાદીના પુત્ર, ફરિયાદપક્ષના સાક્ષી નં. ૫ એ સરતપાસમાં નિશાની ૫/૯ અને નિશાની ૫/૧૦ ઓળખી બતાવવાનો પુરાવો આપવાનો પ્રયાસ કર્યો હતો. નિશાની ૫/૧૦ ને બેંક મેનેજર (ફરિયાદપક્ષના સાક્ષી નં. ૧૦) દ્વારા લોનની વસૂલાતના બેંક સ્ટેટમેન્ટ તરીકે ઓળખી બતાવવામાં આવ્યું છે, જે બેંક મેનેજર દ્વારા પુરાવામાં આંક ૭૫ પર રજૂ કરવામાં આવ્યું હતું. જ્યારે નિશાની ૫/૯ એ નોટબુક છે, જેમાં આંક ૨૬ વાળી સુસાઈડ નોટ સમાવિષ્ટ છે. ફરિયાદીના પુત્ર ફરિયાદપક્ષના સાક્ષી નં. ૫ એ તે ગુજરનાર પ્રફુલભાઈના હસ્તાક્ષરમાં હોવાનું

જણાવ્યું છે, ઓળખી બતાવતાં, તેમણે જણાવ્યું હતું કે તેઓ પોતાના બનેલીના હસ્તાક્ષર ઓળખે છે કારણ કે તેઓ સાથે અભ્યાસ કરતા હતા. સદર હકીકત ટ્રાયલ કોર્ટના જજ દ્વારા માનવામાં આવી ન હતી. ફરિયાદીએ પણ તેમના જમાઈ તેમની હિસાબની વહી તૈયાર કરતા હોવાની કેટલીક હકીકત લાવવાનો પ્રયાસ કર્યો હતો, પરંતુ જુબાનીમાં તેમણે જણાવ્યું હતું કે તેઓ એવો કોઈ દસ્તાવેજ રજૂ કરી શકે તેમ નથી, જે એવું દર્શાવે કે તેમના જમાઈ તેમની દુકાનનો હિસાબ લખતા હતા.

૨૩.૧૭ ફરિયાદીના પુત્ર, ફરિયાદપક્ષના સાક્ષી નં. ૫ એ પોતાના પિતાને સમર્થન આપતાં જણાવ્યું કે તે એક મહિનાના સમયગાળા દરમિયાન, પોલીસે તેમને આંક ૨૬ વાળું લખાણ ક્યારેય બતાવ્યું ન હતું. અને તેઓ એ સૂચનનો પણ ઇનકાર કરે છે કે તારીખ ૦૭.૧૧.૨૦૦૩ ના રોજ, જ્યારે પોલીસે તેમનું નિવેદન નોંધ્યું હતું તે સમયે પણ, પોલીસે કોઈ લખાણનો સંદર્ભ આપ્યો ન હતો. તેમણે એ સૂચનનો ઇનકાર કર્યો હતો કે તેમની બહેન-ટીનાબેન સંયુક્ત કુટુંબમાં રહેવા ક્યારેય માંગતી ન હતી અને તે હેતુ માટે તેણી ઝઘડો કરતી હતી, જ્યારે જમાઈ પ્રફુલભાઈ એકમાત્ર પુત્ર હોવાના કારણે અલગ રહેવાનો હંમેશા ઇનકાર કરતા હતા, અને એ સૂચનનો પણ ઇનકાર કર્યો હતો કે અલગ રહ્યા પછી પણ, બંને સંયુક્ત કુટુંબમાં ફરીથી પ્રવેશવા માટે ઝઘડો કરતાં હતાં. આ સાક્ષી-ફરિયાદપક્ષના સાક્ષી નં. ૫, ભાઈએ જણાવ્યું હતું કે તેમની બહેનને નાંદો સાથે સારા સંબંધો ન હતા અને તેઓ તેણીને હેરાન કરતી હતી. તેમની બહેન તેમને તે

અંગે જાણ કરતી હતી. ફરિયાદપક્ષના સાક્ષી નં. ૫ એ માત્ર નાંદો તેમની બહેનને હેરાન કરતી હોવાનું જણાવ્યું છે, પરંતુ તેણીને કરવામાં આવેલી હેરાનગતિનું વર્ણન કર્યું નથી કે વિગતો આપી નથી. બહેન પર કેવી હેરાનગતિ અથવા કેવા પ્રકારની ફૂરતા ગુજારવામાં આવી હતી, તે સમજાવવામાં ફરિયાદપક્ષના સાક્ષી નં. ૫ નિષ્ફળ જાય છે.

૨૩.૧૮ ફરિયાદપક્ષના સાક્ષી નં. ૫ એ વધુમાં જણાવ્યું છે કે તેમના બનેલીએ અલગ રહેવાનું શરૂ કર્યા પછી, તેમને બે તમાચા મારવામાં આવ્યા હતા, પરંતુ જુબાનીમાં ભાઈને તમાચો મારનાર આરોપીનું નામ નોંધાયેલું નથી. ફરિયાદપક્ષના સાક્ષી નં. ૫ ભાઈ હોવા છતાં આશરે એક મહિના સુધી શાંત બેસી રહ્યા હતા અને કોઈપણ આરોપી વિરુદ્ધ કોઈપણ હેરાનગતિ, ફૂરતા કે આત્મહત્યા માટેની ઉશ્કેરણીની ફરિયાદ આપી ન હતી. તેમના પિતાએ તારીખ ૦૬.૧૧.૨૦૦૩ ના રોજ ફરિયાદ આપી ત્યાં સુધી તેમને સુસાઈડ નોટ (આંક ૨૬) વિશે કોઈ જાણકારી ન હતી. ફરિયાદપક્ષના સાક્ષી નં. ૫ ના જણાવ્યા મુજબ, તેમની બહેન અને બનેલી શારીરિક અને માનસિક હેરાનગતિના કારણે પોતાની જાતને સળગાવીને મૃત્યુ પામ્યા હતા. ફરિયાદપક્ષના સાક્ષી નં. ૫ – ભાઈએ હેરાનગતિની કોઈ વિગતો આપી નથી.

૨૩.૧૯ ફરિયાદીની ઊલટતપાસમાં, નિશાની ૨૯/૧૭ થી નિશાની ૨૯/૪૯ ના પરિવારના ફોટોગ્રાફ્સ ફરિયાદી દ્વારા સ્વીકારવામાં આવ્યા હતા અને તેથી, આંક ૩૦ થી ૬૦ પર પુરાવામાં મૂકવામાં આવ્યા હતા. સદર ફોટોગ્રાફ્સમાં તમામ

આરોપીઓ સાથે હતા. અન્ય ફોટોગ્રાફ્સ, જેમાં તમામ આરોપીઓ અને એક વર્ષના બાળક જનક સાથે પુત્રી ટીના ફોટોગ્રાફમાં છે, તે અંગે સાક્ષી દ્વારા જણાવવામાં આવ્યું છે કે તે શારદાબેન (એ૧) ના પુત્ર - શૈલેષના લગ્ન પ્રસંગ દરમિયાન લેવામાં આવ્યા હતા, જે પુત્રી ટીના અને બાળક જનકની ઉપસ્થિતિ દર્શાવે છે. અન્ય તમામ ફોટોગ્રાફ્સ પણ આરોપીઓ અને બાળક સાથે ગુજરનાર સહિતના પરિવારના સભ્યોને દર્શાવે છે. બચાવપક્ષે એવા આશય સાથે સદર ફોટોગ્રાફ્સ રેકૉર્ડ પર લાવવાનો પ્રયાસ કર્યો હતો કે, જો ગુજરનાર ટીનાબેનને આરોપીઓ સામે કોઈ ફરિયાદ હોત, તો તેઓ શારદાબેન (એ૧) ના પુત્ર એવા શૈલેષના લગ્નમાં હાજરી આપત નહીં. ફરિયાદીના પુરાવામાં પણ રેકૉર્ડ પર આવ્યું છે કે ગુજરનાર ટીનાના સગાઈ પ્રસંગ વખતે, આરોપીઓએ અઢી તોલા સોનાનો નેકલેસ, એરિંગની એક જોડ, સોનાની બે વીંટીઓ, ચાંદીના ઝાંઝરની એક જોડ અને એક જુડા સાડી તથા કટલરીની વસ્તુઓ આપી હતી. દહેજની કોઈપણ માંગણીનો કોઈ કેસ ન હતો. તેમ છતાં, ગુજરનારની માતા, ફરિયાદપક્ષના સાક્ષી નં. ૩ – ચંપાબેને એવું જણાવીને આવો પુરાવો રેકૉર્ડ પર લાવવાનો પ્રયાસ કર્યો હતો કે આરોપીઓ તેણીને માર મારતા હતા અને તેણીને પૂછતા હતા કે તે દહેજમાં શું લાવી છે. આ આક્ષેપને ફરિયાદી દ્વારા કે ન તો ફરિયાદપક્ષના સાક્ષી નં. ૪ અથવા ફરિયાદપક્ષના સાક્ષી નં. ૫ દ્વારા કે ન તો ફરિયાદપક્ષના સાક્ષી નં. ૮ દ્વારા અથવા બહેન ફરિયાદપક્ષના સાક્ષી નં. ૯- શર્મિષ્ઠાબેન દ્વારા પણ સમર્થન મળતું નથી. માતા ચંપાબેન (ફરિયાદપક્ષના સાક્ષી નં. ૩) નો પુરાવો વધુમાં જણાવે છે કે તેમના જમાઈ અને પુત્રી અલગ રહેવા જવાની હકીકતથી

શારદાબેન (એ૧) નારાજ હતા અને શારદાબેને જણાવ્યું હતું કે તેઓ જોશે કે તેને રહેવા માટે કોણ ઘર આપે છે. ચંપાબેન- ફરિયાદપક્ષના સાક્ષી નં. ૩ ના જણાવ્યા મુજબ, બનાવના બે કે ચાર દિવસ પહેલાં, જ્યારે તેમના જમાઈ બેંકમાં પોતાની નોકરી માટે રસ્તા પર હતા, ત્યારે એ/૧ અને એ/૫ શારદાબેન અને કોકિલાબેન તેમના જમાઈને તમાચો માર્યો હતો અને તેથી, તેમના જમાઈ ડિપ્રેશનમાં આવી ગયા હતા, જેમને લાગ્યું હતું કે તેમની પ્રતિષ્ઠા ઘટી ગઈ હતી. સદર સાક્ષીના જણાવ્યા મુજબ, તેઓ અલગ રહેવા લાગ્યા પછી, તેમના જમાઈએ તેમને કહ્યું હતું કે તેમની પુત્રી હેરાનગતિ ભોગવી રહી છે અને તેઓ હવે વધુ સહન કરી શકતા નથી. સાક્ષી માતાના જણાવ્યા મુજબ, તેઓ ઘરકામ બાબતે તેણીને ઠપકો આપીને તેમજ તેના પિતા પાસેથી દહેજ ન લાવવા બદલ પુત્રીને હેરાન કરતા હતા. આ જુબાનીને અન્ય સાક્ષીઓની જુબાનીમાંથી સમર્થન મળતું નથી. દહેજની માંગણીના પુરાવાને ફરિયાદી પિતા દ્વારા કે ન તો ફરિયાદીના ભાઈ અથવા બહેન કે પુત્રવધૂ દ્વારા સમર્થન મળતું નથી. એવું જણાય છે કે ટ્રાયલ દરમિયાન અલગ-અલગ વાર્તાઓ રજૂ કરવામાં આવી છે. વિદ્વાન ટ્રાયલ કોર્ટના જજે પણ ફરિયાદીના વર્તન અંગે અવલોકન કર્યું છે. ટ્રાયલ કોર્ટના જજે પ્રશ્ન પૂછતી વખતે, જુબાનીના પેજ નં. ૯ પરના પેરા-૨૭ માં નોંધ્યું હતું કે ફરિયાદી સાક્ષી સતત નવી બાબતો ઉમેરી રહ્યા હતા અને ડિક્ટેશન વખતે પણ અદાલત દ્વારા સાક્ષી ફરિયાદીને શાંત રહેવાની સૂચના આપવામાં આવી હતી. એવું કશું રેકૉર્ડ પર લાવવામાં આવ્યું નથી કે ગુજરનાર અલગ રહેવા લાગ્યા પછી કનુભાઈ મણીલાલ ઠક્કરના ભાડાના મકાનમાં કોઈપણ આરોપી ગુજરનારની મુલાકાત

લેતા હતા.

૨૩.૨૦ ઊલટતપાસમાં એવી કેટલીક હકીકતો પણ રેકૉર્ડ પર લાવવામાં આવી છે કે આરોપી નં. ૧ ચૂંટણી લડી રહ્યા હતા અને ફરિયાદીના પરિવારના વસંતીબેન નામના સભ્ય સરપંચના પદ માટે (એ૧) સામે ચૂંટણી લડી રહ્યા હતા. એવું રેકૉર્ડ પર આવ્યું છે કે છૂટાછેડા પછી શારદાબેન (એ૧) બે પુખ્ત પુત્રો સાથે રહેતા હતા, જેમાંથી એકના લગ્ન થઈ ગયા હતા, જેમના ફોટોગ્રાફ્સનો અગાઉ અહીં ઉલ્લેખ કરવામાં આવ્યો છે. વસંતીબેન દિનેશકુમારના પત્ની હતા અને દિનેશકુમારના ફોર્મની પુત્રી એ ફરિયાદીના સગા કાકી છે.

૨૩.૨૧ ફરિયાદીની ઊલટતપાસ પરથી એ પણ જણાય છે કે બનાવ દશેરાની રાત્રિનો હતો અને ફરિયાદીએ એવી જુબાની આપી હતી કે તેમને એવી કોઈ માહિતી નથી કે પ્રફુલભાઈની માતા ગોદાવરીબેન (એ૩) એ ટીનાબેનના પ્રથમ પુત્ર માટે અગાઉની નવરાત્રિમાં ‘ગરબો’ મૂક્યો હતો અને પુરાવા મુજબ નવરાત્રિના દિવસે, એ/પ ના સાસુ એટલે કે પ્રફુલકુમારના દાદીનું નવરાત્રિ દરમિયાન અવસાન થયું હતું અને તેમણે સમર્થન આપ્યું હતું કે તેઓ અંતિમ સંસ્કાર માટે સિદ્ધપુર ગયા હતા.

૨૩.૨૨ ફરિયાદપક્ષના સાક્ષી નં. ૮- મીનાબેન એ ફરિયાદીના અન્ય પુત્રવધૂ અને અશોક ઠક્કર (ફરિયાદપક્ષના સાક્ષી નં. ૫) ના પત્ની છે, જેઓ પોતાની જુબાનીમાં માત્ર એવો ઉલ્લેખ કરે છે કે ટીનાબેનની નાંદો અને સાસુ તેમને મહેલાં-ટોલાં મારતાં હતાં. તેમણે જણાવ્યું હતું કે ટીના તેમના ઘરમાં બનતી

તમામ બાબતોની જાણ તેમને કરતી હતી અને ઝઘડાના કારણે તેઓ ભાડાના મકાનમાં રહેવા લાગ્યા હતા. તેમના જણાવ્યા મુજબ, ભાડાના મકાનમાં રહ્યા પછી પણ ઝઘડો શાંત થયો ન હતો. તેમણે વધુમાં જણાવ્યું હતું કે જ્યારે તેઓ ભાડાના મકાનમાં ટીનાને મળવા ગયા હતા, ત્યારે નાંદોને તે ગમતું ન હતું અને બંને નાંદો, જસીબેન (એર) અને શારદાબેન (એ૧) એ ફરિયાદપક્ષના સાક્ષી નં. ૮ ને ટીનાબેનના ઘરે ન જવા માટે જણાવ્યું હતું, ત્યારબાદ, ટીનાબેને ફોન પર વાત કરી હતી. સાક્ષી ફરિયાદપક્ષના સાક્ષી નં. ૮ ના જણાવ્યા મુજબ, કોકિલાબેન, શારદાબેને જમાઈ પ્રફુલકુમારને તમાચો માર્યો હતો અને તે બનાવ પછી, તેઓ ઉદાસ રહેતા હતા અને માનસિક તણાવમાં હતા. સદર સાક્ષીના જણાવ્યા મુજબ, આવો તમાચો બેંકમાં મારવામાં આવ્યો હતો, જ્યારે ફરિયાદપક્ષના સાક્ષી નં. ૬, જેઓ બેંકમાં પટાવાળા હતા અને ફરિયાદપક્ષના સાક્ષી નં. ૧૦- બેંક મેનેજરે, બહેનો કોકિલાબેન અને શારદાબેન દ્વારા બેંકમાં પ્રફુલકુમારને તમાચો મારવાની આવી કોઈ ઘટના જણાવી નથી. ગુજરનાર પ્રફુલકુમાર ડિપ્રેશનમાં હતા અથવા આત્મહત્યા પહેલાંના છેલ્લા દિવસો દરમિયાન પોતાની કામગીરી સક્ષમતાપૂર્વક કરી રહ્યા ન હતા તેવો બેંક મેનેજરનો કોઈ પુરાવો નથી. સદર બેંક મેનેજરના જણાવ્યા મુજબ, પ્રફુલકુમારનું કામ સારું હતું અને તેમને પ્રફુલકુમારના મૃત્યુ અંગેની માહિતી બીજા દિવસે મળી હતી. ફરિયાદપક્ષના સાક્ષી નં. ૬, પટાવાળાને હોસ્ટાઈલ જાહેર કરવામાં આવ્યા હતા. તેઓ પ્રફુલકુમારને બેંકમાં કેશિયર તરીકે ઓળખતા હતા. તેમણે એવું જણાવ્યું નથી કે ગુજરનાર ડિપ્રેશનમાં હતા. વાસ્તવમાં, ઊલટતપાસમાં તેમણે એવી

સ્પષ્ટતા કરી છે કે ગુજરનાર પ્રફુલ્લકુમારે તેમની બહેનો અને માતા તરફથી કોઈ હેરાનગતિ થઈ હોવાની જાણ કરી ન હતી. ફરિયાદપક્ષના સાક્ષી નં. ૮ એ બનાવનું સ્થળ બદલ્યું છે. તેમના જણાવ્યા મુજબ બેંકમાં તમાચો મારવામાં આવ્યો હતો.

૨૪.

બચાવપક્ષે ડૉક્ટર ચિનુભાઈ અમૃતલાલ શાહની આંક ૧૦૪ પર બચાવપક્ષના સાક્ષી નં. ૧ તરીકે, ડૉક્ટર મીતા હરીશભાઈની આંક ૧૦૭ પર બચાવપક્ષના સાક્ષી નં. ૨ તરીકે અને ડૉ. વંદના મિનોલ અમીનની આંક ૧૧૫ પર બચાવપક્ષના સાક્ષી નં. ૩ તરીકે અને ગોવિંદભાઈ જગાભાઈ દેસાઈની આંક ૧૧૮ પર બચાવપક્ષના સાક્ષી નં. ૪ તરીકે તપાસણી કરી હતી.

૨૪.૧ બચાવપક્ષના સાક્ષી નં. ૧ - ડૉ. શાહની આંક ૧૦૫ અને આંક ૧૦૬ સાબિત કરવા માટે તપાસણી કરવામાં આવી હતી, જે રાધેશ્યામ નામના બાળક અંગે હતા, જે ફક્ત ચાર દિવસનું હતું અને જેની તારીખ ૨૫.૦૭.૨૦૦૨ ના રોજ તપાસણી કરવામાં આવી હતી, જેને વિટામિન્સ લખી આપવામાં આવ્યા હતા. સદર ડૉક્ટરે તેમની સોનલ ચિલ્ડ્રન હોસ્પિટલના આંક ૧૦૫ અને આંક ૧૦૬ ઓળખી બતાવ્યા છે. આંક ૧૦૬ પર, ખાનામાં નામ બેબી રાધેશ્યામ તરીકે લખવામાં આવ્યું હતું, જેને સારવાર માટે લાવવામાં આવ્યો હતો અને સામાન્ય તપાસણી પછી, તેને દવાઓ આપવામાં આવી હતી. સદર સાક્ષીએ જણાવ્યું હતું કે બાળક તંદુરસ્ત હતું અને તેને કોઈ દુખાવો ન હતો.

૨૪.૨ બચાવપક્ષના સાક્ષી નં. ૨- ડૉ. મીતાએ ફાઇલનો સંદર્ભ આપતાં જણાવ્યું હતું કે કેસ પેપર્સ પર મીનાબેન હરીલાલ ઠક્કર નામ હતું અને દર્દીને તારીખ ૨૧.૦૭.૨૦૦૨ ના રોજ દાખલ કરવામાં આવ્યા હતા અને તારીખ ૨૫.૦૭.૨૦૦૨ ના રોજ રજા આપવામાં આવી હતી. દર્દીને પ્રસુતિ માટે દાખલ કરવામાં આવ્યા હતા અને તારીખ ૨૧.૦૭.૨૦૦૨ ના રોજ સિઝેરિયન દ્વારા પ્રસુતિ થઈ હતી તથા પુત્રને જન્મ આવ્યો હતો. કેસ પેપર્સમાં આંક ૧૦૯ થી આંક ૧૧૨ પર દવાની પહોંચો છે, દર્દીને લાવનાર વ્યક્તિ તરીકે હરીલાલ નારણલાલ ઠક્કરની નોંધ કરવામાં આવી હતી. આમ પુરાવો દર્શાવે છે કે તે પિતા હતા જેઓ પુત્રીને હોસ્પિટલમાં લાવ્યા હતા, અને ફાઇલ પર નામ શિહોરીના મીનાબેન તરીકે નોંધાયેલું હતું. બાળકનો જન્મ તારીખ ૨૧.૦૭.૨૦૦૨ ના રોજ થયો હતો. નામ ટીનાબેન તરીકે દર્શાવતું નથી અને વધુમાં તે નામ પતિના નામ સાથે પણ નોંધવામાં આવ્યું ન હતું. ફાઇલમાં મીનાબેન પ્રફુલકુમાર ઠક્કર તરીકે નામ નોંધાયેલું હોવું જોઈતું હતું. તે બાળકની પ્રસુતિનો કેસ હતો. આંક ૧૧૦, આંક ૧૧૩, આંક ૧૧૪ નું અવલોકન કરતાં દર્દીનું નામ મીનાબેન હરીલાલ ઠક્કર હોવાનું જણાય છે. બચાવપક્ષે એવો કેસ રજૂ કર્યો છે કે પતિ અને પત્ની વચ્ચે બાળક બાબતે તકરાર હતી, કારણ કે લગ્નના સાત મહિનાની અંદર બાળકનો જન્મ થયો હતો. બચાવપક્ષે રેકૉર્ડ પર લાવવાનો પ્રયાસ કર્યો છે કે બાળક જનક અધૂરા માસે જન્મેલું હતું, જેનો જન્મ તારીખ ૨૧.૦૭.૨૦૦૨ ના રોજ થયો હતો, જ્યારે લગ્ન આમંત્રણ પત્રિકા (કંકોત્રી) નો સંદર્ભ આપતાં ફરિયાદીની જુબાની મુજબ લગ્ન તારીખ ૦૯.૧૨.૨૦૦૧ ના રોજ થયા હતા.

પુરાવો એવું સૂચવતો નથી કે તે બાળક અધૂરા માસે જન્મેલું બાળક હતું. બચાવપક્ષના સાક્ષી નં. ૧ ડૉ. ચિનુભાઈ શાહે બાળકના જન્મના ચોથા દિવસે તેની તપાસણી કરી હતી અને તેમને બાળક તંદુરસ્ત જણાયું હતું. એવો પ્રશ્ન ઉપસ્થિત થાય કે જ્યારે ગુજરનાર પ્રસુતિ માટે ગયાં હતાં ત્યારે તેમનું નામ ટીના પ્રફુલ્લકુમાર ઠક્કર તરીકે કેમ નોંધાયું ન હતું, જ્યારે મોટી હોસ્પિટલમાં, પિતા સાથે તેમનું નામ જોડીને દર્દીનું નામ મીનાબેન હરીલાલ ઠક્કર તરીકે લખવામાં આવ્યું હતું.

૨૪.૩ ત્યારબાદ, આંક ૧૧૫ પર બચાવપક્ષના સાક્ષી નં. ૩- ડૉ. વંદના અમીનની તપાસણી કરવામાં આવી હતી અને તેમણે તારીખ ૧૪.૦૪.૨૦૦૩ ના રોજ ગુજરનારની મીનાબેન પ્રફુલ્લકુમાર ઠક્કર તરીકે તપાસણી કરી હતી અને ડૉ. વંદનાની જુબાની મુજબ, તેમને ૯ મહિનાનું બાળક હતું, જેઓ ગર્ભાશયમાં કોપર-ટી મુકાવવા માટે મિતિ નર્સિંગ હોમ ખાતે આવ્યા હતા. ડૉક્ટરે દુખાવા માટે પ્રિસ્ક્રિપ્શન પણ લખી આપ્યું હતું, સાક્ષીએ આંક ૧૧૬ અને આંક ૧૧૭ પર પુરાવા રજૂ કર્યા હતા. ડૉ. અમીનના પુરાવા મુજબ, મીનાબેન અને બાળક, બંને તંદુરસ્ત હતા.

૨૪.૪ બચાવપક્ષના સાક્ષી નં. ૪ એવા સાક્ષી છે, જેઓ જુબાની વખતે એ.એસ.આઈ. હતા, જેમણે જણાવ્યું હતું કે તારીખ ૨૭.૦૭.૧૯૯૫ ના રોજ તેઓ દિયોદર પોલીસ સ્ટેશન ખાતે પી.એસ.ઓ. તરીકે હતા તે સમયે સરદારપુરાના રહેવાસી વાજુભાઈ વાનાજી ઠાકોરે ફરિયાદ આપી હતી, સાક્ષીએ આંક ૧૧૮ પર

સદર ફરિયાદ રજૂ કરી હતી અને તેમના જણાવ્યા મુજબ સદર ફરિયાદ (૧) હરીલાલ નારણદાસ ઠક્કર (૨) અશોક હરીલાલ ઠક્કર અને (૩) ચંપાબેન ઠક્કર વિરુદ્ધ હતી. સદર ફરિયાદમાંના આરોપીઓ હાલના ફરિયાદપક્ષના સાક્ષી નં. ૨, ફરિયાદપક્ષના સાક્ષી નં. ૫ અને ફરિયાદપક્ષના સાક્ષી નં. ૩ એટલે કે ગુજરનાર ટીનાબેનના પિતા, ભાઈ અને માતા છે. સદર ફરિયાદ આઈ.પી.સી. ની કલમ ૩૨૩, ૩૨૪, ૩૨૫ અને ૧૧૪ તથા બી.પી. એક્ટની કલમ ૧૩૫ હેઠળ હતી. તેમની સામેનો આક્ષેપ ફરિયાદીના પુત્રને માથા પર દાતરડા વડે, ખભા પર ધોકા વડે અને માથા પર તથા શરીરના અન્ય ભાગો પર અન્ય ફટકા મારીને ઈજા પહોંચાડવાનો હતો. ફરિયાદી ફરિયાદપક્ષના સાક્ષી નં. ૨ એ પોતાની ઊલટતપાસમાં આવી ફરિયાદ થઈ હોવાનું સ્વીકાર્યું છે અને એવું પણ જણાવ્યું છે કે તેમના ભાઈના સાળાના પુત્ર શૈલેષકુમાર ભગવાનદાસે તેમના ભાઈ જસવંત અને ઠક્કરસિંહભાઈ વિરુદ્ધ ફરિયાદ આપી હતી. તેમણે એ પણ સ્વીકાર્યું છે કે હાલના બનાવ પછી તેઓએ ફરિયાદ આપી હતી જેથી શારદાબેન (એ૧) ને સરપંચના પદેથી દૂર કરવા માટે ફરિયાદ આપી હતી.

૨૪.૫ રેકૉર્ડ પરનો પુરાવો સ્પષ્ટપણે સાબિત કરે છે કે ફરિયાદી પોલીસ સમક્ષની પ્રક્રિયાથી સારી રીતે વાકેફ હતા. પુત્રી અને જમાઈના મૃત્યુના કારણે આઘાતમાં હોવાના લીધે ફરિયાદ દાખલ કરવામાં થયેલા વિલંબ માટે દર્શાવેલ કારણ ખુદ ફરિયાદી દ્વારા જ પોતાના પુરાવા વડે ધોવાઈ જાય છે. ઊલટતપાસમાં, તેઓ પેરા-૧૬ માં સ્વીકારે છે કે બનાવના બીજા દિવસે તેમણે સવારે ૧૦.૦૦ થી

૧૧.૦૦ વાગ્યાની વચ્ચે પોલીસ સાથે વાતચીત કરી હતી અને ત્યાર પછી, દરરોજ તેઓ પોલીસ સ્ટેશનની મુલાકાત લેતા હતા અને પોલીસે તેમને જાણ કરી હતી કે તપાસ ચાલુ હતી. તેમણે સ્વીકાર્યું છે કે તેમણે પોલીસને ક્યારેય એવી જાણ કરી ન હતી કે તેઓ પોતાની પુત્રીના મૃત્યુના કારણે આઘાતમાં હતા, અને પોલીસને એવી જાણ પણ કરી ન હતી કે તેઓ ફરિયાદ આપવાની સ્થિતિમાં નથી અને સ્વસ્થ થયા પછી પોતાની ફરિયાદ આપશે. તેમણે એ જ પેરાગ્રાફમાં એ પણ સ્વીકાર્યું છે કે બનાવ પછીથી ફરિયાદ દાખલ કરવા સુધી, તેમણે ઘણી વખત દિયોદર પોલીસ સ્ટેશનની મુલાકાત લીધી હતી અને તેમના જણાવ્યા મુજબ આ સમયગાળા દરમિયાન, પોલીસે તેમની સાથે આંક ૨૬ ની નોટબુક વિશે કોઈ વાત કરી ન હતી, કે ન તો તેમણે તે જોવા માટે પોલીસ પાસે માગણી કરી હતી. ઊલટતપાસના પેરા-૧૯ માં પણ, તેમણે જણાવ્યું છે કે બનાવ પછી તેઓ ફરિયાદ આપવા માટે સ્વસ્થ હતા અને પોલીસે તેમને મરણ અંગેની જાહેરાત બતાવી હતી. તેમણે એ પણ સ્વીકાર્યું હતું કે સદર જાહેરાતમાં તેમની પુત્રીને કોઈ હેરાનગતિનો કોઈ ઉલ્લેખ ન હતો કે ન તો મૃત્યુના કારણ અંગેની કોઈ વિગતો હતી.

૨૪.૬ તેમણે એ સૂચનનો ઇનકાર કર્યો હતો કે આંક ૨૬- ચિઠ્ઠી ઉપજાવી કાઢવામાં આવી હતી અને એ બાબતનો પણ ઇનકાર કર્યો હતો કે સદર ચિઠ્ઠી તેમના દ્વારા અને પોલીસ દ્વારા ઉપજાવી કાઢવામાં આવી હતી. તેમણે એ સૂચનનો ઇનકાર કર્યો હતો કે સદર ચિઠ્ઠી પર મૃતક પ્રફુલભાઈના હસ્તાક્ષર નથી. સદર સાક્ષીએ એવું પણ જણાવ્યું હતું કે તેમના જમાઈ ક્યારેક તેમની દુકાનના

હિસાબો લખતા હતા. તેમને તેમના જમાઈનું બિલ અથવા કોઈપણ હસ્તાક્ષર રજૂ કરવા માટે કહેવામાં આવ્યું હતું, પરંતુ તેમણે જણાવ્યું હતું કે તેમની પાસે બિલનું આવું કોઈ લખાણ કે કોઈ હસ્તાક્ષર નથી. ફરિયાદી પોતાના પુરાવામાં સુસંગત રહ્યા નથી. તેઓ સાચું કહી રહ્યા નથી. આત્મહત્યાનું કારણ રેકૉર્ડ પર સ્પષ્ટ થતું નથી. બહેનો દ્વારા તમાચો મારવાના કારણે મૃતક પ્રફુલ્લકુમાર ડિપ્રેશનમાં જતા રહ્યા હોવાનું સાક્ષીઓ દ્વારા આગળ ધરવામાં આવેલું કારણ રેકૉર્ડ પર સાબિત થતું નથી. એવું જણાય છે કે આવી વાર્તા ફરિયાદપક્ષના સાક્ષીઓ દ્વારા ઊભી કરવામાં આવી છે. તમાચો માર્યાની આવી હકીકત સુસાઈડ નોટમાં પ્રતિબિંબિત થતી નથી. બંને મૃતક પરિવારથી અલગ રહે તે માટે બહેનો કારણભૂત હોવાનું પણ ફરિયાદપક્ષના સાક્ષીઓના પુરાવાથી સાબિત થતું નથી. બલ્કે ફરિયાદી અને ફરિયાદપક્ષના સાક્ષી ૯ ના પતિ આરોપીઓ અને મૃતક પ્રફુલ્લકુમારના પિતાને તેઓને અલગ રાખવા માટે ફરજ પાડવા જવાબદાર હતા. સમગ્ર દોષ આરોપીઓ પર ઢોળી દેવામાં આવ્યો છે.

૨૪.૭ ટીનાબેનના મૃત્યુનું કારણ સાબિત થયું નથી. ટીનાબેનને હેરાનગતિનો આક્ષેપ સાબિત થયો નથી. આત્મહત્યા કરવા માટે દુષ્પ્રેરણનો કેસ તારવવા માટે મૃત્યુનું પ્રત્યક્ષ કારણ શું છે તે સાબિત કરવામાં આવ્યું નથી.

૨૪.૮ લગ્નગાળો અઢી વર્ષના સમયગાળાનો છે. પરણેલી સ્ત્રી દ્વારા આત્મહત્યાના દુષ્પ્રેરણ અંગેના અનુમાન માટે ઇન્ડિયન એપિડન્સ એક્ટ, ૧૮૭૨ (ટૂંકમાં “એપિડન્સ એક્ટ”) ની કલમ ૧૧૩એ ની જોગવાઈ આકર્ષાશે.

તેમાં જણાવાયું છે કે જો કોઈ પરણેલી સ્ત્રી લગ્નના સાત વર્ષની અંદર આત્મહત્યા કરે અને એવું દર્શાવવામાં આવે કે તેના પતિ અથવા તેના સગાએ તેની સામે કૂરતા આચરી હતી, તો અદાલત એવું અનુમાન કરી શકે છે કે સદર આત્મહત્યાનું દુષ્પ્રેરણ પતિ અથવા તેના સગાઓ દ્વારા કરવામાં આવ્યું હતું. સદર એવિડન્સ એક્ટની કલમ ૧૧૩એ એક અનુમાન દાખલ કરે છે, જેનો અર્થ એ થાય છે કે જો શરતો પરિપૂર્ણ થતી હોય તો અદાલત એવું અનુમાન કરી શકે છે કે આત્મહત્યાનું દુષ્પ્રેરણ કરવામાં આવ્યું હતું. કલમ ૧૧૩એ લાગુ કરવાનો તબક્કો ત્યારે જ ઉપસ્થિત થશે જ્યારે આરોપી તરફથી એવા કોઈ કૃત્યનો પ્રારંભિક પુરાવો હોય કે જે કૂરતાની વ્યાખ્યામાં આવતો હોય.

૨૪.૯ હંસ રાજ વિ. સ્ટેટ ઓફ હરિયાણા, [(૨૦૦૪) ૧૨

એસ.સી.સી. ૨૫૭] ના કેસમાં, માનનીય સર્વોચ્ચ અદાલતે નીચે મુજબ અવલોકન કર્યું છે:

૧૨. તો પછી એ પ્રશ્ન ઉપસ્થિત થાય છે કે શું કેસની હકીકતો અને સંજોગોમાં, ઇન્ડિયન એવિડન્સ એક્ટની કલમ ૧૧૩-એ હેઠળના અનુમાનની મદદથી અપીલકર્તાને આઈ.પી.સી. ની કલમ ૩૦૬ હેઠળના ગુના માટે દોષિત ઠેરવી શકાય કે કેમ. કોઈપણ વ્યક્તિ જે આત્મહત્યા કરવાનું દુષ્પ્રેરણ કરે છે, તે આઈ.પી.સી. ની કલમ ૩૦૬ હેઠળ શિક્ષાને પાત્ર છે. આઈ.પી.સી. ની કલમ ૧૦૭ માં દુષ્પ્રેરણના ઘટક તત્વો દર્શાવવામાં આવ્યા છે, જેમાં કોઈપણ વ્યક્તિને કોઈ કાર્ય કરવા માટે ઉશ્કેરવાનો, અથવા કોઈ કાર્ય કરવા માટે એક કે તેથી વધુ

વ્યક્તિઓ સાથે કોઈ ષડયંત્રમાં જોડાવાનો, જો તે ષડયંત્રના અનુસંધાનમાં અને તે કાર્ય કરવાના હેતુથી કોઈ કૃત્ય અથવા ગેરકાયદેસર ચૂક થાય, અથવા તે કાર્ય કરવા માટે કોઈ કૃત્ય અથવા ગેરકાયદેસર ચૂક દ્વારા ઈશ્વારપૂર્વક સહાય કરવાનો સમાવેશ થાય છે. હાલના કેસમાં એ સાબિત કરવા માટે કોઈ પ્રત્યક્ષ પુરાવો નથી કે અપીલકર્તાએ ગુજરનારને આત્મહત્યા કરવા માટે સહાય કરી હોય અથવા ઉશ્કેરી હોય અથવા તેણીને આત્મહત્યા કરવામાં સહાય કરવા માટે કોઈ ષડયંત્રમાં સામેલ થયા હોય. પ્રત્યક્ષ પુરાવાના અભાવમાં, ફરિયાદપક્ષે ઇન્ડિયન એવિડન્સ એક્ટની કલમ ૧૧૩-એ પર આધાર રાખ્યો છે, જે હેઠળ અદાલત તેમાં ગણાવેલા સંજોગોની સાબિતી પર, અને કેસના અન્ય તમામ સંજોગોને ધ્યાનમાં રાખીને, એવું અનુમાન કરી શકે છે કે આરોપી દ્વારા આત્મહત્યાનું દુષ્પ્રેરણ કરવામાં આવ્યું હતું. કલમ ૧૧૩-એ નો ખુલાસો વધુમાં સ્પષ્ટ કરે છે કે ફૂરતાનો એ જ અર્થ થશે જે પીનલ કોડ, ૧૮૬૦ ની કલમ ૪૮૮-એ માં છે...”

૧૩. ઇન્ડિયન એવિડન્સ એક્ટની કલમ ૧૧૩-બી થી વિપરીત, માત્ર ઇન્ડિયન એવિડન્સ એક્ટની કલમ ૧૧૩-એ માં ગણાવેલા સંજોગોની સાબિતી પર કાયદાના અમલથી કોઈ વૈધાનિક અનુમાન ઉપસ્થિત થતું નથી. ઇન્ડિયન એવિડન્સ એક્ટની કલમ ૧૧૩-એ હેઠળ, ફરિયાદપક્ષે પહેલા એ સાબિત કરવું પડે છે કે સંબંધિત સ્ત્રીએ તેણીના લગ્નની તારીખથી સાત વર્ષના સમયગાળામાં આત્મહત્યા કરી હતી અને તેણીના પતિએ (આ કેસમાં) તેણી પર ફૂરતા આચરી હતી. જો આ હકીકતો સાબિત થાય તો પણ, અદાલત એવું અનુમાન કરવા

બંધાયેલી નથી કે આત્મહત્યાનું દુષ્પ્રેરણ તેણીના પતિ દ્વારા કરવામાં આવ્યું હતું. કલમ ૧૧૩-એ કેસના અન્ય તમામ સંજોગોને ધ્યાનમાં રાખીને આપું અનુમાન તારવવા માટે અદાલતને વિવેકાધિકાર આપે છે, જેનો અર્થ એ થાય છે કે જ્યાં આક્ષેપ ફૂરતાનો હોય ત્યાં આઈ.પી.સી. ની કલમ ૪૮૮-એ માં “ફૂરતા” શબ્દના અર્થને ધ્યાનમાં રાખીને, સ્ત્રી પર જે પ્રકારની ફૂરતા આચરવામાં આવી હતી તેના સ્વરૂપને ધ્યાને લેવું જરૂરી છે. માત્ર એ હકીકત કે કોઈ સ્ત્રીએ તેણીના લગ્નના સાત વર્ષની અંદર આત્મહત્યા કરી હતી અને તેણીના પતિ દ્વારા તેણી પર ફૂરતા આચરવામાં આવી હતી, તેનાથી આપમેળે એવું અનુમાન ઉપસ્થિત થતું નથી કે આત્મહત્યાનું દુષ્પ્રેરણ તેણીના પતિ દ્વારા કરવામાં આવ્યું હતું. અદાલતે કેસના અન્ય તમામ સંજોગો ધ્યાને લેવા જરૂરી છે. તે સંજોગો પૈકીનો એક સંજોગ કે જે અદાલત દ્વારા ધ્યાને લેવાનો રહે છે તે એ છે કે શું કથિત ફૂરતા એવા પ્રકારની હતી કે જેનાથી સ્ત્રીને આત્મહત્યા કરવા તરફ દોરી જવાની અથવા સ્ત્રીના જીવન, અંગ કે આરોગ્યને ગંભીર ઈજા કે જોખમ પહોંચાડવાની સંભાવના હોય. રમેશ કુમાર વિ. છત્તીસગઢ રાજ્ય [(૨૦૦૧) ૯ એસ.સી.સી. ૬૧૮] ના કેસમાં કાયદો સંક્ષિપ્તમાં જણાવવામાં આવ્યો છે:

“૧૨. આ જોગવાઈ ક્રિમિનલ લૉ (સેક્શન) એમેન્ડમેન્ટ એક્ટ, ૧૯૮૩ દ્વારા તારીખ ૨૬-૧૨-૧૯૮૩ થી એવી સામાજિક માંગને પહોંચી વળવા માટે દાખલ કરવામાં આવી હતી કે જેથી સાબિતીની મુશ્કેલીનું નિવારણ લાવી શકાય, જ્યાં લાચાર પરિણીત સ્ત્રીઓને પતિ અથવા સાસરિયાઓ દ્વારા આત્મહત્યા

કરવા મજબૂર કરીને ખતમ કરી દેવામાં આવતી હતી અને ગુનાહિત પુરાવા સામાન્ય રીતે વૈવાહિક ઘરની ચાર દીવાલોની અંદર જ ઉપલબ્ધ રહેતા હતા અને તેથી તે ઘરના રહેવાસીઓ સિવાય બહારના કોઈ પણ માટે ઉપલબ્ધ ન હતા. જોકે, તેમ છતાં એ બાબત વિસારે પાડી શકાય નહીં કે સદર અનુમાન ફોજદારી કાયદાના ક્ષેત્રમાં આરોપી વિરુદ્ધ લાગુ કરવાનો હેતુ ધરાવે છે. અનુમાન ઉપસ્થિત કરવામાં આવે તે પહેલાં, તેનો પાયો અસ્તિત્વમાં હોવો આવશ્યક છે. કલમ ૧૧૩-એ નું સામાન્ય વાંચન દર્શાવે છે કે કલમ ૧૧૩-એ ની પ્રયોજ્યતા આકર્ષવા માટે, એ દર્શાવવું આવશ્યક છે કે (૧) સ્ત્રીએ આત્મહત્યા કરી છે, (૨) આવી આત્મહત્યા તેણીના લગ્નની તારીખથી સાત વર્ષના સમયગાળામાં કરવામાં આવી છે, (૩) પતિ અથવા તેના સંબંધીઓ, જેમના પર આરોપ મૂકવામાં આવ્યો છે, તેઓએ તેણી પર ફૂરતા આચરી હતી. ઉપરોક્ત સંજોગોના અસ્તિત્વ અને ઉપલબ્ધતા પર, અદાલત એવું અનુમાન કરી શકે છે કે આવી આત્મહત્યાનું દુષ્પ્રેરણ તેણીના પતિ દ્વારા અથવા તેણીના પતિના આવા સંબંધીઓ દ્વારા કરવામાં આવ્યું હતું. સંસદે સાવચેતીનો સૂર ઉચ્ચારવાનું પસંદ કર્યું છે. પ્રથમ તો, આ અનુમાન ફરજિયાત નથી; તે માત્ર અનુમતિજન્ય છે, જેવું કે ‘અનુમાન કરી શકશે’ શબ્દપ્રયોગનો

ઉપયોગ સૂચવે છે. બીજું, ઉપરોક્ત ત્રણ સંજોગોનું અસ્તિત્વ
 અને ઉપલબ્ધતા, કોઈ ફોર્મ્યુલાની જેમ, અનુમાન તારવવા માટે
 સક્ષમ બનાવશે નહીં; અનુમાન તારવવામાં આવે તે પહેલાં
 અદાલતે ‘કેસના અન્ય તમામ સંજોગો’ ધ્યાને લેવા પડશે.
 કેસના અન્ય તમામ સંજોગોની વિચારણા સદર અનુમાનને
 મજબૂત કરી શકે છે અથવા અનુમાન તારવવાથી દૂર રહેવા માટે
 અદાલતના અંતરાત્માને નિર્દેશિત કરી શકે છે. કલમ ૧૧૩-એ
 માં વપરાયેલ શબ્દપ્રયોગ — ‘કેસના અન્ય સંજોગો’ એ
 અનુમાન ઉપસ્થિત કરવાના હેતુ માટે ફૂરતા અને આત્મહત્યા
 વચ્ચે કાર્ય-કારણ સંબંધ સુધી પહોંચવાની જરૂરિયાત સૂચવે છે.
 છેલ્લું પરંતુ એટલું જ મહત્વનું, આ અનુમાન અખંડનીય નથી.
 અનુમાન ઉપસ્થિત કરવામાં આવ્યું હોવા છતાં પણ,
 બચાવપક્ષ દ્વારા રજૂ કરવામાં આવેલ પુરાવો અથવા અન્યથા
 રેકૉર્ડ પર ઉપલબ્ધ હકીકતો અને સંજોગો સદર અનુમાનને
 નષ્ટ કરી શકે છે. કલમ ૧૧૩-એ માં વપરાયેલ શબ્દસમૂહ
 ‘અનુમાન કરી શકશે’ એ એવિડન્સ એક્ટની કલમ ૪ માં
 વ્યાખ્યાયિત થયેલ છે, જેમાં જણાવ્યું છે કે — ‘જ્યારે આ
 અધિનિયમ દ્વારા એવી જોગવાઈ કરવામાં આવી હોય કે
 અદાલત કોઈ હકીકતનું અનુમાન કરી શકશે, ત્યારે તે જ્યાં સુધી
 અને જ્યાં લગી તે નાસાબિત ન થાય ત્યાં સુધી આવી હકીકતને

સાબિત થયેલી ગણી શકશે, અથવા તેની સાબિતી માંગી
શકશે.’”

૨૪.૧૦ આઈ.પી.સી. ની કલમ ૪૮૮એ ના આરોપને સાબિત કરવા માટે, ફરિયાદપક્ષે એ સાબિત કરવું પડે છે કે પતિ અથવા તેના સંબંધીએ આવી સ્ત્રી પર ફૂરતા આચરી હતી. ‘ફૂરતા’ શબ્દ કલમ ૪૮૮એ ના બે ભાગમાં સમજાવવામાં આવ્યો છે. પ્રથમ ભાગ એવા પ્રકારના ઈરાદાપૂર્વકના આચરણની વાત કરે છે કે જેનાથી સ્ત્રી આત્મહત્યા કરવા તરફ દોરાય અથવા આવી સ્ત્રીના જીવન, અંગ કે આરોગ્ય, પછી તે શારીરિક હોય કે માનસિક, તેને ગંભીર ઈજા કે જોખમ પહોંચે તેવી સંભાવના હોય.

૨૪.૧૧ આઈ.પી.સી. ની કલમ ૪૮૮એ નો બીજો ભાગ કોઈપણ મિલકત અથવા કિંમતી જામીનગીરી માટેની ગેરકાયદેસર માંગણી પૂરી કરવા માટે સ્ત્રીને અથવા તેની સાથે સંબંધ ધરાવતી કોઈપણ વ્યક્તિને મજબૂર કરવાના હેતુથી, અથવા આવી માંગણી પૂરી કરવામાં તેણીની કે તેની સાથે સંબંધ ધરાવતી કોઈપણ વ્યક્તિની નિષ્ફળતાના કારણે સ્ત્રીની હેરાનગતિ કરવાની જોગવાઈ કરે છે.

૨૪.૧૨ આઈ.પી.સી. ની કલમ ૪૮૮એ દરેક હેરાનગતિ કે દરેક પ્રકારની ફૂરતાને આકર્ષતી નથી. ફરિયાદપક્ષે એ સાબિત કરવું પડે છે કે ગુજરનાર સાથેનો મારપીટ અને હેરાનગતિ તેણીને આત્મહત્યા કરવા માટે મજબૂર કરવાના અથવા દહેજની ગેરકાયદેસર માંગણી પૂરી કરવાના હેતુથી કરવામાં આવ્યા હતા.

૨૪.૧૩ રાજ રાણી (શ્રીમતી) વિ. રાજ્ય (દિલ્હી વહીવટીતંત્ર), [(૨૦૦૦) ૧૦
એસ.સી.સી. ૬૬૨] ના કેસમાં,

માનનીય સર્વોચ્ચ અદાલત દ્વારા નીચે મુજબ અવલોકન કરવામાં આવ્યું હતું:

“૪. અમે સુસાઈડ નોટમાં સમાવિષ્ટ સમગ્ર લખાણ વંચાણે
લીધું છે. તેમાં તેના પતિ માદક દ્રવ્યોના બંધાણી હોવા બદલ
તેમની સામે ગંભીર દોષારોપણ કરવામાં આવ્યું છે. ત્યારબાદ
તેણીએ પોતાની સાસુ સામે અને ઓછા અંશે અપીલકર્તા સામે
સામાન્ય આક્ષેપ કર્યો હતો. પરંતુ કમનસીબે તેણીએ એવા કોઈ
નક્કર દાખલાનો ઉલ્લેખ કર્યો ન હતો, કે જેને પીનલ કોડ,
૧૮૬૦ ની કલમ ૪૮૮-એ માં વ્યાખ્યાયિત કર્યા મુજબ ફૂરતા
ગણી શકાય. અપીલકર્તા દ્વારા ગુજરનાર પ્રત્યે કરવામાં આવ્યા
હોવાનું કહેવાતા ઉચ્ચારણો તેણીને મનદુઃખ પહોંચાડનારા
હતા અને તેણીએ તેને ખૂબ ગંભીરતાથી લીધા હતા અને
સુસાઈડ નોટમાં તેણીએ આવા ઉચ્ચારણોને પુનરાવર્તિત કરવા
યોગ્ય ન હોવાનું વર્ણવ્યું હતું.

૫. ગુજરનારને તે શબ્દો દુઃખ પહોંચાડનારા લાગ્યા એટલું જ
પૂરતું નથી, તે ન્યાયિક ચકાસણીને આધીન હોવું જોઈએ અને
અદાલત એવું ઠરાવવાની સ્થિતિમાં હોવી જોઈએ કે તે શબ્દો
એટલા પૂરતા પ્રમાણમાં દુઃખ પહોંચાડનારા હતા કે જેથી પીનલ

કોડ, ૧૮૬૦ ની કલમ ૪૯૮-એ માં નક્કી કરાયેલા માપદંડો હેઠળ આવતી “ફૂરતા” સમાન બને. આ બાબત અસ્પષ્ટ અને સંદિગ્ધ રહે છે. સદર નોટ ઘણા ફકરાઓમાં વિસ્તરેલો ખૂબ લાંબો પત્ર હોવાની હકીકત હોવા છતાં પણ, ગુજરનાર દ્વારા સુસાઈડ નોટમાં અપીલકર્તાએ ગુજરનાર વિરુદ્ધ બોલ્યા હોવાનું કહેવાતો એક પણ શબ્દ રેકૉર્ડ પર મૂકવામાં આવ્યો ન હતો. સુસાઈડ નોટનો સૂર અને ભાષા દર્શાવે છે કે તેણી કોઈ અભણ સ્ત્રી ન હતી. ગુજરનારે અપીલકર્તા પાસેથી સાંભળેલા શબ્દો ફૂરતા સમાન ગણાય કે કેમ તે નક્કી કરવા માટે અદાલત લાચાર બની જતી હોવાથી, ફોજદારી અદાલત માટે તેણી સદર કલમમાં પરિકલ્પિત કર્યા મુજબ ફૂરતાના ગુના માટે દોષિત છે તેવું ઠરાવવું શક્યતાથી ઘણું દૂર છે. એ પણ નિર્દેશ કરવો જરૂરી છે કે ગુજરનારે એવા એક પણ કૃત્યનો ઉલ્લેખ કર્યો ન હતો કે જે અપીલકર્તાએ તેણીની વિરુદ્ધ કર્યું હોય. અપીલકર્તા વિરુદ્ધ માત્ર એટલું જ કહેવામાં આવ્યું હતું કે તેણી કંઈક એવું બોલી હતી જેને તેણીએ વાંધાજનક માન્યું હતું.”

૨૪.૧૪ અહીં એ બાબતના પૂરતા કરતાં વધુ પુરાવા છે કે ગુજરનાર પતિ અને પત્ની અલગ રહેતા હતા. ચોક્કસ અને સચોટ પુરાવા દ્વારા એવો લેશમાત્ર પુરાવો નથી કે તેઓ ભાડાના મકાનમાં રહેવા ગયા પછી પણ આરોપીઓ ટીનાબેનને હેરાન કરતા હતા અને તેમને સતત ત્રાસ આપતા હતા. તેમના નવી જગ્યાએ

રહેવા ગયા તે પહેલાંના પુરાવા કલમ ૪૯૮એ હેઠળ આપેલા અર્થ મુજબની ફૂરતા રચવા માટે પૂરતા નથી. હેરાનગતિનો આક્ષેપ સામાન્ય પ્રકારનો છે. સાક્ષીઓએ જણાવ્યું હતું કે નાંદા અને સાસુ તરીકે આરોપીઓ ટીનાબેનને હેરાન કરતા હતા. કેવા પ્રકારની હેરાનગતિ અને કયા હેતુ માટે કરવામાં આવતી હતી તે સાબિત થયું નથી. એવું જણાય છે કે ગુજરનાર ટીનાબેન પરિવારથી દૂર જવા માંગતા હતા અને અલગ રહેવા માટે આગ્રહ રાખતા હતા. પુરાવો સાબિત કરે છે કે ફરિયાદી અને તેમના પુત્ર તેમજ પી.ડબલ્યુ.૯ શર્મિષ્ઠાના પતિએ તેઓને અલગ કરવા માટે આરોપીઓ અને ગુજરનાર પ્રફુલ્લકુમારના પિતા પર દબાણ કર્યું હતું.

૨૪.૧૫ પ્રફુલ્લકુમારના દાદીનું અગાઉના દિવસે અવસાન થયું હતું અને તેઓએ બીજા દિવસે આત્મહત્યા કરી લીધી હતી. દાદીના ઘરે કંઈ બન્યું હોવાનો કોઈ પુરાવો નથી. એવો કોઈ પુરાવો નથી કે આરોપીઓનું એવું કોઈ ઈરાદાપૂર્વકનું આચરણ હતું કે જેણે ટીનાબેનને આત્મહત્યા કરવા તરફ દોરી હતી. ટીનાબેનને આત્મહત્યા કરવા તરફ દોરી જાય તેવું કોઈ નિકટવર્તી કારણ કે બનાવ નથી. તેઓ પોતાના મૃત્યુના છેલ્લા ચાર મહિનાથી અલગ રહેતા હતા. તેમને એક બાળક હતું. તેઓ માતા-પિતાની જવાબદારીઓ ઉઠાવ્યા વિના, સ્વતંત્ર રીતે જીવવાની વધુ સારી આશા સાથે અલગ થયા હતા. એવું ન હતું કે તેમની પાસે આત્મહત્યા કરવા સિવાય અન્ય કોઈ વિકલ્પ ન હતો. તેઓએ જીવન માટે પોતાનો માર્ગ કંડાર્યો હતો. સુસાઈડ નોટમાં ટીનાબેન પર હેરાનગતિ કે ફૂરતાનો કોઈ આક્ષેપ નથી.

૨૪.૧૬ નાંદો અને માતા-પિતાને પૌત્ર સાથે કોઈ તકરાર ન હતી. તેઓએ તેના જન્મ સમયે પૌત્રને ભેટ પણ આપી હતી. પૌત્ર જનકના નામે માતાજીને ‘ગરબો’ પણ ચઢાવવામાં આવ્યો હતો.

૨૪.૧૭ ફરિયાદપક્ષ ટીનાબેનની આત્મહત્યા માટેનું કોઈ નિકટવર્તી કારણ કે બનાવ સાબિત કરવામાં નિષ્ફળ રહ્યો છે.

૨૪.૧૮ પ્રફુલ્લકુમારની આત્મહત્યા માટે દર્શાવવામાં આવેલું કારણ એ છે કે બેંકમાં પોતાની નોકરી પર જતી વખતે બજાર વિસ્તારમાં બહેનો દ્વારા તેમને તમાચો મારવામાં આવ્યો હતો. બેંકના પટાવાળા અને બેંકના મેનેજરે આવા કોઈ બનાવ વિશે જણાવ્યું નથી. તેના બદલે પટાવાળાના જણાવ્યા મુજબ, ગુજરાત પ્રફુલ્લકુમારે પોતાની બહેનો અને માતા વિશે ક્યારેય કોઈ ફરિયાદ કરી ન હતી. એવું નથી કે આવા બનાવના કારણે પ્રફુલ્લકુમારે બેંકમાં પોતાની નોકરી પર જવાનું બંધ કરી દીધું હતું. વધુમાં, બજાર વિસ્તારમાંથી કોઈ પણ વ્યક્તિએ આ હકીકતોને સમર્થન આપ્યું નથી, જોકે આવો બનાવ ખરેખર બન્યો હોત તો તે સમર્થન થઈ શક્યું હોત, કારણ કે આરોપી નં. ૧ એક જાણીતી વ્યક્તિ હતા, કારણ કે તેઓ ગામના સરપંચ હતા. વધુમાં આ સંબંધમાં પુરાવો પણ સુસંગત નથી, સાક્ષીઓ પૈકીના એક સાક્ષી પી.ડબલ્યુ.૮ એ જણાવ્યું હતું કે બહેનોએ તેને બેંકમાં તમાચો માર્યો હતો, જ્યારે બેંકના સાક્ષીઓ આવા

આક્ષેપનું સમર્થન કરતા નથી.

૨૪.૧૯ તે બાબતે, જો સાક્ષીઓના આવા આક્ષેપ પર વિશ્વાસ કરવામાં આવે તો પણ, માતા-પિતાની સંભાળ રાખવાની પોતાની નૈતિક ફરજો પૂરી ન કરવાના વર્તન બદલ બહેનો દ્વારા નાના ભાઈને ઠપકો આપવાનું કે ગુસ્સો વ્યક્ત કરવાનું માત્ર સામાન્ય કૃત્ય ચોક્કસપણે આત્મહત્યા કરવા માટેની ઉશ્કેરણી અથવા ઈરાદાપૂર્વકની મદદ સમાન ગણાશે નહીં. આવું કૃત્ય વાસ્તવમાં બન્યું જ નથી, જો તેમ બન્યું હોત, અને તે આત્મહત્યાનું કારણ હોત અને પ્રફુલ્લકુમાર ડિપ્રેશનમાં સરી પડ્યા હોત અને તેને પ્રતિજ્ઞાનો પ્રશ્ન ગણ્યો હોત તથા તેમના અહંકારને ઠેસ પહોંચી હોત, તો તેમણે પોતાની સુસાઈડ નોટમાં ચોક્કસપણે તેવી નોંધ કરી હોત.

૨૪.૨૦ દર્શાવવામાં આવેલી સુસાઈડ નોટ માત્ર પ્રફુલ્લકુમારની છે, જ્યારે ટીનાબેનની કોઈ સુસાઈડ નોટ નથી. ન તો સુસાઈડ નોટમાં એવું અનુમાન કરવા જેવું કશું છે કે તે બંને માટે અને બંને વતી હતી. સાક્ષીઓ દ્વારા એવો કોઈ આક્ષેપ નથી, કે ન તો સુસાઈડ નોટમાં એવો કોઈ ઉલ્લેખ છે, જેને આરોપીઓનું ઈરાદાપૂર્વકનું કૃત્ય ગણી શકાય, કે જેણે ગુજરનાર પાસે કોઈ વિકલ્પ ન રાખતાં, આત્મહત્યા કરવા માટે મજબૂર કર્યા હોય.

૨૫.

પ્રત્યેક અદાલતે આસપાસના સંજોગોને ધ્યાનમાં રાખીને, દરેક કેસને તેની પોતાની હકીકતો અને સંજોગોના આધારે તપાસવો જરૂરી છે.

૨૬.

જયદીપસિંહ પ્રવીણસિંહ ચાવડા (ઉપર મુજબ) માં, માનનીય સર્વોચ્ચ અદાલતે નીચે મુજબ ઠરાવ્યું છે:

“૧૭. આઈ.પી.સી. ની કલમ ૩૦૬ અન્ય વ્યક્તિ દ્વારા આત્મહત્યાનું કૃત્ય કરવા માટે દુષ્પ્રેરણ કરનાર વ્યક્તિઓને શિક્ષા કરે છે. આ કલમ હેઠળ કોઈ વ્યક્તિ સામે આરોપ મૂકવા માટે, ફરિયાદપક્ષે એ સાબિત કરવું પડશે કે આરોપીએ ગુજરનાર દ્વારા આત્મહત્યાના કૃત્યમાં ફાળો આપ્યો હતો. આ સંડોવણી આઈ.પી.સી. ની કલમ ૧૦૭ માં દર્શાવવામાં આવેલી ત્રણ શરતો પૈકીની એક શરતને પૂર્ણ કરતી હોવી જોઈએ. આ શરતોમાં સમાવેશ થાય છે કે આરોપીએ તે વ્યક્તિને આત્મહત્યા કરવા માટે ઉશ્કેર્યા અથવા પ્રોત્સાહિત કર્યા હોય, તે કૃત્ય કરવામાં આવે તે સુનિશ્ચિત કરવા માટે અન્ય લોકો સાથે કાવતરું ઘડ્યું હોય, અથવા એવા આચરણમાં સંડોવાયેલા હોય (અથવા પગલાં લેવામાં ઉપેક્ષા કરી હોય) કે જેણે પ્રત્યક્ષ રીતે તે વ્યક્તિને પોતાનું જીવન ટૂંકાવવા તરફ દોરી હોય.

૧૮. આઈ.પી.સી. ની કલમ ૩૦૬ હેઠળ દોષસિદ્ધિ માટે, એ એક સુસ્થાપિત કાનૂની સિદ્ધાંત છે કે સ્પષ્ટ મેન્સ રિયા-તે કૃત્યનું દુષ્પ્રેરણ કરવાનો આશય હોવો અનિવાર્ય છે. માત્ર હેરાનગતિ,

પોતાની મેળે, આરોપીને આત્મહત્યાના દુષ્પ્રેરણ માટે દોષિત ઠેરવવા માટે પૂરતી નથી. ફરિયાદપક્ષે આરોપી દ્વારા એવું સક્રિય અથવા પ્રત્યક્ષ કૃત્ય દર્શાવવું પડશે કે જેના કારણે ગુજરનારે પોતાનું જીવન ટૂંકાવ્યું હોય. મેન્સ રિયાના તત્વનું માત્ર અનુમાન કે તારણ કાઢી શકાય નહીં; તે સ્પષ્ટ અને પ્રત્યક્ષ રીતે જણાઈ આવતું હોવું જોઈએ. આ વિના, કાયદા હેઠળ દુષ્પ્રેરણ સ્થાપિત કરવાની પાયાની જરૂરિયાત સંતોષાતી નથી, જે આત્મહત્યાના કૃત્ય માટે ઉશ્કેરવા અથવા તેમાં ફાળો આપવાના ઈરાદાપૂર્વકના અને સુસ્પષ્ટ આશયની આવશ્યકતા પર ભાર મૂકે છે. આ જ સ્થિતિ આ અદાલત દ્વારા એસ.એસ. છીના વિ. વિજય કુમાર મહાજન ના કેસમાં ઠરાવવામાં આવી હતી, જેમાં એવું અવલોકન કરવામાં આવ્યું હતું કે:

“રપ. દુષ્પ્રેરણમાં કોઈ વ્યક્તિને ઉશ્કેરવાની અથવા કોઈ કાર્ય કરવામાં કોઈ વ્યક્તિને ઈરાદાપૂર્વક મદદ કરવાની માનસિક પ્રક્રિયા સમાવિષ્ટ છે. આત્મહત્યા કરવા માટે ઉશ્કેરવા અથવા મદદ કરવા માટે આરોપી તરફથી કોઈ સક્રિય કૃત્ય વિના, દોષસિદ્ધિ ટકી શકે નહીં. ધારાસભાનો આશય અને સર્વોચ્ચ અદાલત દ્વારા નક્કી કરાયેલા કેસોનો સિદ્ધાંત સ્પષ્ટ છે કે આઈ.પી.સી. ની કલમ ૩૦૬ હેઠળ કોઈ વ્યક્તિને દોષિત ઠેરવવા માટે ગુનો કરવાનો સ્પષ્ટ મેન્સ રિયા હોવો જરૂરી છે.

તેમાં એવા સક્રિય કૃત્ય અથવા પ્રત્યક્ષ કૃત્યની પણ જરૂર છે કે જેના કારણે ગુજરનારે અન્ય કોઈ વિકલ્પ ન જણાતાં આત્મહત્યા કરી હોય અને તે કૃત્ય ગુજરનારને એવી સ્થિતિમાં ધકેલી દેવાના આશયથી કરવામાં આવ્યું હોવું જોઈએ કે જેથી તેણે આત્મહત્યા કરી હોય.”

૨૭.

સ્ટેટ ઓફ ડબલ્યુ.બી. વિ. ઓરીલાલ જયસ્વાલ, [(૧૯૯૪) ૧ એસ.સી.સી. ૭૩ ના કેસમાં, માનનીય સર્વોચ્ચ અદાલતે નીચે મુજબ ઠરાવ્યું છે:

“૧૫. અમે એ બાબતથી અજાણ નથી કે દીવાની કાર્યવાહીમાં જે જરૂરી હોય છે તેના કરતાં ફોજદારી ટ્રાયલમાં પુરાવાનું ધોરણ વધુ કડક હોય છે. ફોજદારી ટ્રાયલમાં કેસની હકીકતો અને સંજોગો ભલે ગમે તેટલા ગૂંચવણભર્યા હોય, આરોપી સામે મૂકવામાં આવેલા આરોપો તમામ વાજબી શંકાઓથી પર સાબિત થવા જ જોઈએ અને પુરાવાની જરૂરિયાત અનુમાનો અને અટકળોના ક્ષેત્રમાં હોઈ શકે નહીં. આઈ.પી.સી. ની કલમ ૪૮૮-એ અને ઈન્ડિયન એવિડન્સ એક્ટની કલમ ૧૧૩-એ દાખલ થયા પછી પણ વાજબી શંકાથી પર પુરાવાની જરૂરિયાત બદલાતી નથી. જોકે, જ્યારે કથિત ગુનાઓના સંબંધમાં આરોપીની સંડોવણી અંગે વાજબી શંકાઓ હોય ત્યારે

આરોપીને દોષિત ઠેરવવામાં ન આવે તે બાબતે અદાલતના અંતરાત્માને સંતોષ થવો જોઈએ, તેમ છતાં, એ બાબત ધ્યાનમાં રાખવી જોઈએ કે ફોજદારી ટ્રાયલમાં પુરાવા માટેનું કોઈ સંપૂર્ણ ધોરણ હોતું નથી અને આરોપી સામે મૂકવામાં આવેલા આરોપો તમામ વાજબી શંકાઓથી પર સાબિત થયા છે કે કેમ તે પ્રશ્ન કેસની હકીકતો અને સંજોગો તથા કેસમાં રજૂ કરવામાં આવેલા પુરાવાની ગુણવત્તા અને રેકૉર્ડ પર મૂકવામાં આવેલી સામગ્રી પર નિર્ભર રહેવો જોઈએ. લૉર્ડ ડેનિંગે બેટર વિ. બેટર [(૧૯૫૦) ૨ ઓલ ઇ.આર. ૪૫૮ : ૧૯૫૧ પી ૩૫ (સી.એ.)] (ઓલ ઇ.આર. ના પૃ. ૪૫૮ પર) માં એવું અવલોકન કર્યું છે કે શંકા એક વાજબી માણસની હોવી જોઈએ અને અપનાવવામાં આવેલું ધોરણ એ ચોક્કસ વિષયવસ્તુને ધ્યાને રાખીને કોઈ નિષ્કર્ષ પર પહોંચવા માટે એક વાજબી અને ન્યાયી માણસ દ્વારા અપનાવવામાં આવેલું ધોરણ હોવું જોઈએ.”

૨૮.

રેકૉર્ડ પરના પુરાવાના વિશ્લેષણ અને સંદર્ભિત ચુકાદાઓમાં નિર્ધારિત કાયદાના સિદ્ધાંતને ધ્યાને લેતાં, સદર અદાલતનો એવો અભિપ્રાય છે કે વિજ્ઞાન ટ્રાયલ કોર્ટે પુરાવાની મૂલવણી કરવામાં ભૂલ કરી છે, ટ્રાયલ કોર્ટે કાયદાની મૂલવણીમાં પણ ભૂલ કરી છે. જે રીતે રેકૉર્ડ પર આવ્યા છે તે મુજબ કેસના સંજોગો આરોપીઓનો

ગુનો સાબિત કરતા નથી. આરોપીઓ સામે પસાર કરવામાં આવેલો દોષસિદ્ધિનો હુકમ એ પુરાવા સાથે સુસંગત નથી, જેનું આઈ.પી.સી. ની કલમો ૪૮૮એ અને ૩૦૬ હેઠળના ગુનાના સંબંધમાં નિર્ધારિત કાયદા અનુસાર મૂલવણી થવી જરૂરી છે. ટ્રાયલ કોર્ટે કાયદામાં માન્ય ન હોય તેવી ધારણાઓ પર આધાર રાખીને ભૂલ કરી છે. મેન્સ રિયાના તત્વનું માત્ર અનુમાન કે તારણ લગાવી શકાય નહીં, તે સુસ્પષ્ટ અને પ્રત્યક્ષ રીતે જણાઈ આવતું હોવું જોઈએ. ફૂરતાના પાયાના પુરાવા વિના કોઈ કાનૂની અનુમાન બાંધી શકાય નહીં, પુરાવાએ અસરકારક રીતે દર્શાવવું પડશે કે આરોપીઓએ મૃતકને આત્મહત્યા કરીને મૃત્યુ પામવા માટે પ્રત્યક્ષ રીતે ઉશ્કેર્યા હતા અથવા મદદ કરી હતી. સુસાઈડ નોટના રૂપમાં પુરાવો મૃતકની માનસિક સ્થિતિ અને ઇરાદાઓ વિશે સમજ આપી શકે છે. સુસાઈડ નોટ, મરણોન્મુખ નિવેદનની જેમ જ, આરોપીની દોષસિદ્ધિ માટે સીધી રીતે એકમાત્ર પુરાવા તરીકે ગ્રાહ્ય રાખી શકાય નહીં. સુસાઈડ નોટની પ્રમાણિકતા અને તેની વિશ્વસનીયતા તે મૃતક દ્વારા જ લખવામાં આવી હતી તેવા નિષ્કર્ષ પર આવ્યા પછી જ ચકાસી શકાય છે. આરોપીઓને આત્મહત્યા સાથે જોડવા માટે, આત્મહત્યાના દુષ્પ્રેરણ માટે આઈ.પી.સી. ની કલમ ૩૦૬ મુજબ જરૂરી છે તે રીતે ફરિયાદપક્ષે સાબિત કરવું જ જોઈએ કે આરોપીઓનો આત્મહત્યા કરવા માટે ઉશ્કેરવાનો કે મદદ કરવાનો ઇરાદો હતો. આ માટે એ દર્શાવવું જરૂરી બનશે કે આરોપીઓએ કાં તો અન્ય વ્યક્તિને આત્મહત્યા કરવા માટે ઉશ્કેર્યા હતા અથવા તેમ કરવામાં મદદ કરી હતી. ટ્રાયલ કોર્ટે રેકૉર્ડ પરના પુરાવા અને સામગ્રીનું મૂલ્યાંકન કરતી વખતે ગંભીર ભૂલ કરી છે, અને સુસાઈડ નોટ પ્રત્યે શંકા પેદા

કરતા એવા શંકાસ્પદ સંજોગો, જે સ્પષ્ટ હતા, તેની મૂલવણી અને વિશ્લેષણ કરવામાં નિષ્ફળ રહી છે. ફરિયાદપક્ષે કેસ વાજબી શંકાથી પર સાબિત કરવો જરૂરી છે. જ્યાં સુધી સ્પષ્ટપણે સાબિત કરવામાં ન આવે અને પ્રત્યક્ષ રીતે જણાઈ ન આવે, ત્યાં સુધી આત્મહત્યાના દુષ્પ્રેરણના કેસમાં મેન્સ રિયાનું અનુમાન કરી શકાય નહીં. ફરિયાદપક્ષ કેસ સાબિત કરવામાં નિષ્ફળ રહ્યો હોવાથી દોષસિદ્ધિ રદ કરવી જરૂરી છે.

૨૯.

ઉપરોક્ત ચર્ચા અને અવલોકનોને ધ્યાનમાં રાખીને, હાલની અપીલ મંજૂર કરવામાં આવે છે. વિદ્વાન એડિશનલ સેશન્સ જજ, બનાસકાંઠા મુકામે ડીસા દ્વારા સેશન્સ કેસ નં. ૩૦/૨૦૦૪ અને ૬૯/૨૦૦૪ માં તારીખ ૨૬.૧૨.૨૦૦૫ ના ચુકાદા દ્વારા પસાર કરવામાં આવેલ હાલના અપીલકર્તાઓની દોષસિદ્ધિ અને સજા કાયદેસર અમાન્ય ઠેરવી રદ કરવામાં આવે છે. હાલના અપીલકર્તાઓને નિર્દોષ છોડી મૂકવામાં આવે છે. જામીનખત રદ કરવામાં આવે છે. રેકૉર્ડ અને કાર્યવાહી સંબંધિત ટ્રાયલ કોર્ટને તુરંત જ પરત મોકલી આપવામાં આવે.

(ગીતા ગોપી, ન્યાયમૂર્તિ)

This judgment has been translated using an AI-assisted translation tool.

=====

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgment in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/ her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgment shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.

=====